ئۆرگانی حیزبی دێموکراتی کوردستان
کوردستان
www.kurdistanukurd.com
ژمارە ٧٥٤ دووشەممە ٣١ی پووشپەڕ ١٣٩٨ _ ٢٢ی جولای ٢٠١٩
دامەزرانی کۆماری کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فیدرالدا

ئەمن لەو لێکۆڵینەوەیەی کردوومە بۆم دەرکەوتووە کە کە لەنێو هەموو ئەوانەی بەدەستی کۆماری ئیسلامیی ئێران تێرۆر کراون و کوژراون؛ کەسێک کە دەیتوانی بێگومان ڕێبەرێکی نیشتمانی بۆ هەموو ئێران بێ، بێ ئەملاوئەولا و مسۆگەر، دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو بوو...

ڕۆئیا حەکاکیان،
نووسەری کتێبی پیاوکوژانی کۆشکی فیروزە

نە لەبیرت دەکەین، نە لێیان خۆش دەبین

هەولێر _ بەشدارانی ڕێوڕەسمی ٣٠ ساڵەی تێرۆری شەهید دوکتور قاسملوو

◆ ڕاگەیەندراو

ئەمەگناسیتان بۆ شەهید دوکتور قاسملوو هیوابەخشە

ئەم ساڵ کە سی ساڵەی تێرۆری ڕێبەری لێوەشاوەی حیزبی دێموکرات و گەلی کورد دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو و هاوڕێیانی بوو، ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە چوارچێوەی ئەو بەرنامەڕێژییانەدا کە دەفتەری سیاسیی حیزب و کۆمیتەی یادکردنەوەی ٣٠ ساڵەی دوکتور قاسملوو دایڕشتبوو، لە چەندین چالاکیی دیار و دەوشاوە لە کوردستان و لە دەرەوەی وڵات هەم یادی ڕێبەری شەهیدیان بەرز ڕاگرت، هەم جینایەتی کۆماری ئیسلامی و مامەڵەی سەوداچییانەی دەوڵەتی ئوتریش لەگەڵ ئەم کارەساتەیان ڕیسوا کردەوە.

تێکۆشان و ماندووبوونی ئۆرگانە پێوەندیدارەکانی حیزب بۆ ئامادەکردن و بەڕێوەبردنی ئەم چالاکییانە و پێشوازیی بەرچاوی تەشکیلاتی حیزب لە نێوخۆ و لە دەرەوەی وڵات و هەروەها پێشوازی و بەشداریی بەرچاوی دۆستانی حیزب و هۆگرانی مەسەلەی کورد، نیشاندەری ئەمەگناسیی ئەوان بۆ شەهید دوکتور قاسملوو و زیندوویی هەردەم زیاتری یاد و وانەکانی ئەو گەورە نەمرە لە زەین و دڵ و دەروونی تێکۆشەرانی دێموکرات و خەڵکی کوردستاندایە.

بەم بۆنەوە دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە پێویستی دەزانێ بە گەرمی سوپاس و پێزانینی خۆی لە بەرامبەر هەموو ئەو کەسانە و بەگشتی خەڵکی کوردستان دەربڕێ کە لەم یادەدا بەپیل بەرنامە و بانگەوازەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە چوون و بەم شێوەیە هیوا و دڵگەرمیی زیاتریان بە ڕێبوارانی ڕێگای شەهید دوکتور قاسملوو بەخشیوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستان
دەفتەری سیاسی
٢٤ی پووشپەڕی ١٣٩٨ (١٥ی ژووئیەی ٢٠١٩)

ئومید خۆشناو لە ڕێوڕەسمی ٣٠ی ساڵەی تێرۆری دوکتور قاسملووداً:
دوکتور قاسملوو لە ڕێبەرانی دیاری بزاڤی ئازادیخوازیی هەرهەموو گەلی کورد بوو.

عەدنان موفتی لە ڕێوڕەسمی ٣٠ی ساڵەی تێرۆری د. قاسملووداً:
کەسایەتیی جەنابی دوکتور کەسایەتییەکی نێونەتەوەیی بوو و ڕۆژی تێرۆری ئەم پیاوە گەورەیە، ڕۆژێکی تاریک بوو.

د. کاوە مەحموود لە ڕێوڕەسمی ٣٠ی ساڵەی تێرۆری د. قاسملووداً:
مێژوو سەلماندوویەتی کە تێرۆر و مووشەک باران و تەقینەوە ناتوانێ بەر بە بزووتنەوەی شوناسخوازیی کورد بگرێ.

کۆڕیادی ڕێزگرتن لە یاد و بیرەوەریی دوکتور قاسملوو لە هەرێمی جزیرەی ڕۆژاوای کوردستان

ڕۆژی شەممە، ٢٢ی پووشپەڕ یەکێتیی ڕۆشنبیری لە هەرێمی جزیرە لە ڕۆژئاوای کوردستان بەبۆنەی سی ساڵەی تێرۆری قییەن ڕێوڕەسمێکی تایبەتیی بۆ ڕێزلێنان لە یاد و بیرەوەریی دوکتور قاسملوو بەڕێوە برد.

لەو کۆڕیادەدا کە بەبەشداریی سەدان کەس و لەژێر ناوی «شەهید قاسملوو پێشەنگی نەتەوەیەکی خۆڕاگر» لە هۆڵی «مەحموود شێخو» بەڕێوەچوو، کۆمەڵێک کەسایەتیی ئەدەبی و ڕووناکبیری و میژوونووس وێڕای مەحکومکردنەوەی تێرۆری قییەن بەدەستی کۆماری ئیسلامی، لەسەر کەسایەتیی د. قاسملوو و ڕۆڵی پێشەنگانەی لە بزووتنەوەی سیاسیی کورددا وتار و بابەتیان پێشکێش کرد.

لەم کۆڕیادەدا کورتە فیلمێکی دێکیومێنتی لەسەر میژووی خەباتی حیزبی دێموکرات و ڕۆڵی د. قاسملوو لە بەرەوپێشبردنی جوولانەوەی کورد لە ڕۆژهەلاتی کوردستان پیشان درا.

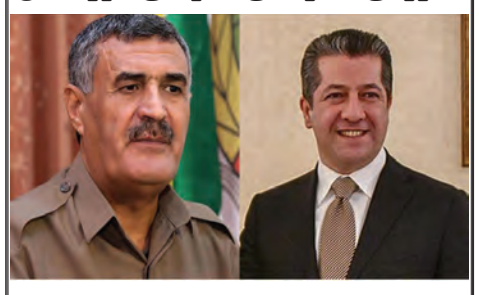

عوسمان بایدەمیر، پارلمانتار و کەسایەتیی کورد لە باکووری کوردستان:
تێرۆری د. قاسملوو پێی گوتین کە ڕێڕیمە داگیرکەرەکانی کوردستان چ لە شام و تورکیە، یان ئێران و عێراق باوەڕیان بە چارەسەری ئاشتییانەی پرسی کورد نییە.

کوردستان
• ژمارە ٧٥٤
٣١ی پووشپەڕ ١٣٩٨ _ ٢٢ی جولای ٢٠١٩

پەیامی پیرۆزبایی سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان

کاک مستەفا مەولوودی، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بەبۆنەی هەڵبژێرانی کاک مەسروور بارزانی بە سەرۆکی نوێی حکومەتی هەرێمی کوردستان پەیامێکی ئاراستەی بەڕێزیان کردوە. سکرتیری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەو پەیامەدا هیوای خواستوە کە کورد لە باشووری کوردستان بە یەکگرتوویی زیاترەوە بەرەوڕووی ئەگەر و ئاستەنگەکانی قۆناغی نوێی ژیانی سیاسیی بێتەوە و لە ئەزموونی دێموکراسی و بنیاتنانی کوردستان بەردەوام بێ.

دەقی پەیامەکە بەمجۆرەیە:

بەڕێز جەنابی کاک مەسروور بارزانی، سەرۆکی هەڵبژێردراوی حکومەتی هەرێمی کوردستان

لەگەڵ سڵاو و ڕێز!

بەبۆنەی هەڵبژێرانی جەنابت بە سەرۆکی نوێی حکومەتی هەرێمی کوردستان، بە ناوی خۆم و هاوڕێیانم لە ڕێبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا گەرمترین پیرۆزباییت لێ دەکەم.

هیوا دەخوازین لەو هەلومەرجە گرینگ و هەستیارەدا کە گەلی کورد پێیدا تێ دەپەڕێ، خەڵک و هێزە سیاسییەکانی باشووری کوردستان بە لێکتێگەیشتن و یەکگرتوویی زیاترەوە ڕووبەڕووی ئەگەر و ئاستەنگەکانی ئەم قۆناغە ببنەوە؛ و هەڵبژێرانی جەنابیشت بە سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان یارمەتیدەر بێ بۆ چارەسەری کێشە و گرفتەکانی بەردەم پرۆسەی سیاسیی کورد لە باشووری کوردستان و عیراق. بێگومان ئەم ئەرکە قورس و ئەستەمە، بەڵام توانا و لێوەشاوەیی جەنابتان هیوادار بە بڕینی ئەم قۆناغەمان دەکا.

لەگەڵ ئاواتی سەرکەوتنتان لە ئەرکی نوێدا.

مستەفا مەولوودی
سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان
١١ی جوولای ٢٠١٩

پەیامی پیرۆزبایی سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ سەرۆکی پارلمانی هەرێمی کوردستان

بەڕێز خاتوو ڕێواس فایەق، سەرۆکی هەڵبژێردراوی پارلمانی هەرێمی کوردستان!

لەگەڵ سڵاو و ڕێز!

بەبۆنەی هەڵبژێرانی جەنابت بە سەرۆکی نوێی پارلمانی هەرێمی کوردستان، بە ناوی خۆم و هاوڕێیانم لە ڕێبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا گەرمترین پیرۆزباییت لێ دەکەم.

هیوا دەخوازین لەو هەلومەرجە گرینگ و هەستیارەدا کە گەلی کورد پێیدا تێ دەپەڕێ، خەڵک و هێزە سیاسییەکانی باشووری کوردستان بە لێکتێگەیشتن و یەکگرتوویی زیاترەوە ڕووبەڕووی ئەگەر و ئاستەنگەکانی ئەم قۆناغە ببنەوە.

لە هەلومەرجی ئێستادا پارلمانی کوردستان دەتوانێ ڕۆڵی کاریگەری هەبێ لە چەسپاندنی ماف یاساییەکانی خەڵکی کوردستان و پەسندکردنی قانوون و ڕێوشوێنی نوێ بۆ بەرەوپێشبردنی ژیانی مەدەنیی ئێستا و بنیاتنانی داهاتوویەکی گەشتر بۆ هەرێمی کوردستان. هیوادارین هەڵبژێرانی جەنابیشت بە سەرۆکی پارلمانی هەرێمی کوردستان یارمەتیدەر بێ بۆ کاری بەکۆمەڵ و هاوڕایی زیاتری هەموو فراکسیۆنەکان لەپێناو پێشخستنی ئەزموونی دێموکراسی و نیزامی حوکمرانیی هەرێمی کوردستان.

لەگەڵ ئاواتی سەرکەوتنتان لە ئەرکی نوێدا.

مستەفا مەولوودی
سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان
١١ی جوولای ٢٠١٩

پەیامی دەفتەری سیاسیی حیزب

بەبۆنەی ٣٠ ساڵەی تیرۆری د.قاسملووی ڕێبەرەوە

هاونیشتمانە بەڕێزەکان!
ڕۆڵەکانی گەلی کورد
لە هەموو بەشەکانی کوردستان!
هۆگران و دڵسۆزانی
باوەڕ و ئامانجەکانی د.قاسملوو!

٢٢ی پووشپەڕی ئەمساڵ ٣٠ ساڵ بە سەر تیرۆری ١٣ی ژوئیەی قڕیەن کە تێیدا د.عەبدوڵڕەحمان قاسملوو، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات، هاوڕێ عەبدوڵڵا قادریئازەر، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزب و د.فازڵ ڕەسوڵ، بە دەستی تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران گیانیان لێ ئەستێندرا، ڕادەبڕێ. د.قاسملوو و هاوڕێ عەبدوڵڵا قادریئازەر بۆ چاوپێکەوتن و وتووێژ لە گەڵ نێردراوانی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە سەر داخوازەکانی گەلی کورد، چووبوونە قڕیەن، بەڵام هەر بە دەستی ئەوان درانە بەر دەستڕێژ و شەهید کران.

گومانی تێدا نییە کە لەدەستدانی ڕێبەرێکی بە توانا و لیهاتووی وەک د.قاسملوو بەو هەمووە کاریگەرییەی لەسەر حیزبی دێموکرات و بزووتنەوەی نەتەوەیی و شۆڕشگێڕانەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەیبوو، بەو ناوبانگ و ئیعتیبارەی لە ئاستی بزووتنەوەی کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستان و لە نێو ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانیدا بەدەستی هێنابوو، هەروەها بە سەرنجدان بە ناسراوی و نفووزی لە کۆڕ و کۆمەڵە سیاسی و دیپلۆماتیکەکانی جیهاندا، بۆ حیزبی دێموکرات و ئۆپۆزیسیۆنی ئێران و بزووتنەوەی کورد، زەبرێکی بەژان و خەسارێکی قەرەبوونەنەکراو بوو. ڕێبەرانی ڕێژیمی تیرۆریستیی کۆماری ئیسلامی بە لەداوخستنی ئەو ڕێبەرە گەورەیە و ڕاکێشانی بۆ نێو بۆسەی مەرگ بە ناوی پێشوازی لە پەیامی ئاشتیخوازیی ئەو، بە ئامانجێکی گەورە و لەمێژینەی خۆیان گەیشتن. ئەوان کە لە بەرزترین ئاستی دەسەڵاتەکەیاندا پلانیان بۆ تیرۆری د.قاسملوو داڕشتبوو، توانیان یەکێک لە گرنگترین ڕێبەرانی سیاسیی ئۆپۆزیسیۆنی کورد و ئێرانی کە هەر لە سەرەتای هاتنەسەرکاری کۆماری ئیسلامی، بەرامبەر زاڵبوونەوەی دیکتاتۆری و کۆنەپەرستی وەستایەوە و خەبات و بەربەرەکانییەکی بەرین و سەرسەختانەی لە کوردستان ڕێبەری کرد، لە نێو بەرن.

بە تیرۆری د.قاسملوو، حیزبی دێموکرات و بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی کوردستان، بەرەوڕووی تاقیکردنەوەیەکی مێژوویی بوونەوە. بڕیاری ئەوان دەبوایە ناکامیی دەسەڵاتدارانی تیرۆریستی تارانی لێ بکەوێتەوە کە ئاڕەزووی دامرکانەوە و پووکانەوەی خەبات و خۆڕاگری لە کوردستان بە دوای تیرۆری د.قاسملووياندا دەکرد و، ئاوات و چاوەڕوانیی هۆگران و ئەویندارانی بیروباوەڕی قاسملوو و، دڵسۆزان و پشتیوانانی حیزبی دێموکرات بێنێتە دی کە پووچەڵکردنەوەی خەون و ئاواتەکانی بکوژانی ڕێبەرەکەیان بوو. مێژوو شایەدە کە دڕێژەدەرانی ڕێگا و ڕێبازی ئەو ڕێبەرە بە تایبەتی و، دۆستان و دڵسۆزانی حیزبی دێموکرات و خەڵکی کوردستان بە گشتی، لە ئاستی چاوەڕوانی و ئەرکێکدا بوون کە مێژوو لەم بڕگە هەستیارەدا خستبوویە سەرشانیان. چونکە بە شێلگیربوونیان لە سەر خەبات و گۆڕ و تیندان بە بەربەرەکانی لە گەڵ کۆماری ئیسلامیی ئێران سەلماندیان: ئامانجەکان، باوەڕەکان، ڕێگا و ڕێبازی ئەو ڕێبەرە و حیزبێک و خەباتێک کە د.قاسملوو نوێنەرایەتی و ڕێبەرایەتیی دەکرد، بە شەهیدبوونی ئەو کۆتایی پێ نایە و بەردەوام دەمێنێتەوە.

٣٠ ساڵ بە سەر تیرۆری د.قاسملوو سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات و سەرکردە و کەسایەتیی سیاسیی کوردی ناسراو لە ئاستی ناوچە و دنیادا ڕابردووە. لە بیرەوەریی ٣٠ساڵەی ئەو تاوانە شەرماوییەی ڕێژیمی ئێراندا، کۆمەڵێک پرس و بابەتی گرنگ شایانی ئاوڕلێدانەوە و هەڵوێستە لەسەر کردنن و، لێمان دەخوازن لەم یادەدا وەبیرخۆمان و بەردەنگەکانی دیکەیان بێتینەوە و خۆمانیان لە بەرامبەردا ئەرکدار بکەین:

مانەوەی بەداخراویی کەیسی تیرۆرێکی سیاسی و دەوڵەتی

بوو بە ٣٠ ساڵ، دەوڵەتی ئوتریش نەک هەر ئەرکی سیاسی و قەزایی و حقووقی و ئەخلاقیی خۆی لە ئاست تیرۆری ڕێبەر و کەسایەتییەکی سیاسیی گەورەی کورد لە نێو پێتەختەکەی خۆیدا جێبەجێ نەکردوە، بەڵکوو بە هەموو شێوەیەک هەوڵی داوە ئەو پەروەندەیە بە داخراوی بمێنێتەوە و نەکەوێتەوە گەڕ. دەوڵەتی ئوتریش لە کاتی ڕوودانی تیرۆرەکە، بکوژەکانی لە بەردەستدا بوون، بەڵام لە جیاتی سپاردنیان بە دەزگای لێکۆڵینەوە و زیندان و دادگا، بە ڕێزەوە حەوالەی تارانی کردنەوە. لەو کاتەوە هیچ کات بۆ وەگەڕکەوتنەوەی ئەم کەیسە و جێبەجێبوونی حوکمی عەدالەت لە بارەیەوە، هاوکار نەبووە و، بۆ ئەوەی ساتوسەودا نهێنییەکانی پشت ئەم کەیسەیان لەگەڵ ڕێژیمی تاران لێ ئاشکرا نەبێ، هەوڵی پووشبەسەرکردنی داوە. ئەوەش لە کاتێک دایە کە لە ماوەی ٣ دەیەی ڕابردوودا چەندین جار تیرۆریستبووونی ئەو ڕێژیمە و بەشداربوونی ڕێبەران و بەرپرسانی هەرە پلەبەرزی لە پلان و کردەوە تیرۆریستییەکاندا لە لایەن دادگا موعتەبەرەکان و دەزگاکانی لێکۆڵینەوە لە ئاستی ئوروپا و ئەمریکادا، بە بەڵگەی ڕوون و ئاشکراوە سەلمێندراوە، کە بڕیاری مێژوویی دادگای میکۆنووس لە بارەی تیرۆری د.سادق شەرەفکەندی و هاوڕێیانی یەک لەوانە. ئێمە پێمان وایە لەقاودانی ئەم ڕەفتارەی دەوڵەتی ئوتریش و، وەڕێخستنی گوشارێکی سیاسی، دیپلۆماتیک و مرۆڤدۆستانە بۆ سەر دەزگا پێوەندیدارەکانی ئەو وڵاتە بە مەبەستی کردنەوەی ئەم کەیسە و درکاندنی ڕاستییەکان لەبارەی، پێویستە یەکێک لە ئامانجەکانی کاری هاوبەشی هۆگران و دڕێژەدەرانی ئامانجەکان و ڕێگای خەباتی د.قاسملوو لە ٣٠ ساڵەی شەهیدبوونیدا بێ.

قاسملوو، بووە بە هێمایەکی پرشنگداری نەتەوەیی و خەباتگێڕیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان

ئەو جێگە و پێگەیەی د.قاسملوو و باوەڕەکانی دوای تێپەڕبوونی ٣٠ ساڵ بە سەر شەهید بوونیدا، لە نێو نەتەوەکەی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا هەیانە، لە چەند بارەوە شایانی تێڕامان و لێوردبوونەوەن. لەم ٣٠ ساڵەدا تا هاتوە ناوی قاسملوو پتر بووە بە هێمای خەباتی نەتەوەیی و ئازادیخوازیی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان. باوەڕ و ئەندێشەکانی قاسملوو چوونەتە نێو بیرکردنەوە و ڕوانینی نەسلەکانی دوای خۆیشی و، یادی ئەو ڕێبەرە هەر لە بیرەوەریی شەهیدبوونی تا بۆنەی لەدایکبوونی، ڕۆڵەکانی نەتەوەی کورد لە ئێران بۆ کۆڕی تێکۆشان و خەبات دژی دیکتاتۆری، بندەستی و بێمافی بانگەواز دەکا. لەمێژ ساڵە قاسملوو بووە بەو هێمایە کە لە لایەکەوە تیرۆریستبوون و بێپەرەنسیپیی بەڕێوەبەران و بڕیاردەرانی ڕێژیمی تاران و بەکارهێنانی نیازی ئاشتیخوازانەی بەرامبەرەکەیان بۆ تیرۆر و کوشتن وەبیر دێنێتەوە، لە لایەکی دیکەش بووە بە هێمای جوانترین هزرەکان و سەرچاوەیەکی ڕوون بۆ ڕاڤە وشیکردنەوەی چەمکەکانی پێوەندیدار بە خەبات و تێکۆشانی سیاسی، بەڕێوەبردنی کۆمەڵ و پێکەوەژیانی گەلان. ئەوە مایەی شانازییە ڕێبەر و کەسایەتییەکی سیاسی و خەباتگێڕ، تا ئەو کاتەی بۆ خۆی لە ژیان و لە چڵەپۆپەی ناوبانگدا بوو و چەقی بڕیار بوو، دژی تاکەڕستی بوو، بەڵام لە دوای نەمانی، بە هۆی گەورەیی و پانتایی بیرکردنەوە و ڕوانینەکانی و، بەخشینی گیانی لە پێناویاندا، بووە بە هێمایەکی گشتی و نەتەوەیی خۆشەویست. ئەم ڕاستییە، دروستیی پەیامەکەی ٣٠ ساڵ لەمەوبەری حیزبەکەی قاسملوو دەسەلمێنێ کە: «نەتەوەیەک ڕێبەرێکی وەک قاسملووی پێگەیاندبێ، ناهۆمیدی ناناسێ و ڕێگاکەی بەرنادا...».

بەردەوامیی عەقڵییەتی تیرۆر و سەرکوت و ئینکار لە تاران

ڕێژیمێک کە بە ئامانجی وەشاندنی گەورەترین زەبر لە حیزبی دێموکرات و بزووتنەوەی نەتەوەیی و مافخوازیی خەڵکی کوردستان، د.قاسملووی تیرۆر کرد، هەتا ئێستاش لە بەڕەسمی ناسین و داننان بە مافە نەتەوەیی و سیاسییەکانی کورد خۆی بواردوە و لەسەر کوشتن و ئیعدام و سەرکوتی ئازادیخوازانی کوردستان لە نێوخۆ و، کردەوەی تیرۆریستی و دەستدرێژکارانە لە دەرەوەی سنووورەکان دژی حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵات بەردەوامە. لەگەڵ ئەوەی نە تیرۆری د.قاسملوو، د.شەرەفکەندی و دەیان و سەدان تیکۆشەری دیکەی حیزبی دێموکرات و ڕێکخراوە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵات و هێرش بۆ سەر بنکەکان و تیکۆشەرانیان، نە ئیعدام و کوشتنی سەدان و هەزاران لاوی کورد لە ماوەی ٤ دەیەی یابردوودا، نەبوون بە هۆی دەستهەڵگرتنی گەلی کورد لە داخوازە ڕەواکانیان، ئەم ڕێژیمە لە ڕووبەڕوونەوەی پرسی کورددا، هەر وەک پێشوو پشتی بە سەرکوت وتیرۆر بەستوە. کەمتر لە ساڵێک لەمەوبەر، ڕێبەران و بڕیاردەرانی ئەو ڕێژیمە، داوا و بانگەوازی چارەسەری پرسی کورد بە ڕێگای دیالۆگ و ئاشتیخوازانەیان بە مووشەکبارانی پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان دایەوە و تاوانێکی گەورە و پڕشوورەیی دیکەیان خستە سەر کارنامەی ڕەشی خۆیان بەرامبەر گەلی کورد. بەڵام هاوخەمیی سەرانسەریی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەگەڵ حیزبی دێموکراتی کوردستان و هێزە سیاسییەکانی دیکە لە توێی مانگرتنە گشتییەکەی ٢١ی خەرمانان و، لە مەیداندابووندا بەردەوام و پەیتاپەیتایان بۆ بەرگری لە شوناسی خۆیان و داواکردنی مافەکانیان، ناکارامەیی و تێکشکاویی سیاسەتی سەرکوت و دڕندەیی و زەبر و زەنگیان دووبارە سەلماندەوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستان ٣٠ ساڵەی تیرۆری دوکتور قاسملووی ڕێبەر کە گیانی خۆی لە پێناوی چارەسەری پرسی کورد لە ئێران بە ڕێگای ئاشتیخوازیدا دانا، بە دەرفەت دەزانێ تا پەیامی ٤٠ ساڵ لەمەوبەر و هەروەها پەیامی دواساتەکانی ژیانی ئەو ڕێبەرە گەورەیە، جارێکی دیکەش وەبیر ڕێبەران و بڕیاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی بێنێتەوە کە «پرسی کوردستان ڕێگا چارەی نیزامی نییە». بزووتنەوەی حەقخوازانەی کوردستان، بەردەوام دەمێنێتەوە و بەرەوپێش دەچێ. وەبیر بڕیاربەدەستانی کۆماری ئیسلامیی دێنینەوە کە ئەگەر کاتی خۆی بە شەڕ و هێرش و کوشتن وڵامی پەیامی ئاشتیخوازانەیان نەدابایەوە و ڕێگای چارەسەری دروستیان گرتبایە بەر، نە کوردستان ئەو هەمووە قوربانی و وێرانییەی بە خۆوە دەدی، نە ڕێژیمەکەی ئەوان لە نێوخەڵکی کوردستان ئەوەندە بێزراو و بێ پێگە دەبوو. ئێستاش ئەوە ئەوانن کە دەتوانن بیسەلمێنن ئایا هیچ دەرسێکیان لە مێژووی ڕەشی خۆیان لە پێوەندی لەگەڵ خەڵکی کوردستانی ئێراندا وەرگرتوە؟ ئامادەن بەسیاسەتی ناسەرکەوتوو و تاوانخولقێنانەی ٤٠ ساڵەی خۆیان لە بارەی کوردستاندا بچنەوە؟ و، لاپەڕەیەکی نوێ لە سەر بناغەی قبوولکردنی مافە نەتەوەیی و سیاسییەکانی گەلی کورد و چارەسەری پرسی کوردستان بەڕێگای سیاسی و ئاشتیخوازانەدا، هەڵ بدەنەوە؟

لە وەبیرهێنانەوە و لێ فیربوونی وانە و ئەزموونەکانی د.قاسملوو نابێ غافڵ بین

ئەو باوەڕانەی ڕێبەری شەهیدمان هێنانیە نێو سیاسەت و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات و بزووتنەوەی کورد، ئەو بنەما و پرەنسیپانەی د.قاسملوو لە بارەی پێکەوەژیانی جۆراوجۆرییەکان لە وڵاتێکی فرەنەتەوەی وەک ئێراندا، لەبارەی هاوپشتی و هاوکاریی بزووتنەوەی کورد لە بەشە جۆراجۆرەکانی کوردستان و لە زۆر بوار و ڕەهەندی دیکەی دیپلۆماسی، تێکۆشانی سیاسی و خەباتی نەتەوەیی و ئازادیخوازیدا جێگیری کردن، هەتا ئێستاش شیاوی لێ فێربوون و وەبیرهێنانەوە و ڕەچاوکردنن. ئێمە لە نێو حیزبی دێموکراتی کوردستاندا بە شانازییەوە خۆمان بەرعەوەد و ئەرکدار کردوە کە ئەم گەنجینە بەنرخەی وانە و ئەزموونەکانی ئەو ڕێبەرە مەزنە، وەک سەرچاوەیەکی بە نرخ بۆ خۆپێگەیاندن و پەروەردەی فکری و سیاسیی تیکۆشەران، ئەندامان و لایەنگرانی حیزب بەکار بێنین. لەم یادەشدا داوا لە ڕووناکبیران، چالاکانی بواری هزر و نووسین دەکەین سەرنج بخەنە سەر نووسین، لێدوان، ڕوانگە و بۆچوونەکان و ژیان و خەباتی ئەو کەسایەتیە بەرزەی نەتەوەکەمان و لە گەشاندنەوە و هەڵێنجان لەم سەرچاوە بە نرخە غافڵ نەبن.

دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ٣٠ ساڵەی تیرۆری ١٣ی ژوئیەی قڕیەندا، بە ڕێزەوە یادی ڕێبەری شەهید د.قاسملوو و هاوڕێی بەنرخ عەبدوڵڵا قادری ئازەر دەکاتەوە و سڵاو بۆ گیانی پاک و یادی نەمریان دەنێرێ. لەم بۆنەیەدا داوا لە سەرجەم هۆگرانی بیر و ئامانجەکانی ئەو ڕێبەرە شەهیدە و تێکڕای دلسۆزان و دۆستانی حیزبی دێموکرات لە کوردستان و دەرەوەی وڵات دەکەین ٣٠ ساڵەی ئەم تیرۆرە بکەنەوە بە دەرفەتێک بۆ مەحکوومکردنەوەی تیرۆریزمی کۆماری ئیسلامی و بۆ ناڕەزایەتیدەربڕین لەداخرانی کەیسی ئەم تیرۆرە لە لایەن دەوڵەتی ئوتریشەوە. هەروەها داواکارین بیرەوەریی تیرۆری دقاسملوو دەرفەتێک بێ بۆ سەلماندنەوەی خۆشەویستیی ئەو ڕێبەرە لە نێو نەتەوەکەیدا و دەربڕینی وەفاداری خەڵکی کوردستان بە ئامانجەکانی. با جارێکی دیکە بە کۆماری ئیسلامیی ئێرانی بسەلمێنینەوە بە ستاندنی گیانی د.قاسملوو، ڕووناکیی خۆری باوەڕەکانی لە ئاسمانی کوردستان نابڕێ و کاروانی خەبات و تێکۆشانی ئەو ڕێبەرە لێهاتوە، وەستان و پەککەوتن ناناسێ.

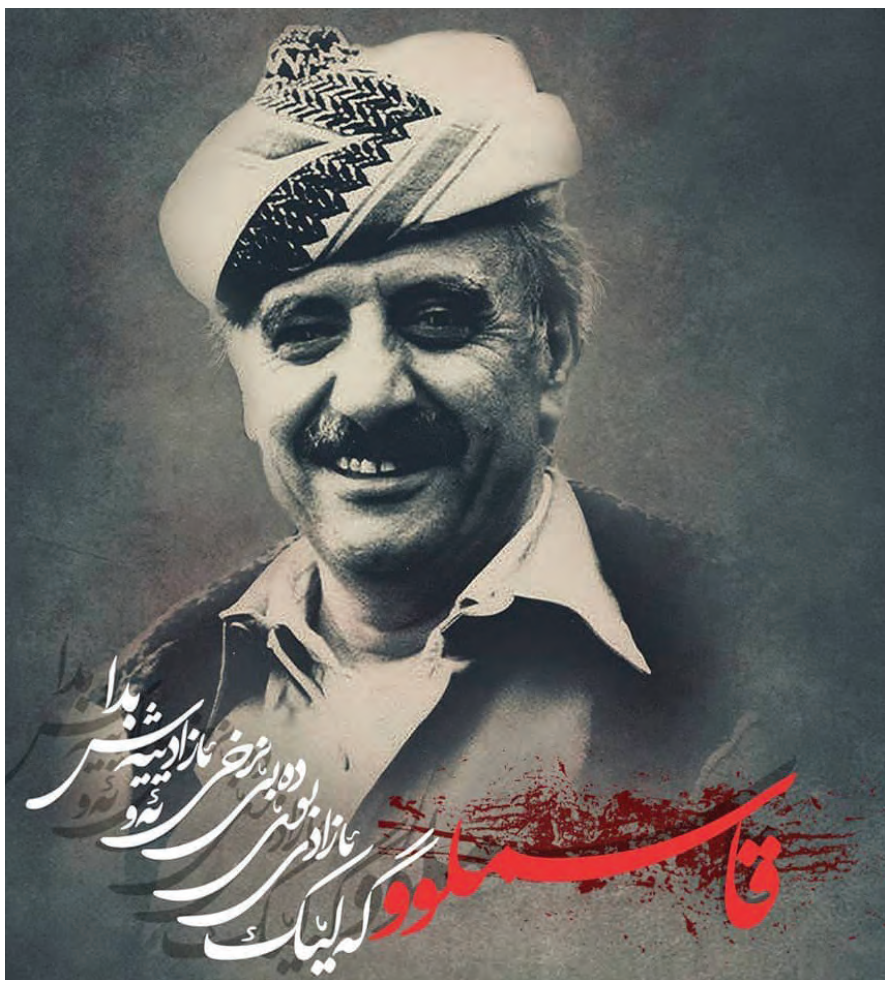
حیزبی دێموکراتی کوردستان
دەفتەری سیاسی

کوردستان
• ژمارە: ٧٥٤
٣١ پووشپەر ١٣٩٨ _ ٢٢ی جولای ٢٠١٩

بزووتنەوەی کوردستانی ئێران ئێستاش باوەڕی بە بیرۆکە دێموکراتیکەکانی د. قاسملوو هەیە

خالید عەزیزی

سی ساڵ پێش ئێستا، لە ڕێکەوتی ٢٢ی پووشپەڕی ١٣٦٨دا؛ دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە مەبەستی دۆزینەوەی ڕێگەچارەیەکی ئاشتیخوازانە بۆ پرسی کورد، لەگەڵ وەفدێک لە نوێنەرانی کۆماری ئیسلامی لە شاری ڤیەن کەوتە وتوووێژەوە. دیپلۆمات_تیرۆریستەکانیکۆماری ئیسلامی کە بە ڕواڵەت بە مەبەستی وتوووێژ بەڵام لە نێوەڕۆک و کردەوەدا بۆ تێرۆرکردنی ئەو چووبوونە ڤیەن، لە کاتی بەڕێوەچوونی ئەم وتوووێژانەدا دوکتور قاسملوو، ڕێبەری دێموکرات و عەبدوڵڵا قادریئازەر ئەندامی کومیتەی ناوەندییان تیرۆر کرد.

فەلسەفەی سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە یەکەم ڕۆژی دامەزرانیەوە لە ساڵی ١٩٤٥ی زایینیدا و ڕاگەیاندنی کۆماری کوردستان بە ڕێبەریی پێشەوا قازی محەممەد، هەردەم ئەوە بووە کە پرسی کورد لە ئێران پرسێکی سیاسی و نەتەوەییە و، تێکۆشاون هەتا لە ڕێگەی وتوووێژەوە ئەم پرس و کێشانە چارەسەر بکرێ.

لەدوای شۆڕشی ئیسلامی لە ساڵی ١٣٥٧دا سیاسەتی حیزب بەڕێبەریی دوکتور قاسملوو هەر بەپێی پێشووتر پێداگری لەسەر چارەسەری ئاشتیخوازانەی کێشەکان بوو، سیاسەتێک وا لەدوای شەڕی سێ مانگە و بەردەوامیی حەول و تێکۆشانی خەباتکارانی کورد؛ دەوڵەتی کاتیی بازەرگانی ناچار بە قەبوولی وتوووێژ کرد و بۆ ماوەیەکی کورت ئاشتی و ئاشتەوایی لە کوردستان جێگیر و سەقامگیر بوو.

لەدوای نیزیک بە دە ساڵ لە شەڕی داسەپاوی کۆماری ئیسلامی بەسەر خەڵکی کورددا و بەرخۆدان و پارێزگاریی پێشمەرگەکانی کوردستان، دوکتور قاسملوو بە مەبەستی کۆتاییهێنان بەم شەڕە نێوخۆییە لە ساڵی ١٣٦٨دا ئامادەیی خۆی بۆ وتوووێژ کردن لەگەڵ کۆماری ئیسلامی دەربڕی. بەڵام بەداخەوە پەیامی ئاشتیی گەلی کورد بە نوێنەرایەتیی دوکتور قاسملوو بە فیشەک وڵام درایەوە و بووە هۆی شەهیدبوونی ئەو و هاوڕێیانی.

بزووتنەوەی کوردستانی ئێران و هەروەها حیزبی دێموکراتی کوردستانیش لە دوای تێپەڕ بوونی سی ساڵ بەسەر ئەم تیرۆرەدا، ئێستاش بڕوای بە بیرۆکەی دێموکراتیک و ئاشتیخوازانەی دوکتور قاسملوو هەیە و درێژە بە خەباتی ڕەوای خۆی دەدا و لەم پێناوەدا قوربانیی زۆریشی داوە.

ئێستاش سەرەڕای ئەوەیکە دەسەڵاتی سیاسی لە تاران بەردەوام حەولی ئەوەی داوە پرسی کورد بخاتە خانەیەکی ئەمنیەتییەوە و، بە مەبەستی لەنێو بردنی گەلی کورد بەردەوام ڕێگەچارەی توندوتیژ و ئەمنیەتی ڕەچاو دەکا.

بەڵام گەشەی سیاسی و نەتەوەیی خەڵکی کوردستانی ئێران و چالاکی و بەشداریی بەکردەوەیان لە گۆڕەپانە جیاوازەکان لە بۆنەگەلی جۆراوجۆری مەدەنی، کولتووری، ئەدەبی و نەتەوەیی لە پێناوی داکۆکیکردن لە مافە نەتەوایەتی و دێموکراتیکەکانیان، دەرخەری ئەم ڕاستییەیە کە بیر و ئەندێشەکانی دوکتور قاسملوو و حیزبەکەی بە تێرۆر و سیاسەتی حاشاکردن لەنێو ناچێ. بەڵکوو بەپێچەوانەوە خەڵکی کوردستان لە خەباتی خۆیاندا شێلگیرتر دەکا.

بەرخۆدان و مانەوەی هێزی پێشمەرگە لە درێژایی ئەم ساڵانەدا لە لایەک و بەردەوامیی خەباتی بەربڵاوی چین و توێژەکانی خەڵک لە بواری مەدەنیدا، شایەدێکە لەسەر ڕاستی و دروستیی سیاسەتی فرەلایەنەی حیزبی دێموکرات و ئەندێشەکانی دوکتور قاسملوو لەم بوارەدا.

نەمر دوکتور قاسملوو لە دەسپێکی هێرشی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر کوردستان، بەردەوام دەیگوت: «ئەگەر تاقە ڕۆژێک شەڕ لە کوردستان ڕاوەستێ، خەڵکی ئێران و گەلی کورد لە کوردستانی ئێران بە سەدان ڕۆژ قازانج دەکەن.»

ڕوانگەی ئەمنیەتیی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لە پێوەندی لەگەڵ کوردستاندا بە تێرۆری دوکتور قاسملوو کۆتایی پێ نەهات. تێرۆری دوکتور شەرەفکەندی و هاوڕێیانی لە ڤاڵمان لە ساڵی ١٣٧١دا، تەقینەوە لە شەوی یەلدادا لە ساڵی ١٣٩٥ و، هێرشی مووشەکیی سپای پاسداران بۆ سەر کۆبوونەوەی کومیتەی ناوەندیی حیزب لە شاری کۆیە لە ساڵی ١٣٩٧دا کە بووە هۆی کوژران و بریندار بوونی دەیان کەس لە ئەندامانی ڕێبەری، کادر و پێشمەرگەی حیزب کە لە نێویاندا ژن و منداڵیشی تێدا بوو؛ کۆی ئەمانە و سەدان پیلانی دیکەی کۆماری ئیسلامی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە سیاسەتی بە ئەمنیەتی کردنی کوردستان و تیرۆری دژبەرانی دەسەڵاتەکەی بەتایبەت ڕێبەرانی کوردی ڕەچاو کردوە و هەتا بە ئێستاش بەردەوامە لەسەر ئەم سیاسەتەی خۆی.

ئێستا کە کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی، کۆماری ئیسلامییان لە پێوەندی لەگەڵ بابەتی ناوەکی و ڕێککەوتنی «بەرجام» بەرەوڕووی کێشەگەلی گەورە و بەربڵاو کردووەتەوە، ئێمە لەگەڵ ئەوەی کە پێشتریش ڕامانگەیاندوە کە سیاسەت و ئاکاری نابەرپرسانەی ئەم ڕێژیمە بووەتە هۆی کێشە خولقێنی لە نێوخۆ و لە ناوچەدا، لە هەمان کاتدا ڕوونمان کردووەتەوە کە کێشەی ئێمە لەگەڵ دەسەڵاتی سیاسیی تاران لەسەر ماف و داواکارییەکانمان دەگەڕێتەوە بۆ دەیان ساڵ زووتر لە کێشە و شەڕی نێوان ئێران و ئەمریکا.

کەواتە تەوەری سەرەکیی خەبات و دژایەتیی ئێمە لەگەڵ تاران داواکاریی نەتەوەیی و دێموکراتیک و مرۆڤانەی خەڵکی کوردستانە کە لە چارنامەی جیهانیی مافی مرۆڤدا هاتوە. هەر بەگوێرەی ئەم چارنامەیە گشتپرسی و ڕێفراندۆم بەشێکن لە مافی سروشتیی خەڵکی کوردستان بۆ دیاریکردنی چارەنووسی خۆیان. مافێک کە دوکتور قاسملوو خەباتی بۆ کرد و ئێمەش درێژەی پێ دەدەین.

لە ئەگەری هەر چەشنە گۆڕانێکی سیاسی لە داهاتووی ئێران بێتوو هەمدیسان سەرنج نەدرێتە داوا دێموکراتیک و نەتەوەییەکانی گەلی کورد _هەر بەو شێوەیەی کە تا بە ئێستا وا بووە_ نەک هەر زیان دەگەیەنێ بە ڕەوتی دێموکراسیزاسیۆن لە ئێراندا، بەڵکوو بەگشتی لە قازانجی سەقامگیری و پێشکەوتنی ئێراندا نییە.

بەردەوامیی بیری گشتخوازانەی دەسەڵاتی تاران و بەشێک لە ئۆپۆزیسیۆن ڕاستەخۆ و ناڕاستەوخۆ، داهاتووی ئێران بەرەو کۆمەڵێک سێناریۆی ناڕوون دەبا.

دوکتور قاسملوو وەک سیاسەتوانێکی پراگماتیست و بە پێڕەوی لە واقعبینیی سیاسی، بەردەوام هەوڵی دەدا دەرفەتەکان بقۆزێتەوە و ڕێگەچارەی گونجاو گەڵاڵە بکا و بیخاتە ڕوو. بەڕێزیان لە هەموو ماوەی چالاکیی خۆیدا پێداگری لەسەر یەکیەتی و هاوکاریی حیزبە کوردییەکان لەگەڵ دیکەی هێزە سیاسییەکانی ئێران دەکرد.

سی ساڵ پێش ئێستا دۆسییەی تیرۆری دوکتور قاسملوو لەلایەن دەزگای دادی وڵاتی ئۆتریشەوە بەدواداچوونی یاسایی بۆ نەکرا و، بەداخەوە نەک هەر هیچ دادگا و پارێزەرێک بۆ تاوتوێ کردنی ئەم دۆسییەیە دیاری نەکرا و بەڕێوە نەچوو؛ بەڵکوو دیپلۆمات_تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی بە ئازادی چوونەوە بۆ تاران.

ڕۆڵی سیاسیی دوکتور قاسملوو لە بزووتنەوەی مافخوازانەی خەڵکی کوردستان و ئێران و گەورەیی هزر و ئەندێشەکانی، سیمای سیاسەتوانێکی دیاری کوردستانی و ئێرانی پێ بەخشیبوو، بەشێوەیەک کە هەر تاک و هێزێکی دێموکرات و پێشکەوتنخواز دوکتور قاسملوو بە ئیی خۆی دەزانێ. هەربۆیە جێگەی خۆیەتی لە سییەمین ساڵڕۆژی تیرۆری ئەم ڕێبەرە بەرچاو و سیاسەتوانە گەورەیەدا، هەموومان پێکەوە و بە هەر شێوازێک کە دەکرێ یاد و بیرەوەریی نەمر قاسملوو بەرز ڕابگرین و تیرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامی ئیدانە بکەین.

یاد و تێکۆشانی دوکتور قاسملوو لە بیرۆکە و مێشکی گەلی کورد و بەرنامەی سیاسیی خەباتی حیزبی دێموکرات بە چەشنی چرایەکی ڕێگای خەبات بۆ هەمیشە هەرمانە.

ڕاگەیەندراوی ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران بەبۆنەی سی ساڵەی تیرۆری شەهید دوکتور قاسملووەوە

سی ساڵ پێش ئێستا، ڕێکەوتی (١٣ی ژوئیەی ١٩٨٩) دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات، یەکێک لە دیارترین ڕێبەرانی بزووتنەوەی کورد لە کاتێکدا بۆ دۆزینەوەی ڕێگای چارەسەری ئاشتیخوازانەی مەسەلەی کورد لە ئێراندا لەگەڵ چەند نوێنەری حکوومەتی کۆماری ئیسلامی لە وییەن لە سەر مێزی وتوووێژ دانیشتبوو، لەگەڵ عەبدوڵڵا قادریئازەر، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و نوێنەری حیزب لە ئوروپا بە دەستی بەناو نوێنەرانی دەوڵەت بۆ وتوووێژی ئاشتی، تیرۆر کران.

دوکتور قاسملوو لە سەر ئەساسی باوەڕمەندبوون بە چارەسەری ئاشتیانەی پرسی کورد، وتوێژی لەگەڵ دەوڵەتی ناوەندی بە شێوازێک لە شێوازە ڕەواکانی خەباتی کورد و وەک پڕەنسیپێکی دێموکراتیک سەیر دەکرد. عەبدولڕەحمان قاسملوو وەک کەسێکی بەڕپرسیار بەرامبەر بە چارەنووسی میللەتەکەی، هەمیشە وەک ڕێبەرێکی پراگماتیک، لە چوارچێوەی پێکەوە سازان و دیالۆگ هەنگاوی دەنا، بەڵام بەداخەوە لە سەر مێزی وتوێژ وڵامی پەیڤە ئینسانییەکانی بە گوللە درانەوە.

ڕاستە کە نەیارانی بزووتنەوەی مافخوازانەی خەڵکی کوردستان توانییان ئەم ڕێبەرە و ڕێبەرانی دیکەی بزووتنەوەی کورد بە جەستە لەنێو بەرن و حەزفیان بکەن، بەڵام ئێستاش پاش سی ساڵ بە سەر تیرۆری ڤیەندا، بزووتنەوەی کوردستان لەسەر تێکۆشان بە مەبەستی مافە ڕەواکانی خۆی هەروا بەردەوام و لەسەر پێیە. ئێستاش سەردەڕای ئەوەیکە دەسەڵاتی سیاسیی لە تاران هەمیشە هەوڵی داوە پرسی کورد لە ڕوانگەی ئەمنیەتییەوە بخوێنێتەوە و بۆ حاشالێکردن و سڕینەوەی بەردەوام ڕێگای توندوتێژ و ئەمنیەتی دەگرێتە بەر، بەڵام حیزب و لایەنە سیاسییەکانی کورد و کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان وێڕای بەرەنگارییەکی ڕەوای فرەچەشن، دیسانیش پێیان وایە لە کۆتاییدا هەموو کێشەکان لە سەر مێزی وتوێژ چارەسەر دەکرێن.

بزووتنەوەی مافخوازانەی خەڵکی کوردستانی ئێران پاش سی ساڵ تێپەڕین بە سەر تیرۆری شەهید دوکتور قاسملوودا، قۆناغی جۆراوجۆری بڕیوە. ئەوەی لە هەموو گرینگتر ئەوەیە کە بە پێچەوانەی هەوڵی سیستەمی سیاسی لە تاران کە هەمیشە هەوڵی دەدا لە ڕێگای سەرکوت و داپڵۆسینەوە بزووتنەوەی خەڵکی کوردستان لاواز و بێدەنگ و جووڵە بکات، ئێستا خەباتێکی بەربەرینی جەماوەری لە شکڵی مەدەنی لە ئارادایە. ئەم خەباتە کە ماهییەتێکی عەدالەتخوازی و نەتەوەیی هەیە، بە شێوازێکی هێمنانە خەریکە بە تەواوەتی ڕیشە دادەکۆتێ و ڕۆژ لە گەڵ ڕۆژ بەربەرینتر دەبێتەوە. ماهییەت و ئامانجی ئەم خەباتە جەماوەرییە کە هەمان شوناسخوازی نەتەوەیی و گەڕان بەدوای ڕێگاچارەی دێموکراتیک یەکسانیخوازانەیە، سەلمێنەری ئەو ڕاستییەیە کە سیاسەت و تێڕوانین و تێکۆشانی حیزبەکان، کاریگەری و شوێنەواری قوواڵیان لە سەر ئەم کۆمەڵگەیە داناوە. بەداخەوە تا ئێستاش ئەو دەسەڵاتەی کە پیلانی تیرۆری دوکتور قاسملووو ڕێبەرانی دیکەی بزووتنەوەی خەڵکی کوردستانیان داڕشت و بەڕێوەیان برد، هەر بە تێڕوانینی ئەمنیەتییەوە سەیری بزووتنەوەی نەتەوایەتیی خەڵکی کوردستان و داواکاریی حیزبەکان دەکا.

بزووتنەوەی مافخوازانەی خەڵکی کوردستان کە باوەڕێکی قوواڵی بە چەسپاندنی دێموکراسی لە ئێران و چارەسەری کێشەکان لە ڕێگای ئاشتیخوازانەوە هەیە، بەداخەوە لە ماوەی چل ساڵی ڕابردووەدا بە دەرکردنی فەرمانی جیهاد بۆ سەر خەڵکی کوردستان، تیرۆری ڕێبەرانی کورد، سەرکوتی ماف و ئازادییەکانی خەڵکی کوردستان، لە پاشکەوتوویدا ڕاگرتنی کوردستان، هێرشی مووشەکی و بوردمانی بنکە و بارەگای حیزبەکان و ئیعدام و لەسێدارەدانی ڕۆڵەکانی سیاسەتی نکۆڵی و حاشاکردن لە پرسی نەتەوەیی کورد لە ئێران وڵام دراوەتەوە.

لە ئێستادا کە کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی لە سەر پرسی ناوکی و ڕێکەتنی «بەرجام» لە ڕووبەڕووبوونەوە و گوشارخستنەسەر ئەم ڕێژیمە دایە، ئێمە وەک حیزب و لایەنەکانی کوردستان وێڕای ئەوەی ڕاشکاوانە ڕامانگەیاندوە کە ئەم گوشارانە بۆ سەر ڕێژیم بە باش دەزانین، هاوکاتیش وتوومانە کە کێشەی ئێمە لە گەڵ دەسەڵاتی سیاسیی لە تاران لە سەر ماف و داخوازییەکانمان بۆ دەیان ساڵ پێش ئەو گرژی و ئاڵۆزییانەی نێوان ئێران و ئامریکا دەگەڕێتەوە. تەوەری سەرەکیی کێشەی ئێمە لە گەڵ تاران داخوازییە نەتەوەیی و ئینسانییەکانی خۆمانە کە لە چارنامەی نێونەتەوەیی مافەکانی مرۆڤدا وەک «سەرەتاییترین مافەکانی مرۆڤ» دانی پێدانراوە.

لە داهاتووی وڵاتی ئێراندا چاوپۆشیکردن لە داواکارییەکانی بزووتنەوەی کورد و ویستە ئینسانی و نەتەوەییەکانمان – وەک تا ئێستا سەلمێندراوە – نە تەنیا زیان بە پرۆسەی دێموکراسیزاسیۆنی ئەم وڵاتە دەگەیەنێ، بەڵکوو بەتەواوەتی لە قازانجی سەقامگیری و بەرەپێشچوونی ئێراندا نیە. دڕێژەکێشانی ئەقڵییەتی تەواوەتخوازیی دەسەڵاتدارانی تاران، ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ داهاتووی ئەم وڵاتە بەرەو کۆمەڵێک سناریۆی ناڕوون دەبا. بۆیە پێویستە دەسەڵات لە تاران وڵامێکی لۆژیکی بۆ چۆنیەتی هەڵسوکەوت لەگەڵ داخوازەکانی گەلی کورد لە کوردستانی ئێران بداتەوە کە، لە بەرنامە و سیاسەتی لایەنە سیاسییەکانی دیکەدا فۆرموولە کراون.

یادی شەهید د.قاسملوو و سەرجەم شەهیدانی خەباتی حەق خوازانەی گەلی کورد بەرزو بەرێز بێ وڕێگاو ڕێبازیان بەردەوام بێت .

ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران
پوشپەڕی ١٣٩٨

د. قاسملوو ڕچەشکێنی ناساندنی پرسی کورد بە دنیای دەرەوە

عوسمان بایدەمیر، کەسایەتیی سیاسیی کوردی باکوور و پارلمانتار لە تورکیە لە وتوووێژێکدا لەگەڵ کوردکاناڵ، تیرۆری د. قاسملووی بە بیرەوەرییەکی ناخۆشی ژیانی ناو برد و گوتی ئەو کاتە ئەمن لاوێکی تەمەن ١٨ ساڵ بووم و بەداخ بووم کە بۆ دەبێ سەرکردەیەکی ناوداری نەتەوەکەم جارێکی دی بە دەهۆ و پیلانی دوژمنانمان لەدەست بچێ.

بایدەمیر گوتی د. قاسملووی گەورە ڕچەشکێنی دیپلۆماسیی کورد بۆ ناساندنی پرسی کورد بە دنیای دەرەوە بوو و، ئێستا ڕێبەرانی دیکەی کورد وەک میراتێک لەوە دەروانن و هەر بەو ڕچەیەدا دەڕۆن کە د. قاسملوو بۆی کردبوونەوە. ئەو فێری کردین ئەوەی لە دەستمان دێ بۆ بەرەوپێشبردنی پرسی کورد لە بەشەکانی دیکەی کوردستاندا بیکەین، بێ ئەوەی دەستێوەردانمان کردبێ لە کاروباری نێوخۆیی یەکتریدا.

عوسمان بایدەمیر گوتی د. قاسملوو بۆ چارەسەری پرسی کورد لە ئێران چووە سەر مێزی وتوووێژ، بەڵام تیرۆری ئەم ڕێبەرە کاریزمایە لەلایەن نێردراوانی ئێرانەوە پێی گوتین کە ڕێژیمە داگیرکەرەکانی کوردستان چ لە شام و تورکیە، یان ئێران و عێراق باوەڕیان بە چارەسەری ئاشتییانەی پرسی کورد نییە. ئەو کەسایەتییە دیار و هەڵسووڕەی باکووری کوردستان ئەوەشی گوت هەتا پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی ناوین چارەسەر نەکرێ، ئەم وڵاتانەی کوردستانیان بەسەردا دابەش کراوە نە هێمنی و نە سەقامگیرییان تێدا نابیندرێ. ئەمە هەڕەشە نییە و حەقیقەتێکە کە کورد مافی خۆی هەیە و لە پێناو مافەکانیدا خەباتێکی بەردەوام دەکا و پاشەکشە ناکا. بایدەمیر گوتی با ڕێژیمەکانی ئانکارا، تاران و دیمەشق لە چارەنووسی سەدام دەرس وەربگرن، چونکی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان سەلماندی کە تیرۆری ڕێبەرە پێشەنگەکانی وەک دوکتور قاسملوو نەبووتە هۆی ڕاوەستانی جوواڵانەوەی کورد و حیزبی دێموکراتی کوردستان.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە:

لەوانەی دیومن کەسم لە سەرووی دوکتۆر قاسملوو نەدیوە

دیمانە: عەلی بداغی

٣٠ ساڵ لە تیرۆری د. عەبدولڕەحمان قاسملوو، سکرتێری ئەو کاتی حیزبی دێموکراتی کوردستان و هاوڕێیانی تێپەڕی کە لەسەر مێزی وتووێژ لەگەڵ نێردراوانی کۆماری ئیسلامیی ئێران و لەلایەن ئەوانەوە درانە بەر دەستڕێژ. ناوداریکی کورد دەڵێ: «میللەتی کورد وەجاخ کوێر نییە، بەڵام ئێستاشی لەگەڵدا بێ کورد کوڕی دیکەی نەبووە بڵێ قاسملووم.» خاوەنی ئەم وتە بەنرخە بەڕێز مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە تێکۆشەری دێرین، یاری غاری دوکتۆر قاسملوو، و هاوسەنگەری بەوەفای بەڕێزیانە؛ کە لە دیدارێکی تایبەتدا هاتووینەتە خزمەتی بۆ ئەوەی بە بۆنەی ساڵیادی تیرۆری دوکتۆر قاسملوو، لەگەڵ بەڕێزیاندا یادێکمان لە قاسملووی نەمر و باسێکمان لە کەسایەتی و تایبەتمەندییەکانی ئەم زاتە گەورەیە لە زمان بەڕێز مامۆستاوە کردبێ.

مامۆستا با لەو پرسیارەوە دەست پێبکەم کە جەنابت یەکەم جار دوکتۆر قاسملووت لە کوێ دیت؟

جارێ لە پێشدا با بڵێم سڵاو لە یادی دوکتور قاسملوو، سڵاو لە گیانی پاکی، سڵاو لە هەموو ئەوانەی کە لە پێناو بیروباوەڕەکەی دوکتور قاسملوودا شەهید بوون، سڵاو و ئاواتی سەرکەوتنیش بۆ ئەوانە کە ئێستاش هەر لە ڕێگەی دوکتور قاسملوو و پێشەوا و بەگشتی حیزبی دێموکراتدا خەبات دەکەن.

ئەمن لەمێژ بوو لەگەڵ ناوی دوکتور قاسملوو ئاشنا بووم، بەڵام دیتنم بۆ یەکەم جار دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی ١٩٧٠ی زایینی کە دەبێتە ١٣٤٩ی خۆمان، ئەو وەختە کە ڕێککەوتن لە بەینی دەوڵەتی عێراق و بزووتنەوەی کورد بە سەرۆکایەتیی خوالێخۆشبوو مەلا مستەفا بارزانیدا هەبوو؛ دوکتۆر قاسملوو لە دەرێرا هاتبوو بۆ پیرۆزبایی لە مەلا مستەفا و لە عەینی حاڵدا بۆ پێوەندی بە هاوڕێیانیەوە لە حیزبی دێموکراتدا. چونکی ئەو وەختی حیزبی دێموکرات زۆر پەرشوبڵاو بوو، بێجگە لەوانەی وڵات کە سابیتن، ئەوانی دیکە ژمارەیەکمان لە دەرێ بوون کە پێکەوە پێوەندیی دۆستایەتییان هەبوو نەک پێوەندیی ڕێکخراوەیی. بەشێکمان لە مەنتەقەی شۆڕش لە کوردستانی عێراق بووین، بەشێکیش لە مەناتیقی ژێر دەسەڵاتی دەوڵەتی عێراق بوون. لەوێ لە زیمنی سەردانی مەلا مستەفادا، مەرحوومی دوکتور قاسملوو چاوی بە برادەرێکمان کەوتبوو بەناوی کاک ئەمیری قازی کە ئەندامی کومیتەی ناوەندی بوو؛ لەوێ باسی ئەوەی کردبوو کە پێم خۆشە یەکتر ببینین. ئێمەش بۆخۆمان کۆبوونەوەیەکمان کرد، بڕیارمان دا دەعوەت لە دوکتور قاسملوو بکەین بێتەوە نێو ڕێبەریی حیزب و تەنانەت وەکوو مەسئوولیش لە ڕێبەریی حیزبدا بێ. بەڵام ئیدی ئەو دیدارە ئەو وەختی نەکرا؛ وا دیاری کرا کە دوکتور قاسملوو بچێتەوە و پاش ماوەیەک بێتەوە. ڕاست تاریخەکەیم لەبیر نییە بەڵام لە مانگی ئاوریلی ساڵی ١٩٧٠دا بوو کە بۆ یەکەم جار لە بەغدا چاوم بە دوکتۆر قاسملوو کەوت و، دیدارێکی پێنج-شەش ڕۆژەمان هەبوو. کە لە جێی دیکەدا باسم کردوە، لەوێ شەش نەفەر کۆ ببووینەوە، حەوت کەسمان کردە ئەندامی کومیتەی ناوەندی[پێکەنین] لە حاڵێکدا نە کۆنگرە بوو نە کۆنفرانس.

سەرەتایەکی گرینگ زۆر گرینگ بۆ بنیاتنانەوەی حیزبی دێموکرات، بۆ ڕێکخستنەوەی حیزبی دێموکرات کە بوو بە ڕفیقایەتییەکی پتەویش لە نێوان جەنابت و دوکتور قاسملوودا کە هەتا کاتی شەهیدبوونی ١٩ ساڵی خایاند. مامۆستا ئەدی دوادیدارت لەگەڵ دوکتور قاسملوو کەی بوو، لە کوێ بوو و، ئەوەندەی لە بیرتان مابێ باسی چیتان دەکرد؟

دوا دیدار لە کاتێکدا بوو کە ئەمن لە ڕێبەریی حیزبدا نەبووم، دوای کۆنگرەی هەشت بوو کە ئەمن هەڵنەبژێرامەوە ببمە ئەندامی کومیتەی ناوەندی، بەڵام پێوەندییەکە هەر پێوەندییەکی مامۆستا و شاگردی بوو ...

خۆت کاندید نەکردبوو مامۆستا!

موهیم نییە ئەوە، موهیم ئەوەیە نەبوومە ئەندامی ڕێبەری. دوکتۆر قاسملوو لە هەموو موناسەبەتێکدا زۆری لوتف لەگەڵ من دەکرد، تەنانەت لە مەسائیلی سیاسیدا دەکرێ بڵێم هیچ مەسەلەیەکی عومدەی سیاسی نەبووە، کە لەگەڵم باس نەکا و من ئاگادار نەکاتەوە هەرچەندە لە ڕێبەریدا نەبووم؛ ئەمە هەر تایبەت بەو دواییانە نەبوو پێشێش هەر وابوو. بەینی کۆنگرەی چوار و پێنجیش کە ئەمن دیسان لە ڕێبەریدا نەبووم، ئەو پێوەندییەمان هەر هەبوو. ئاخر دیدار ئەوە بوو کە لەدوای ناردبووم بچم، بۆ یەکەم جار تەواوی قەزیەکەی لەگەڵ من باس نەکرد بەڵام بە شێوەیەکی سەربەستە لە واقیعدا ئەو داستانەی لەگەڵ باس کردم؛ کە بەداخەوە سەری تێدا چوو. پرسیاری کرد کە ئەگەر دەوڵەتی مەرکەزی ئامادە بێ وتووێژمان لەگەڵ بکا، ئەتۆ نەزەرت چییە؟ گوتم جا سیاسەتی ئەم حیزبە داڕێژراوە، ئەم حیزبە قەتی وتووێژ نەفی نەکردوە. بەڵام بەپێی ئەو زەوابیتە کە ئێمە پەسەندمان کردوە تەنانەت بۆخۆشت گەڵاڵەت کردوە؛ جا ئەووەڵ جار ئەو شرووتە دوکتور قاسملوو بۆخۆی گەڵاڵەی کردبوو و دوایە بەبێ شک ئەوانی دیکەش دەستکارییان تێدا کردبوو. ئەوە ئاخرجار بوو کە ڕۆیشت و بەداخەوە ئیدی یەکترمان نەدیتەوە.

مامۆستا پێش ئەوەی بێمە سەر پرسیارە سیاسییەکان ڕەنگبێ بیرهێنانەوەی ئەو ڕۆژانەوە و ئەو کات و ساتانەش بۆ جەنابت زۆر ناخۆش بێ، بەڵام بێگومان بۆ بینەرانمان گرینگە کە ئەگەر بکرێ باس لەو ئانوساتەش بکەی کە هەواڵی تێرۆرەکەت بیست. لەو کاتەدا بیرت لە چی دەکردەوە؟

ئەو ئانوساتە ئانوساتێکی ناخۆش بوو بەڵام بۆ ئێمە وەک دەڵێ تەدریجی بوو، ڕۆژی هەینی بوو، ڕۆژی جێژنی قوربانیش بوو، ئێمە شوێنی کاری دەفتەری سیاسیمان لە دێیەک بوو بەناوی «بۆڵێ» لە بناری قەندیل، بەڵام ماڵەکانمان لە دێیەکی دیکە بوو هەر لە بناری قەندیل بەناوی «ئێندزێ». ڕۆژانە هاتوچۆمان دەکرد بەڵام ڕۆژانی جێژن و تەعتیل نەدەچووین. دەوری سەعاتی نۆ و ئەوانە بوو ماشێنێکمان بەدوودا هات لەبیرم نییە کاغەزی لەگەڵ بوو یان نا، بەڵام پێویست نەبوو ئەگەر کاغەزیش نەبووبێ. گوتی: کاک دوکتور سەعید داوا دەکا بێن. کاک مستەفای هیجری ئەندامی دەفتەری سیاسی بوو، ئەو و من. کە چووین لە ڕێگادا ئەو کوڕە پێی گوتین: دەڵێن لە ئۆتریش تەقە لە هێندێک ئێرانی کراوە. گوتمان: باشە چ بووە چ نەبووە؟! گوتی: مەعلووم نییە، هەر ئەوەندە دەزانین تەقە لە هێندێک ئێرانی کراوە بەڵام کێن، کێ نین، بریندار بوون، کوژراون یان چی نازانین. هەتا چووینە لای شەهید دوکتۆر سەعید، دوکتۆر سەعید دیارە بە پارێزەوە بەڵام بە سەراحەت مەسەلەکەی لەگەڵ باس کردین. جارێ عەکسولعەمەلی من لە باری سیاسییەوە ئەوە بوو کە گوتم کاری عێراقییە. چونکی دوکتۆر قاسملوو لەگەڵ ئەوەی پێوەندیی لەگەڵ عێراق هەبوو زۆری عێراق ئەزیەت دەکرد. هەر حیزبەکەمان وابوو چەند جار ئێمە دەوڵەتی عێراقمان بەتۆمەتی کاری فاشیستی لە بەیانییەی ڕەسمیدا سەرکۆنە کردوە. دوکتور سەعید گوتی: ئەوەی تۆ بۆی دەچی وایە بەڵام هەندێک شت هەیە ئەتۆ ئاگات لێی نییە. گوتم وەک چی؟ گوتی: وەڵڵا ئاوەهایە. دیارە کاک مستەفا ئاگای لێ بوو، ئەمن ئاگام لە تەفسیلاتەکەی نەبوو. گوتم: جا کەوابێ موناقەشەی ناوێ، ئەوە وتووێژ بۆ مافدان نەبووە، وتووێژەکە بۆ ئەوە بووە کە ئەوی لەبەین بەرن. لەوێدا وەختی گریان نەبوو، چونکی لە سەعاتی وادا دوکتۆر قاسملوو شەخسی منی فێر کردبوو، کە دەبێ ڕووحییەمان لە شعوورمان بەقوەتتر بێ. چۆنی فێر کردم؛ یەکەم ئەندامی کومیتەی ناوەندیمان کە شەهید بوو مەرحوومی قادری ویردی بوو. ئێمە لە کومیتەی ناوەندی ١١ کەس بووین، ئەو شەهید ببوو، دوومان لە دەرێ بوون، هەشتیشمان لەوێ بووین. حەوت کەسمان دەگریاین زۆر سەیر دەگریاین؛ تەنانەت کەسێکی وەکوو مەرحوومی کەریمی حیسامی کە پیاوێکی هەم بەتەمەن، هەم بەئیستلاح کارکوشتە بوو. دوکتۆر قاسملوو تانەی لەمن دا، گوتی: هەستە وەختی گریانێ نییە وەرە با بچین بەیاننامە بنووسە. پیلی گرتم ژووریک لەسەرێ بوو کە مەعموولەن بۆخۆم لەوێ کارم دەکرد؛ کاری نووسین و شت. گوتی: دانیشە بەیاننامەکە بنووسە، گوتم: دوکتۆر مێشکم هیچی تێدا نییە. گوتی: ئەوە ئەووەڵتە، سەت حاڵەتی وا دەبینی، لەو وەختانەدا ئەتۆ دەبێ ڕووحییەت بەقوەت بێ. یەک-دوو کەلیمە ڕێنوێنیی کردم و بەجێی هێشتم، مەجبوور دانیشتم ئەو بەیاننامەی کە دەبوو حیزب دەری بکا نووسیم. جا لەو لەحزەیەدا ئەوەم وەبیر هاتەوە کە دەبێ ئێمە ئەوەندەی دەکرێ ڕووحییە بدەین بە خەڵکی. پاش ماوەیەک هێندێک کارمان کرد، یەکێک لە کارەکان ئەوە بوو، شتێکمان گەڵاڵە کرد بۆ خەڵک کە بەرنامەی ڕادیۆ بڵاوی بکاتەوە: بەداخەوە خەبەرمان وەرگرت کە دوکتۆر قاسملوو لە ڤییەنێ تەقەی لێ کراوە، ئێمە لەگەڵ ڕەفیقەکانمان لە ڤییەن لە تەماس‌داین بزانین نەتیجەکەی چییە. بۆ ئەوەی یەکسەر خەبەرەکە نەدرابێ. کاری دووەم ئەوە بوو کە شتێکی چووکەڵەمان نووسی، بە بێسیم بیدەین بە تێکۆشەرانی حیزبی، ئیدی بۆ ئەوان ئاوا نووسرا: دوکتۆر قاسملوو شەهید بوو، بەڵام بیروباوەڕەکەی زیندوویە، حیزبەکەش زیندوویە؛ شتێکی ئاوا کورت. دواتر ئەمن بە مەرحوومی دوکتۆر سەعیدم گوت: ئەتۆ کارەکانت بکە، ئەمن دەچم بەیاننامەی دەنووسم بێئەوەی ئەو پێم بڵێ. چووم، دانیشتم بۆ بەیاننامەنووسین بەڵام ئیدی لەوێ نۆرەم بوو، چەند جار لە زیمنی نووسینەکەدا -خۆ ئەو وەختە کامپیۆتێر نەبوو-، کاغەز و قەڵەم بوو، مەجبوور دەبووم کاغەزەکەم لابەرم هەتا ئەوەی نووسیومە بە ئاوی چاوم ڕەش نەبێتەوە. بەهەرحاڵ ئەوە عەکسولعەمەلەکە بوو.

زۆر ناخۆش بوو وەبیرهێنانەوەی ئەوە. مامۆستا تێکەڵاوی و کاری هاوبەش و هاوڕێیەتی و هاوسەنگەر بوون لەگەڵ دوکتۆر قاسملوو، بێگومان هەر کەسێک کە لەگەڵی بێ کاریگەریی زۆری لەسەر دادەنێ؛ پێم خۆشە بزانین دوکتۆر قاسملوو لەسەر کام ڕەهەندی ژیانت جیا لە ڕەهەندی سیاسی کە باست کرد کاریگەریی داناوە؟ لەسەر چ لایەنێکی بیرکردنەوەی جەنابت زۆرتر کاریگەری هەبووە؟

هێمن لەبارەی مەلا ئەحمەدی فەوزییەوە دەڵێ: ئەمن دروستکراوی دەستی مەلا ئەحمەدی فەوزیم. ئەگەر موبالەغە نەبێ ئەمنیش وا دەڵێم، هەم لە باری سیاسییەوە، هەم لە باری ئاداب و ڕەفتار و بەتایبەتی هێندێک شتی زۆر گەورەی هەبوو کە ئێمە هەر ڕەعایەتمان کردبێ و تۆزێک بەلایدا چووبین هەر زۆرە. ئەو ڕۆحگەورەییە، دێموکراتبوون، کەمتر بیرلە تۆڵەکردنەوە، نەزاکەتی کەلام لە نووسیندا، لە زۆر بارەوە ئەخلاقی دوکتۆر قاسملوو بۆ ئەوە دەبوو، پیاو ڕەچاوی بکا و لێی فێر بێ. ئەوەی کە لە موقەدەمەی قسەکاندا باست کرد، وا بوو. یەعنی لێی زیاد دەکەم ئەمن لەگەڵ دوکتۆر قاسملوو و لەگەڵ زۆر کەس دانیشتووم، هیچ کەسم لە سەرەوی دوکتور قاسملووی نەدی، هیچ کەس.

جوانترین وەسف بوو لە پەسنی قاسملوودا

هیچ لەبەر تەعەسسوبیش وا نالێم؛ واقعیەت دەڵێم.

بێینە سەر پرسیارە سیاسییەکانمان لەم دیدارە تایبەتەدا، زۆر جار دەبیستین: کە دەڵێن حیزبی دێموکراتی کوردستان، بزووتنەوەی کورد هەتا ئێستاش بێقاسملوویی پێوە دیارە. ئایا ئێوەش وا بیر دەکەنەوە؟

ئەمن وا بیر دەکەمەوە کە چەند لایەنی هەیە، ئەوەڵەن جێی هیچ کەس پڕ نابێتەوە، نەک دوکتۆر قاسملوو بەڵکوو جێی خەڵکی دیکەش. چونکی ئێمە بەننایەک نیین ئیحتیاجیمان بە دە فەعلە هەبێ، ئەگەر یەکێکیان نەخۆش بێ یەکی دیکە لە جێگەی دادەنێ. ئێمە قەزیەیەکمان بە دەستەوەیە ئیحتیاجیمان بە هەموان هەیە، کەوابێ جێی هیچ کەسمان بۆ پڕ نابێتەوە. شتێکی دیکە دووبارە دەڵێم، بە مردنی هیچ کەس نابێ جێیەکە بەتاڵ بێ، نابێ ڕەوتەکە بوەستێ. ئەسڵەن هونەری ڕێبەرێکی سیاسییش لەوەدایە کە وای کار کردبێ، وای خەڵک پێ گەیاندبێ کە دوای خۆی کارەکە بڕوا؛ دەنا هونەرێکی نییە فەقەت ئەو وەختە کار بڕوا کە بۆخۆی دەیکا. بەڵام ئەگەر ئەوەی لێ دەرچێ، بەڵێ ئەمنیش باوەڕم وایە کە بێقاسملوویی بە حیزبی دێموکراتەوە هەتا ئێستا دیارە. چونکی بۆخۆی ئەو چەترە بوو کە هەمووی خڕ دەکردنەوە لە عەینی حاڵدا ڕێبەرێکی گەورە بوو.

بە دیوێکی دیکەی ئەم باسەدا، بەهەر حاڵ کۆمەڵێک ئەندامی ڕێبەری، کۆمەڵێک کادری تێکۆشەر، کۆمەڵێک پێشمەرگە هەن لەو نێوەدا، بەهەرحاڵ دوای قاسملوو ئەم حیزبە درێژەی بە ژیانی سیاسیی خۆی داوە؛ ئایا ئەمە غەدرێکیش لەم ڕێبەرییە نییە کە بەهەرحاڵ بە شەو و شەونخوونی بە قوربانیدان ئیدامەی کاریان داوە؟

عەرزم کردی، گوتم نابێ کارەکان ڕاوەستن، کارەکان ڕۆیشتوون و چاکیش ڕۆیشتوون. تەنانەت لەدوای شەهیدبوونی کە ئەمن لە بەخاک سپاردنەکەیدا بەشدار بووم، هاتمەوە موساحەبەیەکی ڕادیۆییمان کرد؛ باسی ئەوەم کرد کە دوکتۆر قاسملوو تەمرینی نەمانی خۆی بە ئێمە دەکرد، ساڵێ لە سێ مانگەوە هەتا شەش مانگ بەجێی دەهێشتین، بۆ ئەوەی ئێمە کارەکانمان بکەین. تەنانەت جارێکی -ئەمن کەمێک سەریحم لەو شتانەدا- دەگەڵ خۆی قسەم دەکرد، گلەییم لە شتێکی کرد گوتم: لە کاری خۆیدا

کوردستان
ژمارە: ٧٥٤
٣١ پووشپەر ١٣٩٨ _ ٢٢ی جولای ٢٠١٩

دوکتۆر سەعید بەمشوورتر و مودیرترە تا تۆ. گوتی: چۆن وا دەڵێی دوکتۆر سەعید ڕادیۆی ئیدارە دەکا ئەمن حیزب ئیدارە دەکەم. گوتم: نا حیزب هەموومان ئیدارەی دەکەین، ئەتۆ بەتەنێ ئیدارەی ناکەی. فیعڵەن هەرواش بووە. ئەمن لە پێشەوەش کە هەموومان لە بیرمانە ئەووەڵ قسەکانم ئەوە بوون کە سڵاوم لەوانە کرد کە ڕێگاکەی ئیدامە دەدەن، بەڵێ ئەوان فەزڵیان هەیە، هونەریان هەیە لە هیچی کەم ناکەمەوە، بەڵام ئەوە حەقیقەتێکی تاڵە و تەنانەت کەمێکیش تەقسیری ئەو خەڵکەیە، کە ئێستا دەڵێن قاسملوو جێی بەتاڵە، بریا قاسملوو دە کەسی لە جێ بایەن.

مامۆستا فاکتێکیش لە کەسانی غەیرەکورد بێنینەوە، مەسەلەن بۆ نموونە کریس کۆچێرا دەڵێ: «ئەگەر قاسملوو مابا ڕەنگبێ پرسی کورد لە شەرایەتی ئێستادا بەرەو ئاقارێکی دیکە چووبا» و ئەوەش هونەری قاسملوو بوو، یان جاناتان ڕەندڵ دەڵێ: «کەسم نەدیوە وەک قاسملوو لە دانیشتن لەگەڵ هەموو ڕێبەرانی دنیادا توانای ڕاگرتنی سەربەخۆیی فیکری و سیاسیی خۆی هەبووبێ.» ئەم وەسفانە، ئەم پێناسەکردنانە چ مەنتقێکی لەپشتە؟ ئەوانە قسەی کۆمەڵێک کەسی ئوروواپایین کە ئێحساسی قسە ناکەن.

دوکتۆر قاسملوو جەززابترین ڕێبەری کورد بوو بۆ هەموو خاریجیەکی، ئەمن شتێک دیکە زیاد دەکەم؛ دوکتۆر کوشنێر لەسەر جەنازەکەی لە زیمنی قسەکانیدا گوتی: «هەتا دەمدی شتی تازەی لێ فێر دەبووم»، جا قسەکانیش دەقاودەق پێم خۆشە وەک خۆی بن. چونکی ئەمن زۆرم پێ جالب بوو بڵێم؛ قسەی جاناتان ڕەندڵ ئەوەیە کە دەقیقەن دەڵێ: «تەنیا ڕێبەری سیاسی بوو کە دەیتوانی لەگەڵ هەر دەوڵەتێکیش دابنیشێ قسەی خۆی بکا و ئازادیی سیاسیی خۆشی نەدۆڕێنێ.» ئەوە وەسفێکی زۆر گەورەیە. ئەو لەگەڵ دەوڵەتانیش (ئەوەندەی دەکرا، لەگەڵ وەزیری خاریجە، لەگەڵ دەوڵەت، جاری وا بووە لەگەڵ ڕێبەری دەوڵەتیش دانیشتوە) بەڵام قاسملوو هەر قاسملوو بووە و حیزبەکەی هەر حیزبەکەی بووە. حیزبەکەشی فێر کرد کە بەبێ ویش هەر سەربەخۆ بمێنێتەوە و سەربەخۆیی سیاسیی خۆی بپارێزێ.

لە زیمنی قسەکانتدا ئاماژەیەکیشت بەوە کرد کە لەگەڵ ئەوەی ئێمە ئەو کات بەپێی شەرایەتی سیاسی، لەگەڵ مەسەلەن دەوڵەتی ناوەندیی عێراق پێوەندیمان هەبوو بەڵام دوکتۆر قاسملوو تەنانەت ئەزیەتیشی دەکردن.

ئائا. جارێکی پێکەوە سەفەرمان دەکرد، تازە زیندانی ئێمە لەلایەن دەوڵەتی عێراقەوە بۆمباران کرابوو ، بەیاننامەیەکمان لەسەر نووسیبوو؛ زۆر تووند. بە فاشیستمان ناو بردبوون و مەحکوومیان کردبوون. کە سەفەرمان کرد لە کەرکووکێ نانی نیوەڕۆیان بۆ دوکتۆر قاسملوو ئامادە کردبوو، ئەمنیش لەو وەختەدا بەرپرسی ڕادیۆ بووم. هەر وەژوور کەوتین ئەو دەیناسی ئەمن نەمدەناسی، دوکتۆر گوتی: «ئەوەش وەزیری ئیعلامی ئێمەیە»، هێشتا دانەنیشتبووین کابرا گوتی: «یانی بەیاننامەی دۆڵەتوو ئەوە نووسیویەتی؟» گوتم: «عەمەلیاتی دۆڵەتوو ئەتۆ دەستوورت دابوو؟» دانیشتین، چایان هێنا دوکتۆر قاسملوو گوتی: «بەیاننامەی دۆڵەتوو ئەمن نووسیومە.» نازانم نووسیبووی یان نا، چونکی ئەمن ئەو وەختی لە سنە بووم، ئەمن نەمنووسیبوو. گوتی: «ئەمن نووسیومە بەڵام ئەتۆ دۆستی منی حەق بەخۆت دەدەی بێی زیندانەکەم بۆمباران بکەی، زیندانییەکانم بکوژی، تەنانەت پێشمەرگەکانم بکوژی؛ حەق بەمن نادەی مەحکوومت بکەم؟ حیزبی دێموکڕات ئەو پێوەندییانە نازانێ.

مامۆستا دوکتۆر قاسملوو لە سیاسەت و لە کاری سیاسیدا هەلومەرجی دەخوڵقاند یان زیاتر لە هەلومەرجە ڕەخساوەکان بۆ بەرژەوەندیی حیزبەکەی و نەتەوەکەی باشترین ئیستفادەی دەکرد؟

دەکرێ بڵێین ڕێبەرێکی سیاسی بەتایبەتی ڕێبەری سیاسیی حیزبێک کە لە دەسەڵاتدا نییە، قەت ناتوانێ هەلومەرج بخوڵقێنێ، بەڵام ئیدە دەخوڵقێنێ و، مەرحەلەی دووهەمی کە باست کرد بەڵێ وا بوو. لە هەلومەرجی مەوجوود زۆر باش وەدەست دەهات و زۆر زوو ئیستفادەشی لێ دەکرد. تەنانەت جاری دیکەم گێڕاوەتەوە با تیکراریش بێ دەیڵێم؛ ساڵی ١٣٥٧ ئەو لە دەرەوە بوو ئێمە لە عێراق بووین، هاتەوە گوتی: «ئێمە ئیدی نابێ لێرە بین دەبێ بچینەوە، وڵاتی ئێمە دەگۆڕێ.» ئەو وەختە لە ئێران بە کەست گوتبا شا دەڕوا، ئیدی نازانم چی پێ دەگوتی! دەیگوت شێت بووە. بەڵێ تەوزیحی دا و بە قسەمان کرد و بڕیارمان دا، هێندێکمان بگەڕێینەوە. کاک حەسەنی ڕەستگار گوتی: «شا ڕۆیی!» گوتم: «بۆ؟» گوتی: «ئەو کابرایە وەک سوورەدڵەی بەبن باڵی خۆیدا دەڕوانێ. پێشبینییەکانی وان.» بەڵێ فیعڵەن وابوو.

هەر بەو پێیە ئەگەر دوکتۆر قاسملوو لە ژیاندا مابا، بەپێی ئەو هەلومەرجانەی کە لە دوای شەڕی کەنداو لە مەنتەقەی ئێمە دروست بوون، ئایا دوکتۆر قاسملوو لەگەڵ هەمان بڕیار و هەمان تەسمیمگیری دەبوو کە ڕێبەریی حیزب کردیان؟ (بە گشتی عەرزت دەکەم نەک لە مەوردێکی خاسدا) یان ڕەنگبێ ئەو کاتە بڕیارەکان جۆری دیکە بان؟

نا، ئەمن پێم وایە لەو بارەیەوە، هەندێک موبالەغە لە توانای دوکتور قاسملوودا نەکەین؛ ڕەنگبێ لە تەکنیکدا تەکنیکی وردتر و جوانتر ڕەعایەت بکرێ بەڵام ئەو هەلومەرجەی خوڵقا ئەگەر دوکتۆر قاسملووش مابایە؛ ئێمەی تووشی ئەو حاڵەتە دەکرد. زۆر جار پێمان دەڵێن ئەوە کەمپەنشینییە حیزبی دێموکراتی وا لێ کردوە. نا بابە کەمپەنشینی وای لێ نەکردوە؛ هەلومەرجی خەباتەکە وایە کە مەجبووری کردووی و کردووتی بە کەمپەنشین. کەمپەنشینی نەتیجەی هەلومەرجەکەیە، نەک هەلومەرجی ئێستامان نەتیجەی کەمپەنشینی بێ. ئەگەر هەلومەرجەکە وا نەبێ، لێرەڕا بە چوار سەعاتان دەچینەوە وڵاتی خۆمان. کەوابێ دوکتۆر قاسملووش مابایە شتی وا هەر دەبوو، جاروبار هەندێک موبالەغە دەکەن لە توانای دوکتۆر قاسملوودا. ئاخر ئێستا هەر یەکە و بۆخۆی دوکتۆر قاسملوویەک دروست دەکا؛ بەتایبەتی ئەوانەی نەیاندیوە. دەڵێن ئەگەر دوکتۆر قاسملوو مابایە حیزبی دێموکرات دوولەت نەدەبوو، دوکتۆر قاسملوو مابوو ٣ ئینشعاب لە حیزبی دێموکراتدا کرا.

زیاتر مەبەستم ئەوە بوو کە دەڵێن ئەگەر دوکتۆر قاسملوو مابا ڕەنگبێ ئێمە لە قەندیل دانەگەڕابان، ئەوەش نموونەیەک؟

ئەدی بۆ هاتینە قەندیل؟ بۆ چووینە گەلاڵە؟ بۆ چووینە گەورە دێ، لە مەنتەقەی چوارتا؟ خۆ ئەودەم دوکتۆر قاسملوومان مابوو. لە مەنتەقەی چوارتاوە بۆ هاتووینە قەندیل؟ دوکتور قاسملوومان لەوێدا لەگەڵ بوو. هەندێک موبالەغەیە لە وەسفدا. دوکتۆر قاسملو ئەوەندە گەورەیە پێویست ناکا بە قسەی خیلاف گەورەی بکەین!

بەڵێ. مامۆستا پێم خۆشە هەر لە زمان جەنابتەوە بڕێک زیاتر لایەنە جیاوازەکانی کەسایەتیی دوکتۆر قاسملوو باس بکەین، چی دوکتۆر قاسملووی لە بڕیاردانا، لە ڕێبەرانی دیکەی کورد جیا دەکردەوە؟

دەتوانم بڵێم ئەوەی لە هەموو خەسڵەتێکی دوکتۆر قاسملوو بارزتر بوو، دێموکراتبوون بوو. یەعنی دوکتۆر قاسملوو لە وەختێکدا کە بەتەنێ (هەر ئەوە تەعلیماتی حیزبیش بوو دەڵێ: «کادری حیزبی دەبێ لە وەختی زەروورەتدا بتوانێ بۆخۆی بڕیار بدا») تەنیا لەو وەختانەدا بڕیاری دەدا؛ دەنا ئەو وەختە کە ئیمکانی مەشوەرەت لەگەڵ هاوڕێیانی هەبوو هیچ وەختێک بەتەنێ بڕیاری نەدەدا. چەند جاریشم لەبیرە کە ڕەئییەکەی وی و نەزەرەکەی وی ڕەت کراوەتەوە، تەنانەت مەوریدێکم لەبیرە زۆر جاری دیکەش ڕەنگە گێڕابێتمەوە بەڵام دووبارە گێڕانەوەیم پێ خراپ نییە؛ مەسەلەکە زۆر ناکەمەوە. مەسەلەیەک هاتە گۆڕێ هەموومان نەزەرمان ئەوە بوو کە دەبێ سەفەرێکی بۆ بکرێ، دوکتۆر قاسملوو موخالیف بوو بەڵام تەسویب کرا کە دەبێ ئەو سەفەرە بکرێ، کە تەسویب بوو باسی ئەوە کرا کە سەفەرەکە کێ بێکا، گوتمان: «دوکتۆر قاسملوو!» گوتی: «کاکە ئەمن تەنیا موخالیفی ئەو بڕیارەم چۆن شتی وا دەبێ؟» گوتمان: «بەتۆ نەبێ ناکرێ.» هەستا چوو جێبەجێی کرد بە باشترین شێوەش جێبەجێی کرد، بەڵام مانگێکی نەخایاند هەموومان پەشیمان بووینەوە. دەرکەوت ڕەئیەکەی وی سەحیحترە، ئەو لە پێش ئێمەوە دەرکی کردبوو، ئێمە دەرکمان نەکردبوو؛ بەڵام بەو حاڵە چووە ژێر ڕەئیی ئەکسەریەتی کومیتەی ناوەندی و قبوولی کرد. لەحاڵێکدا ڕێبەرانی سیاسیی دیکە زۆر جار بۆخۆیان بڕیار دەدەن.

بەڵام لە پێوەندی لەگەڵ وتوویژ لەگەڵ نێردراوانی کۆماری ئیسلامیدا، ئەمەی ڕەعایەت نەکرد و بۆخۆی بڕیاری دا.

عەرزم کردی ئەوە لەو جێیانەیە کە دەبێ بەتەنێ بڕیار بدا. ئەووەڵ جار کە لە دەرێ بوو پێوەندییەکە گیراوە بە حوکمی ئەو بڕیارە سیاسییەی کە بوومانە واتە ئێمە وتوویژ ڕەت ناکەینەوە، ئەوەی کردوە. دوایە هاتوتەوە لەگەڵ کومیتەی ناوەندی باسی کردوە، لەگەڵ دەفتەری سیاسی بەدرێژی باسی کردوە؛ هەمووی ئەوانە. بەڵام بەهەر حاڵ ئەوە یەکێکە لە مەواریدی هەڵەی دوکتۆر قاسملوو هەڵەیەکیش کە قەت قابیلی جوبران نییە و قەتیش قابیلی لێخۆشبوون نییە.

مامۆستا جیا لە دنیای سیاسەت جەنابت پێگە و جێگەی دوکتۆر قاسملوو لە ڕەهەندەکانی دیکەی ژیانی کۆمەڵایەتی، لە ئەدەبیاتدا، لە هونەردا چۆن دەبینی؟ ئەگەر باسێک لە عەلایەقی دوکتۆر قاسملوو بکەی لەو بوارانەدا.

دوکتۆر قاسملوو پیاوێکی زۆر جامێع بوو، باسی ئەدەبیات کرابا تێبینیی زۆر وردی ئەدەبیی هەبوو، شارەزاییەکی زۆر باشی لە ئەدەبی کوردی هەبوو. تەنانەت لەوەدا ساحەبنەزەر بوو کە شێعر یان وتاری ئەدەبییش هەڵسەنگێنێ؛ هەربۆیە ئەو مریدی دوو کەس بوو بە دەرەجەی یەکەم گۆران کە وەختی خۆی گۆران گەورەترین شاعیری دەوران بووە، باوەڕ کە تا ئێستاش خەڵکی دیکە نەیانگەیاندۆتە گۆران، هەموو کەس نەیتوانیوە خۆی لە قەرە بدا. لە شاعیرانی زاراوەی کرمانجییشدا قەدریجان. زۆری شێعری ئەو دووانە لەبەر بوو. باسی ئەدەبیاتی فەڕانسە دەکرا، لێی شارەزا بوو. باسی تاریخی ئێران دەکرا، لێی شارەزا بوو. باسی تاریخی وڵاتان دەکرا، لێی شارەزا بوو. تەنانەت لەبیرمە جارێکیان چەند فەڕانسەییەکی لەلا بوون، باسیان کرد و لەبارەی کوردستانەوە ئیزهاری نەزەریان کرد، خیلافیان لەگەڵ وی هەبوو؛ لێیان تووڕە بوو گوتی: «ئەمن چەند ساڵم لە وڵاتەکەی ئێوە خوێندووە، تاریخی ئێوەم خوێندووەتەوە، لە وڵاتی ئێوە ژیاوم، زمانەکە وەک ئێوە دەزانم؛ ئەلعان لەسەر مەسائیلی فەڕانسە خۆم بە ساحەبنەزەر نازانم. ئێوە سەفەرێک هاتوونەتە کوردستان بۆ هەمووتان بوونە ساحەبنەزەر؟!» بەڕاستی بێدەنگ بوون، یەعنی لە زۆر بواردا، دوکتۆر قاسملوو لە حەددی ئینسانێکی مەعموولی بەوڵاوەتر بوو. هەموو سەمفۆنییەکانی دەناسی، سەمفۆنییە خاریجییەکان کە ئەمن یەکێکیان ناناسم.

مامۆستا ئەگەر ئەوە گرێ بدەینەوە بە دنیای سیاسەت ئایا تواناکانی دوکتۆر قاسملوو، ئەو توانا زۆرانە ئەوی بێمنەت نەکردبوو لە هاوڕێیەتی، لە بڕیاری گشتی یان لە ئیجماعێک کە دەبوو بۆ شتەکانی دیکە ببایە؟

لەوبارەیەوە ڕەئیی من و ڕەئیی ڕەفیقەکانی دیکەی دوکتۆر قاسملوو فەرقی هەبوو. جارێ با ئەوەی بڵێم ئەمن ڕەنگە دە جار، بیست جار لەگەڵ دوکتۆر قاسملوو شەڕم کردبێ. چونکی ئەمن شاگردی وی بووم. بەڵام لە عەینی حاڵدا ئەویش پێی خۆش نەبوو شاگردەکەی هەر بڵێ بەڵێ. پێی خۆش بوو ڕەئیی تازە ببیسێ. هێندێ کەس پێیان وابوو دوکتۆر قاسملوو ڕەئیەکانی خۆی دەسەپێنێ، بەڵام ئەمن وام نەدەدی. دوکتۆر قاسملوو هیچ ڕەئیەکی خۆی نەسەپاندوە، بڵێن بۆخۆی دەیکا. بەڵام مەنتقی بەقوەت بوو کە لەسەر ویستەکان و بۆچوونەکانی خۆی ئیستدلالی دەکرد ئەوانی دیکە قسەیان پێ نەدەما، پەسەندیان دەکرد.

ئەدی دوکتۆر قاسملوو کاریگەریی هیچ کەسایەتییەکی کوردی لەسەر نەبوو؟ یان بۆخۆی باسی لە شتێکی کردبێ؟

لەبارەی سیاسییەوە، ئەووەڵەن با ئەوە بڵێم ڕێبەرێک کە لە هیچ کەس فێر نەبێ ڕێبەرێکی زیرەک نییە، هونەری ڕێبەرێکی گەورە ئەوەیە کە لە ئەندامەکان و عونسورەکانی خوارەوەی کۆمەڵیش شت فێر بێ و ئیلهام وەر بگرێ. شت هەیە ئەتۆ نایزانی ئەو دەیزانی، دەبێ لێی فێر بی؛ کەوابێ لەو بارەیەوە ئەو وشک نەبوو، دەیویست لە خەڵکی فێر بێ. بەڵام وەکوو مامۆستا و مورشید ئەو تەنیا خۆی بە شاگردی پێشەوا قازی محەممەد دەزانی؛ بەحەقیقەت پێشەوا قازی محەممەدیش لە دوکتۆر قاسملوو لەسەرتر بووە.

مامۆستا دوکتۆر قاسملوو جیا لە کوردستان و کورد کە تێزی دوکتۆراکەی بوو و، چل ساڵ خەبات لەپێناوی ئازادی و کورتەباس کە نامیلکەیەکی تێئۆری بوو؛ نووسینی دیکەی هەبوو؟

نووسینی دیکەی زۆر بوو، جارێ نامیلکەی نێو حیزبی و ڕاپۆرتی کومیتەی مەرکەزی و ئەوانە کە نووسیبوونی بەجێی خۆی. بەڵام بێجگە لەوە ئێستا دوو شتی دیکەیم لەبیرە، یەکێکیان مێژووی کوردستان بوو کە بە هاوبەشی نووسرا، بەشی تورکیە « د. کەنداڵ نەزان» نووسی، بە زمانی فەڕانسە نووسرا، بەشی عێراق «د. عیسمەت شەریف وانلی» نووسی، بەشی سووریەش هەر ئەو نووسی بەڵام بە ناوی مستەفا نازدار، بەشی ئێرانیش دوکتۆر قاسملوو نووسی. لە پاشان دوکتۆر قاسملوو وەکوو کارناس لە وەزارەتی بەرنامەڕێژیی عێراق کاری دەکرد، کتێبێکی زۆر عیلمی و جوانی نووسی بە ناوی بەرنامەڕێژیی درێژخایەن، بەعەڕەبی نووسی. دیارە عەڕەبی نەدەزانی بەڵام لە وەزارەت هەیئەتێکی پێک هێنابوو، دوو کەس لەبەر دەستیدا کاریان دەکرد کە هەر دووکیان دوکتۆرایان هەبوو، هەر دووکیان دۆکتورایان لەسەر دەستی وی وەرگرتبوو، هەر دووکیان لە چێکۆسلۆڤاکی ببوون، زمانی چێکی و سلۆڤاکییان دەزانی، بۆیە ئەو ئیدەکانی دەگوتن بە عەڕەبییەکی ناتەواو یان بە چێکییەکی سەحیح، ئەوان بە عەڕەبی دایاندەڕشت؛ کتێبێکی زۆر بەنرخە. دیارە چاپیان نەکرد بیدەنە دەست خەڵکی هەر لە ئیختیاری خۆیاندا بوو.

نەکراوەتە کوردیش؟

نەخێر نەکراوە، چونکی نەیانهێشت بکەوێتە بازاڕ.

بەڵێ. مامۆستا لە پرسیارەکانی کۆتایی نیزیک دەبینەوە. ئامانجەکانی قاسملوو بەشی زۆری وەدی نەهاتوون بەڵام پێت وایە کە دوای شەهیدبوونی دوکتۆر قاسملوو ڕێگای قاسملوو لە ئێستادا چۆن دەپێوڕێ؟ ڕێبوارانی ڕێگای قاسملوو چۆن لەم ڕێگایە هەنگاو هەڵدێننەوە؟ پێت وایە ئەو شەرایەتەی ئێستا ڕۆحی قاسملووی شاد کردوە یان لێمان ناڕەحەتە؟

ئیشارە بە قسەکەی کریس کۆچێرا بکەینەوە کە ئەو وەزعەی عێراق پێکهات دەڵێ: «ئەگەر قاسملوو مابایە، وەزع جۆرێکی دیکە دەبوو چونکی پیاوی ئەو مەیدانە بوو.» بەبێ شک ئەگەر قاسملوو مابایە تەئسیری لەسەر شتەکان زۆر دەبوو، بەڵام ناحەقی دەبێ، بێئەمەگی دەبێ کە ئێمە نەقشی ئەوانەی دوای قاسملوو نەفی بکەین. دوکتۆر قاسملوو مابایە شتەکان چاکتر دەبوون، بەڵام ئەو ڕەوتەی کە بووە زۆر سەریعتر نەدەبوو. پێم وایە خراپ نەبووە، هەڵەمان هەیە. لەبارەی ئیدئۆلۆژی و ئەفکاری سیاسییەوە کەمبوودمان هەیە. بەڵام خەباتەکەمان بەردەوامە، ئالایەکەمان بە شەکاوەیی ڕاگرتوە، ئەوە زۆر موهیممە دەنا خۆ ئامانجەکانی پێشەوا قازی محەممەدیش نەهاتوونە دی. لە واقیعدا ئامانجی حیزبی دێموکرات و دوکتۆر قاسملوو، ئەوانە هەموویان بناغە دانەڕەکەیان پێشەوا قازی محەممەدە. ئەوە ئەمن بە دوو جەنبە دەیبینم، جەنبەیەکی ئەوەیە کە زیرەکی و وشیاریی ڕێبەرانی دامەزرێنەری حیزبی دێموکرات ئەوەندە زۆر بووە ئیدەیەکی سیاسییان هێناوەتە سەر کاغەز کە پاشی حەفتا ساڵیش هەر نوێیە؛ ئەوە زۆر موهیممە. لایەکەی دیکەی ناکامییەکی زۆرە حەفتا ساڵ بەسەریدا تێپەڕیوە، کەچی بە شێوەی تەواو نەهاتوونە دی. ئەگەر ئینسان لە تاریخدا دەژی، تاریخ نابینێ، بەڵام ئەگەر یەکێک (دەڵێن فەرزی مەحاڵ، مەحاڵ نییە) ساڵی ١٣٣٠ مردبێ و ئێستا زیندووی کەیەوە، هەر سەری سوڕ دەمێنێ کە حەتتا لە باری مەسەلەی نەتەوایەتییەوە کوردستان چەندە پێش کەوتوە؟ خۆ وا نییە هیچ وەدی نەهاتبێ. شتێک لەو ڕۆژانەدا هەبوو پێم خۆشە ئیشارەی پێ بکەم؛ ئەو کۆنگرەیە کە دوێنێ و پێڕێ لە سنە گیرا، هەڵلایەکی زۆری لەسەر ساز بوو، ئەمن باسی ئەو هەڵلایە ناکەم، بەڵام ئەوە نەتیجەی خەباتی میللەتی کوردە کە جمهووریی ئیسلامی وادار دەکا بە درۆش بێ، ڕێز لە ناودارانی کورد و گەورەپیاوانی کورد بگرێ. خۆ لە خۆڕا وەدی نەهاتوە. نا وا نییە کە ئامانجەکان بە هیچ جۆر وەدی نەهاتبن. لە وردەکارییەکاندا وەدی هاتوون لە عومدەکەش نیزیک بووینەوە. پێم وایە سبەینێ و دووسبەی نییە و ڕەنگە ئەمن نەیبینم بەڵام ئیشەڵڵا ئێوە حەتمەن دەیبینن؛ وەدی دێ بەڵام ئێستا وەدی نەهاتوە.

مامۆستا تەمەندرێژ دەبی ئیشەڵڵا. دوکتۆر قاسملوو لەسەر مێزی وتوویژ شەهید کرا، دوای ئەم ڕووداوە تاڵە ئەویش بەم شێوەیە ئایا دەکرێ وتوویژ و ئاشتی لەگەڵ کۆماری ئیسلامی مانایەکی هەبێ؟ یان با پرسیارەکەم جۆرێکی دیکە بکەم ئایا حیزبی دێموکراتی کوردستان لە هەر حاڵەتێکدا دەتوانێ لە تاوانی تێرۆری دوکتۆر قاسملوو خۆش بێ؟

ئەمن بە ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە قسە ناکەم بە ناوی خۆمەوە قسە دەکەم. عەرزم کردی کاری دوکتۆر قاسملوو لە خۆیدا دروست بوو، بەڵام ئەو تەکنیکە کە ئەو گرتیە پێشێ هەڵەیەکی گەورە بوو کە بە قیمەتی گیانی تەواو بوو. ئێستاش حیزبی دێموکراتی کوردستان و هێزە سیاسییەکانی دیکە دروست نییە وتوویژ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی یان هەر دەوڵەتێکی دیکە کە بێتە جێگەی کۆماری ئیسلامی نەفی بکا. بەڵام بەو شەرتە ئوسوولی وتوویژ ڕەعایەت بکا، پێداگر بێ لەسەر حەقیقەتەکان و حەقەکان، لە عەینی حاڵیشدا دەبێ ڕێبەرێکی سیاسیی حیزبێکی سیاسی ئینعتافیشی هەبێ، وا نییە کە یان سفر یان هەزار ڕەنگە لە پێنسەدی بە یەکتر بگەن. بەڵام -زۆر ناخۆشە پیاو ئەوەی بڵێ- بەش بە حاڵی خۆم هیچ ئومێدم بەوەی نییە کە لە بوونی جومهووریی ئیسلامیدا ماف و ئازادییەکانی میللەتی کورد و گەلانی دیکەی ئێران وەدی بێن؛ بۆ تاریخ دەبێ ئەوەی بڵێم.

مامۆستا دوا سەرنجت چییە لەسەر ئەم وتوویژە کە قسەیەکی نەگوتراو مابێ بە بۆنەی ئەم یادە کە ئاوڕێکمان لە مێژووی پێوەندییەکانی جەنابت و دوکتۆر قاسملوو دایەوە. ئەگەر پەیامێکت هەبێ بۆ لاوان و نەوەی نوێی کورد.

لە مێژووی پێوەندییەکاندا شت زۆرە و دەبێ ڕێبەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ئایندەدا لە زیمنی کاردا فێری بن، ئەوە یەکێک بوو لە قسەکانی دوکتۆر قاسملوو ڕەنگە ئەویش ئی خۆی نەبێ، دەیگوت: «ئینسان لە نێو ئاودا فێری مەلەی دەبێ لە وشکانی فێری مەلەی نابێ.» بۆیە دیپلۆماتێکی ئێمە دەبێ ئیستفادە لە تەجرەبەکانیش بکا، بەڵام شتێکی کە ڕێبوارانی ڕێی دوکتۆر قاسملوو دەبێ فێری بن، ئەوەیە کە ئەو لە بێتۆمێدی، ئومێدی دەخوڵقاند بەو مانایە کە نەیدەهێشت خەڵکەکە نائومێد بێ. ئێمە ڕۆژی زۆر سەختمان دیوە، یانی ئەو حیزبەی کە لە دەورانی دوکتۆر قاسملوودا ببوو بە حیزبێکی یەک میلۆێنی، دوکتۆر قاسملوو لە وەختێکدا هەوڵی زیندووکردنەوەی دا (دیسانەکە دەڵێم هەر بەتەنێ نەبوو خەڵکی دیکەشی لەگەڵ بوو)، کە ئەو حیزبە چەند دە نەفەرێک بوو. تەنانەت لە بارەی خۆشمانەوە نا لە بارەی سازمانەکانی دیکەشەوە، دەیگوت قەت حیزبێک، سازمانێک بە ژمارەی ئەندامەکانی هەڵمەسەنگێنن، بە ئەفکارەکەی هەڵیسەنگێنن، ڕەنگە ئێستا پێنج کەس بێ بەڵام ئەگەر ئەفکارەکەی دروست بێ، ئەگەر سەرنجڕاکێش بێ؛ دەتوانێ لە ئایندەدا ببێتە بیروباوەڕی سەدان و هەزاران و میلۆێنان.

مامۆستا سپاس بۆ بەشداریتان لەم دیمانەیەدا.

ئەمن سپاستان دەکەم.

کوردستان
ژمارە ٧٥٤
٣١ی پووشپەر ١٣٩٨ _ ٢٢ی جولای ٢٠١٩

دیرۆکی خۆڕاگری

(لە دێکۆمێنتەکانی ئەنجوومەنی زیندانییە سیاسییەکانی ڕۆژهەلاتی کوردستان)

خالید ڕەواندووست

کۆڵنەدان و نەسرەوتن

(بەشی دووهەم و کۆتایی)

لە کۆتاییەکانی مانگی گوڵانی ساڵی ١٣٧٣ی هەتاوی چەند کەس لە هاوڕێیانی نیزیکی ئێمەیان لە شاری شنۆ و ئاواییەکانی نەڵوس و دێشەمس گرت. چەند ڕۆژ دوای ئەوان ئەمنیش لە لایەن ئیدارەی ئیتلاعاتی شاری شنۆوەگیرام و بەڕێی گرتنگەی ئیتلاعات لە شاری ورمێ کرام. پاش دو مانگ لێپرسینەوە لە ژێر هەڕەشە و لیدان و ئازار و ئەشکەنجەی ڕوحی لە ژووری تاکەکەسیدا لە کۆتایی مانگی پوشپەڕ، ئازاد کرام بەڵام بەردەوام لە ژێر چاوەدێریدا بووم. هەر بۆیە لە دەرفەتێکدا چوومە تاران و لە ماڵە خزمێکمان خۆم شاردەوە و پاش ماوەیەک لە نیزیک تاران خۆم بە کارەوە سەرقاڵ کرد.

پاش سێ ساڵ ژیانی نهێنی پڕ لە خۆف و ترس لەو شوێنە بەداخەوە بابم کە بەشێک لە ماڵ و منداڵی زۆری منی بەخێوەدەکرد و لە ژیانیدا بەهۆی پێشمەرگایەتی و پاشان قاچاغی من و فشاری جاش و پاسدار قەت ئاسوودەیی بەخۆیەوە نەدی، لە هاوینی ساڵی ١٣٧٦ کۆچی دوایی کرد و ئەمنیش چەند مانگ دواتر بە ناچار بڕیارم دا ماڵ و منداڵەکانم هەڵگرم و بگەڕێمەوە ڕیزەکانی حیزب. بەو مەبەستە بەنهێنی هاتمەوە شنۆ، بەڵام پێیان زانینم و دیسان گیرامەوە و بەڕێی ئیتلاعاتی ورمێ کرامەوە.

پاش ١٠ ڕۆژ لێدان و ئەشکەنجە و جەزرەبە بردیانمەوە دادگا. قازی پرسی وەکیل دەگری یان بۆخۆت قسە دەکەی؟ یان ئێمە وەکیلت بۆ بگرین؟ ئەگەرچی وەکیلی خۆتت هەبێ باشترە، چونکە حوکمەکەت محاربە، دەزانی محارب چیە؟ کوتم بەڵێ دەزانم. کە هێنایانمە دەرێ بەدەست و لاقی زەنجیرکراو، مەسعودی کوڕم و هاوڕێیەکم لە ڕاوەستابوون پێم کوتن قازی وادەڵێ و وەکیلم بۆ بگرن. بردیانمەوە دەستبەسەرگە و بازجووەکەم کە ناوی «ڕەزەوی» بوو گوتی: «هیچ دەزانی ئەتۆ پێشتر بڕیاریان لەسەر داوی حوکمی ئیعدامت لەسەر پەروەندەیە؟ ئەتۆ زۆر شت لەسەر ئەندامانی حیزب لە ناوچەی خۆتان دەزانی. تۆسقاڵێک هاوکاریمان بکەی بە ڕووحی ئیمام ئازادت دەکەم.» گوتم باشە ئەوانەی قەڕارە من ناویان بێنم مەگەر نایانهێنە ئێرە و وەکوو من ئەشکەنجەیان ناکەن؟ ئەوە من لە جێی ئەوانیش لێرەم... پیلی گرتم و بەجنێودان لە سەر پلیکانان ڕا فڕێی دامە خوار.

پاش ٢٣ ڕۆژ لێدان و سووکایەتی پێکردن و فشاری ڕوحی، بردیانم بۆ گرتوخانەی ناوەندی ورمێ. ڕۆژێک بردبوویانین بۆ حوسێنیەی زیندان یەکێک هات لە تەنیشتم دانیشت. دیار بوو زۆر هەراسان بوو و دەترسا. سەرەتا نەمناسی پاشان پرسیاری لێ کردم و گوتی ئەتو هەر برای منی ئەمن بنەماڵەی ئێوەم خۆش دەوێ و دێم لە دادگا قسەکانم لەسەر تۆ وەردەگرمەوە ئەگەر ئیعدامەکەشم بدەنەوە. ئەوجار ناسیمەوە. ڕەسوڵ عەبدوڵڵاپوور بوو کە پێشتر لە نانەواخانەی ئێمە کاری دەکرد و براکەی کە پێشمەرگە بوو بە دەست جاش و پاسدارەکانی ڕژیم کوژرابوو و ئەو هەوڵی دابوو بکوژی براکەی بکوژێتەوە. پێیان زانیبوو و تەقەیان لێ کردبوو و بە بریندار گرتبوویان. پێیان کوتبوو دەبێ بڵێی خالید تفەنگی داومێ و پووڵی داومێ و بەڵێنی پێدەوام ئەگەر ئەو کارە بکەم لە ڕێگای حیزبەوە بەڕێم بکا بۆ دەرەوە. هەر بەپێی ئەوە و چەند تاوانێکی دیکە بوو سەزای ئیعدامیان بۆ من دیاری کردبوو. پاشان هات لە دادگا هەموو قسەکانی وەر گرتەوە و گوتی لەژێر ئەشکەنجەدا ناچاریان کردووم، دیارە ئەو ڕەفتارەی قازی و قبووڵ کردنی قسەکانی ناوبراو لە سەر وەرگرتنەوەی ئیعترافاتەکانی و ڕزگاربوونی من بەشی زۆری دەگەڕێتەوە بۆ کەمبوونەوەی ڕیژەیی گوشارەکان دوای هاتنەسەرکاری دەوڵەتی خاتەمی و ئیسلاح تەڵەبەکان.

بازڕەسی یەکێک لە جورە هەرە ناخۆشەکانی فشار بۆ سەر زیندانیەکان بوو کە هەر ماوە ماوە دەبوو هەموو شتومەکەکان ببەینە دەرەوە و پاش پشکنین و دەستبەسەرداگرتنی هەر شتێکی بەنەزەری بەرپرسان قەدەغە بوو ئەگەر شتێکی وا نەبا کە سەزای لەسەر بێ ئیزنیان دەدا بچینەوە سەر جێگاکانی خۆمان. ماوەیەک بوو خەریکی نوسینەوەی لیست و ناوی زیندانییەکان بە ناو و شۆرەت، شار، ماوەی زیندان، تاوان و لایەنگری چ حیزب و ڕێکخراوێکە و.....بووم و ئامادەم کردبوو کە بینێرمە دەرێ و لە تونێی کتێبێکم نابوو، لە ناکاو هاتن گوتیان بازڕەسییە. ترسێکی سەیرم ڕێ نیشتبوو دەرفەت نەبوو هیچی لێ بکەم نۆرەی من هات. سەرهەنگ کەفشدووز، بەرپرسی ژووری زیندان لەوێ ڕاوەستابوو و چاوەدێری سەربازەکانی دەکرد. چاوێکی لێ کردم گوتی ها کورد. گوتم بەڵی جەناب، لە ناکاو گوتی هەڵگرە نایهەوێ، یەکەم شت کتێبەکانم بوون کە پڕم دانێ و لەسەر تەختەکەم دانا و هەناسەیەکی قوولّم هەڵکێشا. دیارە دواتر زانیارییەکانم نارد بۆ برادەران.

پاش ٤ مانگ بردیانم بۆ دادگا و ڕەسوڵیشیان هێنابوو. دەست و پێمان زنجیر کرابوو و هەر یەکە و لە شوێنێکی مینی بووسەکەدا دایان نابووین کە بە یەکەوە قسە نەکەین. ئەو قسەکانی پێشووی وەرگرتەوە و گوتی لەژێر ئەشکەنجەدا بە بریندارى ناچاریان کردووە وا بڵێی. پاش چەند جاری دیکە هاتوچۆی دادگا لە ئاخرین کۆبوونەوەدا قازی گوتی بە ٤ ساڵ زیندان حوکم دەدرێی؛ کە گوتم ناڕەوایە و ئەمن هیچ تاوانێکم نییە جگە لەوەی حازر نەبووم سیخوڕی بۆ ناوەندە ئەمنیەتییەکان بکەم. ئەم سزایە دوای داوای پێداچوونەوە بۆ بۆ دوو ساڵ و شەش مانگ کەم کراوە کە هەموو کێشا و دواتر گەڕامەوە شاری شنۆ.

ساڵی ١٣٨٣ دوای ئەوەی چالاکییەکانی مەسعوودی کوڕم بۆ ئیدارەی ئیتلاعات ئاشکرابوو و ناچاربوو ئێران بەجێ بهێڵێ، ئیتلاعات فشارێکی زۆریان بۆ هێنام و دەیانگوت ئەتۆ بەڕپرسی ئەو کارانەی کە مەسعوود کردوونی و دەبێ بیهێنیەوە. چەندجار بانگیان کردم بۆ ئیدارەی ئیتلاعات و دواجار ئیتلاعاتی سپا بانگی کردم و بازجوویان لێ کردم. ئەو گوشارانە هەروا بەردەوام بوون و کاتێک زانیم مەترسیی گیرانەوەم هەیە، وڵاتم بەجێ هێشت و ئێستا ماوەی چەند ساڵێکە لە هەندەرانم و لە وڵاتی دانمارک گیرساومەتەوە..

دوکتور قاسملوو ڕێبازێک بۆ ڕووناکبیری کورد

شاڕوخ حەسەنزادە

سۆسیالیزم دەبێ داهاتە نەتەوەییەکانی بە شێوەیەکی عادڵانە دابەش بکات. دوکتور قاسملوو بە ئیلهام وەرگرتن لە «لینکۆڵن» بەدوای جۆرێک لە دێموکراسییەوە بوو کە لەژێر سەردێڕی «ئاستی ماگزیمۆمی دێموکراسی» (زۆرترین ئاستی دێموکراسی) پێناسە دەکرێ و بەم شێوەیەیە «حکوومەت لە، بە و بۆ خەڵک» بەم جۆرە کە باشترین نوێنەرەکان، بەرزترین بەشداری و عیدالەتی کۆمەڵایەتی دەستەبەر بێ.

ڕەوانشاد قاسملوو بە دوای مۆدێلێکی سێهەم لە سۆسیالیزمدا دەگەڕا کە بە «سۆسیالیزمی دێموکراتیک» ناوی هێناوە کە لە وڵاتی کوردان بوەشێتەوە و بە کولتوور و ئابووری و سیاسەتی تایبەت بە خۆی پێناسەی بۆ بکرێ.

شەهیدی هەردەم زیندوو د.عەبدولڕەحمان قاسملوو ساڵی ١٣٤١ (١٩٦٢) لە پراگ پێتەختی چێکۆسلۆڤاکی (ئەوکات) دوکتورای لە زانستە ئابوورییەکان وەرگرت و هەتا ساڵی ١٣٤٩ لەو زانستگەیەدا وانەی «ئابووریی سەرمایەداری و ئابووریی سۆسیالیستی و بیرۆکەی گەشەی ئابووری» دەگوتەوە. هەر لەو ساڵیدا بوو کە کتێبی «کوردستان و کورد»ی ئامادە کرد کە لە ساڵی ١٩٥٧ـەوە کاری لەسەر کردبوو و ساڵی دواتر ١٩٦٣ لەلایەن وەشانی ئاکادیمی زانستی چێکۆسلۆڤاکی لە پراگ بە زمانی چێکی بڵاو بۆوە و هەر زۆر زوو ئەم بەرهەمەی بە زمانەکانی ئینگلیسی، عەرەبی، لەهستانی، سلۆڤاکی، فەرانسەیی، فارسی و کوردیی سۆرانی و (کوردیی کورمانجی) وەرگێڕدراوە و بڵاو کراوە. ئەم کتێبە کە بە ڕوانگەیەکی ئابووری و سیاسی، نووسراوە وەک یەکەم توێژینەوەی جدی لەسەر مێژوو، ئابووری، جوغرافیا، پرسی کورد و ... لە نەوعی خۆی نووسراوە و هەتا ئێستاشی دەگەڵ بێ؛ بە سەرچاوەیەکی باش لە بوارگەلی جۆراوجۆری کورد و کوردستان دەژمێردرێ.

کاک دوکتور هەر بە تەنیا ڕووناکبیرێکی سیاسی و سەرکردەیەکی حیزبی نەبوو کە ئەمەیان ڕەنگبێ وەک ڕخنەیەک بۆ سەر سەربەخۆیی کەسایەتییە سیاسییە ڕووناکبیرەکان بێتە ئەژمار، بەڵکوو کەسێک بوو لە کەشێکی تووش، سارد، بەستەڵەک و زوخم هاویشتووی تاریک و بوومەلیلی ژینگەی نەتەوەی کورد بە گشتی و کوردی ڕۆژهەلات بەتایبەتی، ببووە خۆر و ڕەوشەنگەری زانست و ماف و ژینی سەربەستی دەگەشاندەوە. نەمر قاسملوو ئەگەرچی لە بنەماڵەیەکی پۆشتە و دەوڵەمەندی ئاغا گەورە ببوو و لە ئوروپا خوێندبووی و لە پێگەی کۆمەڵایەتیی بەرزدا بوو و سەواد و پووڵ و پارەی لێ دەڕژا! بە خوێندنەوەیەکی واقعیی خۆی دە گۆمی شین و مەندی سیاسەت هاویشت و بووە درێژەدەری ڕێبازی سەربەستیی گەل و نیشتمانەکەی. ئەو لەو تیپە ڕووناکبیرە بەڵێندەر و پێشکەوتووانە بوو لە خزمەت خەڵک و نیشتمانی خۆیدا بوو؛ بۆ ڕۆشنگەریی ماف و داخوازیی ئازادیخوازانەی نەتەوەکەی خاوەن بڕیار و ڕای خۆی بوو و بەرژەوەندیی تاکیی خۆی قوربانیی باوەڕەکەی کرد.

شەهید قاسملوو پێشەکی بۆ «تاریک و ڕوون»ی نەمر مامۆستا هێمن دەنووسێ! (١٩٧٤)، تاریک و ڕوون دەقێکی تەواو ئەدەبی و لەخۆگری دەیان دەسکە شێعری پوخت و پاراو و وێژەیین کە «هێمن» هۆنیویەتەوە، بەڵام قاسملووی سیاسی و ئابووری زان وەهای شەن و کەو دەکا و باڵە کەوی پێدەکا هەر دەڵێی بۆخۆی خوڵقێنەری شێعرە، ئەو شێعر باش دەناسێ و ڕێبازە ئەدەبییەکانیش چاک لێک دەکاتەوە و وەک ڕەخنەگرێکی وێژەیی دەیسەلمێنێ کەسێک ڕووناکبیر بە مانای دەقیقی وشەیە. لە بەشێک لە پێشەکیی تاریک و ڕووندا دەنووسێ: «هێمن شاعیرێکی ڕیئالیستە، ڕیئالیزمی ڕەخنەگرانە لە نێوەڕۆکی شێعرەکانی هێمندا بەتەوای بەرچاو دەکەوێ. هێمن بارە هەرە گرینگ و ئەساسییەکانی تەبیعەت و ژیان و ئادەمیزاد بە چاوێکی ڕەخنەگرانە و شاعیرانە باس دەکا و کۆمەڵ بۆ بەرەوپێش چوون هان دەدا. هێمن زۆرجار لە هێندێ شێعری خۆیدا لە ناتورالیزم نیزیک دەبێتەوە، ئەوەی کە دەیبینێ باسی دەکا و بە چاوی ڕەخنە سەیری تەبیعەت یان کۆمەڵ ناکا. هەر وابزانە دەیهەوێ تابلۆیەکی تەبیعەت بکێشێ و بیخاتە بەرچاوان. بەڵام شێعری وای کەمە، وادیارە خۆشی ئاگای لێیە کە لە ڕیالیزم دوور کەوتووە، زوو ناتورالیزم بەردەدا و دەگەڕێتەوە سەر ڕیئالیزم کە سەبکی بنەڕەتیی نێوەڕۆکی شێعرەکانیەتی. ئەو ناتورالیزمە بە تایبەتی لە «بەهاری کوردستان» و «لە بیرم مەکە» و چەند شێعری تردا خۆی دەنوێنێ.»

«ژیرالد چالیاند»ی فەرانسەیی ساڵی ١٩٧٧ سەرپەرستیی ئامادە کردن و چاپی کۆمەڵێک وتاری مێژوویی-سیاسیی کورد دەکات بە ناوی» Les kurdes et le Kurdistan « کەتێدا زانایانی سیاسیی وەک «ئارچی ڕۆزویڵت»، «کەندال نەزان» و «دوکتور قاسملوو» ڕا و بۆچوونی خۆیان لەسەر پرسی کورد (کۆمەڵگە، ئابووری، سیاسیەت و دیرۆک)ی ئەو گەلە بە وردی باس کردوە. یەکێک لە وتارەکانی کاک دوکتور لەسەر کوردەکانی ڕۆژئاوایە بە ناوی «کوردەکانی سووریە» کە بە حەق وتارێکی شیکاری و فرە ڕەهەندی زانستی و نوێی لەسەر کوردەکانی سووریە ئامادە کردوە. ئەمە جیا لەو دەیان وتارەیە کە لە کۆتایی دەیەی ٤٠ی هەتاوی لە ڕۆژنامەی «کوردستان»ی حیزبی دێموکراتی کوردستان بڵاو کردۆتەوە و سەدان کۆبوونەوە، کۆنفڕانس و سیمیناریشی پێک هێناوە.

کاک دوکتور لە سەردەمێکدا وەک ڕووناکبیرێکی کاریزما دەستەڵاتی مەزنترین حیزبی کوردی (لە بواری تەشکیلات و هێزەوە) گرتە دەست کە شەڕی سارد لە گەرمەی خۆیدا بوو، جیهان بەسەر دوو جەمسەری ڕۆژئاوا و ڕۆژهەڵات دابەش ببوو، شەڕێکی گەورە لە نێوان ئێران و عێراق لەئارادا بوو، سێ ئیدۆلۆژیی مەزنی سەدەی بیستەم ملیان دەبەر ملی یەکتر نابوو و حکوومەتێک بە ئیدۆلۆژیی تۆخی ئیسلامی و بە باوەڕێکی نوێ دامەزرابوو. ڕێبەرایەتیی حیزبێکی چەپی ناسیۆنالیست لەنێو جیهانبینیی تۆخی کۆمۆنیستی و ئیسلامیی شیعی، نە هێندەی تاڵ کردبوو تفی کەن نە هێندەش شیرین کە قووتی دەن! لەو سەردەمدا کە بەشێکی بەرچاو لە بەناو ڕووناکبیران لە پێناو پۆست و پارە شاباشی بارەگای دەستەڵاتیان دەدا و نەزۆکانە بە لێوەلەرزە پرسی ئازادی و دێموکراسییان باس دەکرد و ماف و ویستی خەڵکیان بن گۆم دەکرد، مێرانە لە مەیدانی خەبات ململانێی دەکرد. لە چاخی دوای پاڵەویی دووهەم و هاتنە سەر کاری ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران سێ ڕەوتی، ڕووناکبیریی چەپ، نەتەوەیی و ئۆلی لە بوورسدا بوون کە کاریان بۆ وێژەمانی سۆسیالیزم، ناسیۆنالیزم و ئیسلام گەرایی دەکرد. لە بەرچاوترین تایبەتمەندییەکانی ڕووناکبیرانی ئەو سەردەم کە کاک دوکتور ئەگە نەڵێم پێشەنگ، با یەکێک لەو ڕووناکبیرە پێشرەوانە بێ، کە خاوەن ئارمانج و شۆڕشگێڕ بوون بە تایبەت لە تیپی ڕووناکبیرانی چەپ و ناسیۆنالیزم-ەکان. دوکتور قاسملوو دروشمی ڕۆشنگەری هەر بەتەنیا لە «بەڵێندەر و ڕێنوێن» بوون گۆڕی بۆ «ڕەخنەی دەستەڵات» و «بە کردەوە هاتنە نێو مەیدانی خەبات» بە دژی زاڵمان. ژان پۆل سارتر دەڵێ: «ڕووناکبیر ویژدانی وشیاری کۆمەڵگەیە و پێی وایە هەر جۆرە ناڕەزایەتییەک بە دژی دەستەڵات تەنانەت واژۆ کردنێکی ئیعترازیش بەشێک لە فەلسەفەی ڕووناکبیرییە.» لە کۆمەڵگەیەکی وەک ئێران بەو هەمووە پلۆرالیزمە ئەتنیکی و ئایینییەوە و هەروەها، دەمارگرژی، نەزانی، داگیرکاریی سیاسی، بەگژ یەکتردا هاتنی ئیلیتی کۆمەڵگە بە دژی یەکتر، فرە چەمکی ڕەها و ... خەبات و تێکۆشانی بە کردەوە و ڕەخنەگرانەی زانستی بوو کە دوکتور قاسملوو ڕێچکەی هەڵدێر و مۆری بۆ سەرجەم ئازادیخوازان و گەلی کورد شەق کرد!

بەو هەمووە ئەزموون و چالاکییانەی، بە ڕوونی دەردەکەوێ کاک دوکتور زۆرتر وەک ڕووناکبیرەڕێک کەڵکەڵەی هەڵخستنی ڕووناکبیری لە میشک دایە و بە چالاک بوونەوەی ئەم هەوێتییەیە کە بەدوای مافی کورداندا دەگەڕێ و لە دەرەوەی بازنەی حیزبایەتیش گرینگی بە چاند و وێژە و زانست و هونەر و تەنانەت وەرزشیش دەدا؛ ئەمانە هەمووی بەڵگەن بۆ ڕووناکبیریی فرە ڕەهەندی ئەو زاتە مەزنەی کورد.

ڕەنگبێ بەرچاوترین ڕەخنە کە دەکرێ لەو زاتە مەزنەی کورد و حیزبی دێموکراتی کودرستان بگیرێ ئەوەیە کە لە ڕەوتی بەستنی کۆنگرەی هەشت «لیستەی فیکس»ی، داهێنا کە بەداخەوە حیزبی پێ لەت بوو و دووهەم و دوامینیش ئەوە بوو بە ئەهوەنی و بێدەنگی چووە باوەشی مەرگ و کورد و ئازادیخوازانی چەپی جیهانی تازیەبار کرد.

کەسایەتیی ڕووناکبیر و سیاسیی شەهید دوکتور قاسملوو ئەوەندە پرلایەنە کە دەتوانین لە هەموو بەشەکانی زانست تەنانەت بە هونەری شەڕیشەوە موتالای لەسەر بکرێ و ببێتە هەوێنی تێزی زانستیی خوێندکاران. قاسملوو ڕێبازێکە لە ڕووناکبیری، زانست و کوردایەتی.

کوردستان
• ژمارە: ٧٥٤
٣١ پووشپەر ١٣٩٨ _ ٢٢ی جولای ٢٠١٩

ڕێژیمی ئێران بە تیرۆرکردنی دوکتور قاسملوو

سامانێکی مەعنەویی مەزنی لە حیزبی دێموکرات، کوردستان، خەڵکی ئێران و ڕۆژهەڵاتی ناڤین ستاند

دیمانە: ئازاد مستۆفی

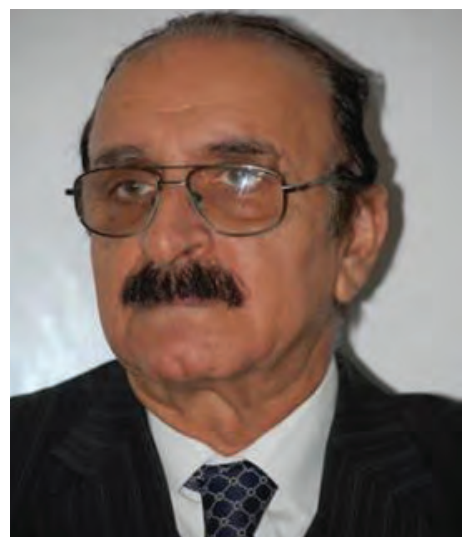

«محەمەد نەزەری»، ئەندامی ڕێبەریی ئەنجومەنی یەکگرتوویی تورکمان

ڕەوانشاد دوکتور قاسملوو، وەک ڕێبەرێکی زانا و پراگماتیست لە سیاسەتمەدارانی دێموکرات و ناوداری ئێرانی و ڕۆژهەڵاتی ناڤین بووە. ئەو باوەڕێکی قوڵی بە پێویست بوونی مێژوویی خەڵکی ئێران بە دامەزراندن و نەهادینە کردنی دێموکراسی بۆ دەرباز بوون لە زوڵم و زۆری هەبوو و دڕووشمی دێموکراسی بۆ ئێران و خودمختاری بۆ کوردستانی کردبوو دڕووشمی ستراتژیکی حیزبی دێموکراتی کوردستان.

لە ساڵی ی هەتاوی١٣٦٥ کاتێک کە ئێمە، واتە چالاکانی سیاسی تورکمان لە حیزبی تودە و ڕێکخراوی ئەکسەریەت جیا بووینەوە و ناوەندێکی کولتووری و سیاسیی سەربەخۆمان دامەزراند، بەپێی ڕاپۆرتی گوتەبێژ و ڕێبەری ئەوکاتی ناوەندەکەمان، ئەم هەوڵەی چالاکانی سیاسیی تورکمان جارێکیتر وەک سەرەتاکانی ساڵی ١٣٥٧، لەلایەن حیزبی دێموکرات بە سەرکردایەتیی د.قاسملوو هاوکاری و پشتگیری کراین و بەو ڕوانینە یەکیەتی خوازانەیە، ڕەوتی سیاسی و کۆمەڵایەتی ئەم دوو نەتەوەیە ساڵانێکە کە درێژەی هەیە.

دوکتور قاسملوو لە ڕەوتی چالاکیە سیاسیەکانی خۆی، تەنانەت بە مەرگی جەرگبڕی یەکجارەکیشی بۆ بە جیهانیبوونی پرسی کورد و داخوازییەکانی ئەو گەلە ڕۆڵێکی مێژوویی و لەبیر نەکراوی گێڕاوە. یادی بەڕێز و ڕێگای بەردەوام بێ.

«عەزیز دادیار» نووسەر و چالاکی سیاسی بەلووچ

«سعدیا! مرد نکو نام نمیرد هرگز
مردە آن است کە نامش بە نکویی نبرند»

نەمر د.قاسملوو، کەسایەتیی سیاسیی جیهانی، گەورەیی خۆی هەروا بەسووک و سانایی وەدەست نەهێنابوو، ئەو وێڕای خۆشەویستی خەڵکی نیشتمانەکەی، خەڵکی هەموو دوونیای خۆش دەویست، هەر بۆیە هەموو سوسیالیستەکانی جیهان، دۆستایەتیی ناوبراویان بە شانازییەوە وەردەگرت و ئەو بە یەکێک لە هاوڕێیان و تێکۆشەرانی جیهانی حیزبە سوسیالیستە نێونەتەوەییەکان دەژمێردرا. قاسملوو یەکێک لە ماموستایان و بناخەدارێژەرانی، یەکیەتیی نەتەوەیی هەموو خەڵکی ئێران بوو، دڕووشمی دێموکراسی بۆ ئێران و خودمختاری بۆ کوردستان هەرماوترین دڕوشمی سیاسی لە ڕێگای یەکیەتیی نەتەوەیی هەموو ئێرانیەکان بووە.

ئەو لەنێو سیاسەتمەدارانی ناسراوی ئێرانی، یەکێک لە ئاوارتەترین سیاسەتمەدارنی وڵات بوو کە «سازانی سیاسی» لە کرداری خۆی، وێڕای مەرگ و نەمانی خۆی، لە مەیدانی سیاسەتدا، شرۆڤە کرد. کاتێک کە حکوماتی ئاخوندی، ڕێوی ئاسا ویستیان خەڵکی کوردستان بە چەواشەکاری و درۆ لێی داماڵن و ئەو وەک کەسێکی دژە ئاشتی نەتەوەیی بناسێنن، ئەو گیان و ڕۆحی خۆی خستە نێو گۆمی زێڕینی ڕاستی و گیان لەسەردەست ئامادەی خەبات دەگەڵ مردنێک بوو هەتا سیاسەتی مەلا و کاربەدەستانی ڕێوی حکومات بۆ هەموو لایەک ئاشکرا بکا. ئەگە جار جارە لە سیاسەتەکانی ناوخۆی کوردستانی ئێران، لێرە و لەوێ، ئەمجۆرەی هیندێ لە گرووپە سیاسیەکانی کوردستان بە ڕخنە و لۆمە، کەموکوڕیەکی لێ دەگرن، هیچ لە سیاسەتەکانی و کەسایەتیی شوێندانەری جیهانیی ئەو زاتە کەم نابێتەوە، چوونکە ئەو ناوازە و ئاوارتەیەک لە جیهانی سیاسەتدا نەبوو و هەموو کەسایەتییە مەزنەکانی جیهانی، تووشی ئەو خاڵانە بوونە و ئەویش وەک هەموو مرۆڤێکی سیاسی و ڕیالیستی جیهان بووە.

د. قاسملوو لە بەرەو پێشبردنی خەباتی سیاسی خەڵکی کورد لە ئێران، بەردەوام ڕێگای دڕووستی یەکیەتیی نەتەوەیی دەگەڵ هەموو خەڵکی دەویست، هەربۆیە ئەمڕۆ، هەموو ئێرانییەکان، ئەو وەک گیانبازی هەموو تێکۆشەرانی ڕێگای ئازادی و دێموکراسی دەناسن و لە نەمانیدا وێڕای شین گێڕان سڵاو و سپاس دەنێرن بۆ ڕووح و ڕەوانی ئەو بلیمەتە و یادی هەردەم بەرز ڕادەگرن.

«ڕئووف کەعبی»، ئەندامی ڕێبەریی یەکیەتیی فیداییانی خەڵقی ئێران

دوکتور عەبدوڵڕەحمانی قاسملوو هەم بۆ کوردستان و هەمیش بۆ کۆمەڵگەی ئێران سامانێکی سیاسیی لەبڕاننەهاتوو بوو کە توانیی کاریگەریەکی زۆر لە سەر کۆمەڵگەی خۆی دابنێ. ئەم سامانە مەزنە کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران لە سەر مێزی گوتوبێژ لە ئیمەی ستاند، زەربەیەکی گەورە بوو بۆ سەر حیزبی دێموکرات و کوردستان و کۆمەڵگەی ئێران و تەنانەت ڕۆژهەڵاتی ناڤینیش. من، بەڕێزیانم بۆ یەکەم جار لە میتینگە مەزنەکەی مهاباد کە چاوپێکەوتنێکی کورت بوو دیت، ئەم دیدار و جڤینانە بەردەوام هەبوون و بەڕێزیان کەسایەتییەک بوون کە هەر جارێ کە دەمدیت، شتێکی تازەی لێ فێر دەبووم، د.قاسملوو دەگەڵ هەبوونی جیاوازی بیروڕا کاریگەری لەسەر بەردەنگەکەی خۆی دادەنا.

د.قاسملوو هەر لە یەکەم ڕۆژەکانی شۆڕشی گەلانی ئێران هەوڵی ئەوە دا کە بەرەیەک لە هێزە دێموکرات و پێشکەوتن خوازەکان پێک بێنی و دواتر هێزەکان بەو هەوڵ و تێکۆشانەی کە دوکتور قاسملوو وەک زەرورەتێک دەیدی، گەشتن. پێوەندیە بەربڵاوەکانی لە، پێوەندییە نێونەتەوەییەکانی بووە هۆی ئەوە کە بتوانێ باشتر پرس و داخوازییەکانی کورد لە کۆمەڵگە نێودەوڵەتییەکان باس بکا. ناوبراو لە یەکەم کەسایەتییەکانی کورد بوو کە توانیبووی بەو ئاستە بەربڵاوە پرسی کورد لە جیهاندا بێنیتە بەرباس و بیناسێنیت.

وێڕای ئەو هەموو کێشە و گرفتەی نێو ژیانی و دووری لە نیشتمان و وڵات و خوێندن لە زانستگە و وەرگرتنی بڕوانامە، دوکتور قاسملوو توانی ژان و دەردی خەڵکی کورد بگەینێتە کۆمەڵگە ئوروپاییەکان. کاتێک کە د.کوشنێر کە ئەو کات وەزیری ساخلەمیی فەرانسە بوو و لە مەراسیمی ناشتنی دوکتور قاسملوو قسەی کرد گوتی: «د.قاسملوو ماموستای دێموکراسیی من بوو». ئەمە نیشاندەری چالاکییەکانی پێشووی دوکتور قاسملوو لە بەرگری و ناساندنی خەبات و تێکۆشانی بووە.

***

پێویستیی نیلّدانی کورەی خەبات

(لە یادی ٣٠ی ساڵەی تیرۆری د.قاسملوودا)

شاهۆ مەتین

دوابەدوای دڕووست بوونی مرۆڤایەتی و پەرینەوەی لە چاخی ژیانی کێوێتی و دڕووست کردنی ژیانی ژیارمەند، ڕێکەوتنێکی کۆمەڵایەتی لە نێوان مرۆڤەکان هاتە ئاراوە، کە بیرمەندانێکی وەک ڕۆسۆ، لاک، دریدا و هابز و ... بە جوانی ئاماژەیان پێداوە .

لە ڕاستیدا ئەم گواستنەوە و دڕووستکردنی ڕێکەوتنە خۆی لە چوارچێوەی ئەم شوعارە باوەدا دەبینێتەوە کە دەڵێ: دابینکردن و گەرەنتی کردنی پێداویستیە ئەساسییەکانی تاک و گۆمەڵگە بە پاڕاستنی ئەوانی دیکە لە پێناو پاراستنی خۆت .

هەر وەک دەبینین لە هەر یەک لە قۆناغەکانی ژیان وەک: چاخی دڕووست بوونی خێڵ، پاشایەتی، ئیمپراتوری و ڕۆشەنگەری تاکوو قۆناغی دەوڵەت_نەتەوە، تاکەکان بە پێدانی هێزی تاکەکەسی خۆیان بە دەسەڵاتی سەرووتر کە سەرۆک خێڵ، پادشا، ئیمپراتۆر یا حاکمییەت لە چوارچێوەی یاسادا بووبێ، دەسەڵاتیان لە نێوان تاکەکان گواستووەتەوە بۆ نێوان کۆمەڵگە و حکوومەت و دوو چەمکی «ئەرک» و «ماف» لە چوارچێوەی ئەم ڕێککەوتنە کۆمەڵایەتییە لە ناخی یاسای وڵاتدا بۆ هەر دوو لایەن پێناسە کراوە و هەر کامیان دەبی جێبەجێی بکەن .

پاش هەڵوەشانەوەی ئیمپراتۆرە سیاسی و دینییەکان و دروست بوونی دەوڵەت_نەتەوە و، پاش چەند شەڕی گەورەی جیهانی و دامەزراندنی ڕێکخراوەی سیاسی، ئابووری و... لە جیهاندا و پێگەیشتوویی زیاتری تاکەکانی جیهانی مرۆڤایەتی لە ڕێگای زانست و مۆدێرنیزاسیۆن، ئیدی تێگەیشتن لە مافەکان و دەستەبەری دەسەڵاتێکی ئازاد لەپێناو ژیانێکی پر لە ئەمنییەت و ئاوێتە بە خۆشبژێوی و؛ ئازاد بوون لە موماڕەسەی بەهاکانی خۆیان؛ هەموو کات وەبەر یەککەوتن لە نێوان حکومەت و خەڵکدا دروست بووە و دەشبێ. چونکی حکومەت دەیهەوێ بە قۆرغی مافە بنەڕەتییەکانی تاکەکان زیاتر لە دەسەڵاتدا بمێنێتەوە و لە لایەکی دیکەش خەڵک دەیانەوێ ئەمنییەت، ئازادی و دادپەروەرییان هەبێ و ئەساسی هەر دەوڵەتێک بەرامبەر بە خەڵکەکەی جێبەجێ کردنی ئەم سێ بنەڕەتەیە.

بۆیە لە وەهـا دۆخێکدا ئـەم وەبەرییەککەوتنە لە نێوان خەڵک و حکوومەتە توتالیتێر و فێندەمێنتالیستەکان چڕتر دەبـێ و ئاکامەکەشی یان گەیشتن بە ئازادی و سەربەستییە یا چۆکدادان و خۆبەدەستەوەدان.

هەڵبەت دەسـەڵاتـە ملهوڕەکانی وەک کۆمـاری ئیسلامیش بە میکانیزم گەلی جـۆراوجـۆری وەک: نـەخـوێندەوار هێشتنەوە و پەرەپێدان بە هەژاری و بێکاری و ... وا دەکەن خەڵکی وڵات هەموو کات برسی و هاوکات زراوچووی دەزگای سەرکوت و دەسەڵاتیان بن. چ خاسمە ئەم حکوومەتە توتالیتێرە بە بیری فێندەمێنتالّە هەموو کات وێستوویەتی مەزهەب ئاوێتەی دەزگا داپلۆسێنەرەکەی لە پێناو دەسەڵاتدا و ئەوەش بووەتە هۆی ئەوەی وڵات ببێتە گۆڕستانێکی زیندوو.

کە چاو لە مانیفێستی کۆماری ئیسلامی لەو سەردەمدا کە ڕێبەرانی ئێستای ئۆپۆزیسیونی ڕێژیمی پاشایەتی بوون و قسەکانی خومەینی لە کاتی دوورخرانەوەی بۆ فەڕانسەدا لە ڕۆژنامەکانی ئەم وڵاتەدا دەخوێنیەوە، دەبینی دنیایەکت بۆ بۆ وێنا دەکا، کە یۆتۆپیاکەی ئەرەستوو و سۆقرات و سوسیالیزمەکەی مارکس و هاوبیرانیشی دەستی لە دوو نادەن. گەڕانەوەی شکۆ بۆ تاکەکان، عەدالّەت، ئازادی، سەربەخۆیی سیاسی و ئابووری و... گۆشەیەکی بچووک بوون لەم بەهەشتەی خومەینی و هاوبیرەکانی ئالّاهەڵگری بوون. بەڵام پاش ڕووخانی ڕێژیمی پاشایەتی و جێگیر بوونی کۆماری ئیسلامی ئەوەی بەهۆی سیاسەتەکانی ئەم ڕێژیمەوە بە خەڵک بڕا بریتی بوون لە: زیان و زەرەکانی شەڕی هەشت ساڵە لەگەڵ عێراق، کپکردنی هەرچەشنە دەنگێکی ئازادیخوازی، دابەشکردنی خەڵک بە خودی و غەیرەخودی و بێبەشکردنی غەیرەخودییەکان لە هەموو مافێک، بەتاڵانبردنی هەموو بەها و بایەخەکانی تاکەکان بە خوڵقاندنی دوژمنی دەرەکی، بێبەشکردنی خەڵک و تاک و کۆمەڵگە بە هەموو جۆراوجۆرییەکانی لە هەر جۆرە ماف و ئازادییەک، بەڕەووبوونەوەی کۆمەڵگە لەگەڵ بێکاری، گرانی و جۆرەها خەسار و زیانی کۆمەڵایەتی و....

حکومەتی ملهوڕ و دیکتاتۆری کۆماری ئیسلامی لە سەرەتای دروستبوونیەوە هەتا ئێستا و لەپێناو پاڕاستنی سیستمەکەی بە بەردەوامی چەند ڕێگەی گرتووەتە بەر: وەک، ترساندنی کۆمەڵانی خەڵک بەهۆی دەزگـای سەرکوت و داپلۆسێنەرەکەی. هەروەها، برسی کردنی خەڵک بۆ ئـەوەی دەرەتانی بیرکردنەوە لە ماف و ئازادییەکانیان و هەڵی بەرهەڵەستبوونیان پێ نـەدەن. لەو نێوەدا ڕوانگەی ڕێژیم بۆ کوردستان جیاوازتر بووە. کوردستانی دەوڵەمەند بە ئاو و خاکی بەپیت و جۆرەها کانزا و سەرچاوەی سروشتیی ژێر زەوینی و بە سامانی مرۆیی پتر لە ١٠ میلیون کەسی هەمیشە وەک ناوچەیەکی داگیرکراو و کۆلۆنی سەیر کراوە. لە ماوەی چوار دەیەی ڕابردوودا هەموو هەوڵی ڕێژیم لەسەر ئەم بنەمایانە بووە کە ئەوەندەی بۆی دەکرێ سەرچاوەکانی بەتاڵان ببا، خەڵکەکەی لە شوناسی نەتەوەییان دابڕێ و خەڵک و کۆمەڵگەی کوردی تووشی نەخۆشی و داهێزان بکا.

لەوەها دۆخێک دایە کە ئەرک و ئامانجی هەر تاکێکی ئازادیخوازی ئێرانی و بەتایبەت کورد ئەوەیە کە بەدژی سیاسەتی تیرۆر و داپلۆسینی کۆماری ئیسلامی بوەستنەوە و پەرە بە مافخوازیی خۆیان بدەن. ساڵیادی تیرۆری د. عەبدولڕەحمان قاسملوو دەرفەتێک و هەلێک و بیانوویەکە بۆ بەگوڕترکردنی خەبات دژی کۆماری ئیسلامی لە پێناو ئازادی و دادپەروەری و یەکسانیدا کە ئامانجی هەرە بەرزی قاسملووی نەمر بوو.

پۆلێکی دیکە لە لاوانی کوردستان هاتنە ڕیزی پێشمەرگەکانی حیزبەوە

ڕۆژی ٤ شەممە، ١٩ی پووشپەر لە فێرگەی سیاسی- نیزامیی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا و لە ڕێوڕەسمێکی پێشمەرگانەدا کۆتایی دەورەی ٢٣٣ی سەرەتایی پێشمەرگە ڕاگەیەندرا. بە ڕاگەیاندنی کۆتایی ئەم خولەی فێربوونی پێشمەرگایەتی کە بە دەورەی ٣٠هەمین ساڵی شەهیدانی قییەن ناودێر کرا، پۆلێکی دیکە لە لاوانی نیشتیمان بەڕەسمی لە ڕیزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا سازمان دران.

سەرەتا کاک برایم چووکەڵی، بەرپرسی فێرگەی حیزبی دێموکراتی کوردستان کارتی پێشمەرگایەتی و چەکوچۆڵ و کەرەسەی نیزامیی سازمانیی هەر یەک لە پێشمەرگەکانی پێدان و ڕێوڕەسمەکە بە ڕێژەو مەشقی نیزامی دەستی پێکرد.

لە ڕێوڕەسمی کۆتایی دەورەی ٢٣٢دا کاک حەسەن قادرزادە، ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ بەشداران قسەی کرد و لە قسەکانیدا بە سەرنجدان بە هاتنەوەی ٢٢ی پووشپەڕ، سییەمین ساڵڕۆژی تیرۆری دوکتور قاسملوو و هاوڕێیانی؛ تیشکی خستە سەر بەردەوامیی سیاسەتی تیرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامیی ئێران.

ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە بەشێکی دیکەی قسەکانیدا بە ئاماژە بە گۆڕانکارییەکانی ناوچە و کاریگەریی لەسەر ئێران، باسی لەوە کرد کە ئەم گۆڕانکارییانە بۆ میللەتێکی وەک میللەتی ئێمە و بۆ بزوتنەوەیەکی شۆڕشگێڕیی وەک بزوتنەوەکەی ئێمە پڕە لە ئاستەنگ و بەربەست، بەڵام هاوکات پڕیشە لە ئامراز و دەرفەت. وە ئەوە ئێمەین کە نابێ بەربەستەکانی بواریک یان سەختیەکانی قۆناغێک لە بەردەوامبوون لە خەبات شلمان بکاتەوە. ئەوە ئێمەین کە دەبێ دەرفەتەکان زۆرتر و باشتر دەکار بخەین بۆ ئەوەی ئەو خەباتە بە ئەنجام بگا و ئاواتی شەهیدەکان وەدی بێ.

پێشکێشکردنی سروودێک بە ناوی «قاسملوو» لەلایەن بەشدارانی دەورە، خوێندنەوەی پەیامی مامۆستایانی فێرگە لە لایەن خالید حەسەنخاڵی و پەیامی کۆتایی دەورە لەلایەن وەحید حوسێنی چەند بڕگەیەکی دیکەی ڕێوڕەسمەکە بوون.

ئەم ڕێوڕەسمە پێشمەرگانەیە، بە خوێندنەوەی سروودی شۆڕشگێڕی کۆتایی هات.

سمیناری کۆمیتەی حیزبی دێموکرات لە ڕۆژاوای کانادا بۆ کاک خالید عەزیزی

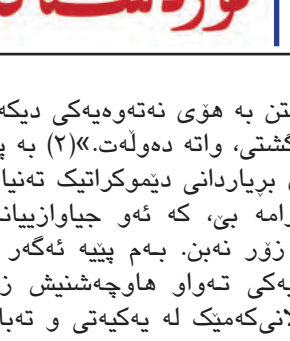
کومیتەی ڕۆژئاوای کانادا ـ ڤانکوڤێری حیزبی دێموکراتی کوردستان ڕۆژی شەممە، ٢٢ی پووشپەڕ لە سییەمین ساڵیادی تیرۆری دوکتور قاسملوودا، سمیناریکی تایبەتی لە شاری ڤانکوڤێری کانادا بەڕێوە برد.

لەو سمینارەدا کاک ئەنوەر کەریمی، بەرپرسی کومیتەی حیزب لە ڕۆژئاوای کانادا مەبەست لە سیمنارەکەی بۆ بەشداران شی کردەوە و دواتر بەڕێز خالید عەزیزی، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و بەرپرسی پێوەندییە نێونەتەوەییەکانی حیزب باسێکی سیاسیی پێشکێش کرد.

کاک خالید عەزیزی سەرەتا لەسەر وێستگەیەک لە ژیانی سیاسی و خەباتگێڕیی دکتور قاسملووی ڕێبەر لە قۆناغە جیاوازەکانی بزووتنەوەی کورددا قسەی کرد و تیشکی خستە سەر ئەوەی کە دکتور قاسملوو وەک کەسێکی پراگماتیست تەنیا لەسەر یەک جۆر میتۆد و شێوازی بیرکردنەوە قەتیس نەدەمایەوە و، لەگەڵ ڕەوتی ئاڵوگۆڕەکانی خەباتدا نوێ دەبوویەوە و پڕۆژەی نوێ و بیری نوێی دەهێنایە نێو خەباتی گەلەکەمانەوە.

بەشی کۆتایی سمینارکە تەرخان کرابوو بۆ پرسیار و وڵام، کە لەو بەشەشدا ژمارەیەکی بەرچاو لە بەشداربووان پرسیارەکانیان ئاراستەی بەڕێز کاک خالید عەزیزی کرد و بەڕێزیشیان بە وردی وڵامی پرسیاری بەشداربووانی دایەوە.

دێموکراسی و چەشنەکانی
(چەشنەکانی دێموکراسی و کۆتایی)

د. کامران ئەمینئاوە

چەشنی دێموکراسی لە هەر وڵاتێک پێوەندیی هەیە بە بارودۆخی کۆمەڵایەتی، فەرهەنگی و ئابووری، هەروەها پێکهاتەی سیاسی و شێوەی بەڕێوەبردنی سیاسەتەکانی ئەو وڵاتە. بەپێی پێوەر و پێوانەی جیاواز، چەشنەکانی دێموکراسی وەکو دێموکراسیی ڕاستەوخۆ، ناڕاستەوخۆ یان نوێنەرایەتی، دێموکراسیی فرەئەتنیکی، لیبڕاڵ، کۆمەڵایەتی، سەنعەتی، پیشەسازیی و هتد دیاریی دەکرێ. لێرەدا ئێمە تیشک دەخەینە سەر سێ چەشنی دێموکراسیی ڕاستەوخۆ، دێموکراسیی نوێنەرایەتی و بە تایبەتیی دێموکراسیی فرەئەتنیکی. بەو پێیە کە کوردستان لە نێوان چوار دەوڵەتدا دابەش کراوە و لە سەر خاکی کوردستانیش نەتەوە و گرووپی ئایینیی جۆراوجۆر دەژین، لەوە دەچی لە قۆناخێک لە ڕەوتی خەباتی نەتەوەیی بۆ گەیشتن بە کیان و دەوڵەتی کورد، دێموکراسیی فرەئەتنیکی و ئەزموونی شێوەی بەڕێوەبردنی ئەم چەشنە دێموکراسییە لە کوردستانی سەربەخۆدا بۆ ئێمە گرینگییەکی زیاتری هەبێ.

دێموکراسی ڕاستەوخۆ

مەبەست لە دێموکراسیی ڕاستەوخۆ شێوەی بەڕێوەبردنی ئەو سیستەمە سیاسیانەیە کە شارۆمەندان بە چەشنێکی ڕاستەوخۆ و بێ هەڵبژاردنی نوێنەرێک بەشداری لە ڕەوتی دیاریکردنی یاساکانی وڵاتدا دەکەن. نموونەی مێژوویی ئەم چەشنە دێموکراسییە لە یوونانی کۆن لە نێوان ساڵەکانی ٥٠٧ ی پێش زایین هەتا ٣٢٢ پێش زایین دیتراوە. لە ئاتێن خەڵک، ڕاستەوخۆ لە ڕێگای بەشداری لە ئەنجومەنی ئەو وڵاتەدا، ڕۆڵیان لە دیاری و پەسەندکردنی یاساکان، سیاسەتە نێوخۆیی و بیانییەکان، دادوەری، شەڕ و ئاشتی لەگەڵ وڵاتانی دیکە و هتد دەکرد. ئەفلاتوون وەکوو ڕەخنەگری سەرسەختی ئەم چەشنە دێموکراسییە پێی وابوو بە جێگای پسپۆرانی سیاسی، کەسانێک سەبارەت بە ژیانی سیاسی و هتدی وڵات بڕیار دەدەن کە هیچ تێگەیشتنێکیان لەم بوارانەدا نییە و بە جێگای پشتبەستن بە عەقڵ، لە ژێر کاریگەریی هەستدا، جەماعەتی فریودەر و هەڵخەڵەتێنەر کەڵکیان لێ وەردەگرن. بەشێکش لە توێژەران پێیان وابووە ئەم چەشنە دێموکراسییە تەنیا لە وڵاتێکی چکۆڵە و کەم حەشیمەتدا دەتوانێ بەڕێوە بچێ. لە سەدەی هەژدەدا ژان ژاک ڕۆسۆ لایەنگری پێکهێنانی دەستەڵاتدارەتیی خەڵک لە چەشنی ئەوەی ئاتێن و دەنگدانی تەواوی شارۆمەندە نێرینەکان لە دیاریکردنی یاساکان لە پارلەمان، بەڵام بێ بەشداریی ئەوان لە بواری بەڕێوەبردنی کارەکاندا بوو. ئەو لە سەر ئەم باوەڕەش بوو، کە ئەم چەشنە سیستەمە تەنیا لە دەوڵەت _ شارێکی زۆر چکۆڵەدا وەدی دێ.

دێموکراسیی نوێنەرایەتی یان ناڕاستەوخۆ

دێموکراسیی نوێنەرایەتی یان ناڕاستەوخۆ باوترین چەشنی دێموکراسی لە جیهانی ئەمڕۆدایە. خەڵک لە ڕێگای هەڵبژاردنی نوێنەر، ناڕاستەوخۆ بەشداری لە شێوەی بەڕێوەبردنی وڵاتدا دەکەن. لە زۆربەی ئەم کۆمەڵگەیانەدا حیزبەکانن کە نوێنەرانی خۆیان بۆ بەشداری لە پارلەمان و بە دەستەوەگرتنی دەستەڵاتی سیاسی بەربژێر دەکەن و خەڵک لە نێو ئەواندا، نوێنەرانی خۆیان هەڵدەبژێرن. لەم چەشنە وڵاتانەدا خەڵک لە ڕێگای ڕێکخراوە مەدەنییەکان، یەکیەتییە پیشەییەکان و ڕێکخراوە سیاسییەکان بەشداری لە ژیانی سیاسیی خۆیاندا دەکەن. بە پێی ئەم دێموکراسییە، هەڵبژێردراوەکانی خەڵک پێویستە پارێزەری بەرژەوەندی، ئاوات و ویستی شارۆمەندە ئازادەکان بن. بەو پێیە کە بەربژێری ڕەوتی هەڵبژاردن پێویستی بە پارە، کاتی ئازاد و شیاو بۆ پێڕاگەیشتن بە کارو بارەکانی هەیە، بەکردەوە تەنیا کەسێک ئەو دەرفەتەی بۆ دەرەخسێ کە ئەندامی حیزبێکی خاوەن پارە و ڕێکخراوەیەکی بە هێز بێ کە ئەندام و کارگێڕی مزبەر و کارا، ئۆرگانی بە هێزی ڕاگەیاندن و هتدی هەبێ. بەم پێیە، شارۆمەندان نوێنەرانی خۆیان لە نێو ئەو بەربژێرانەی هەڵدەبژێرن کە پێشتر لە لایەن حیزبەکانەوە دیاریکراون. یەکێک لە خاڵە پێویستەکانی بەربژێر لەم چەشنە دێموکراسییەدا هەبوونی سیمایەکی شیاو و توانایە کە بەباشی بۆ ئەم چەشنە کاروبارە پەروەردە و ئامادە کرابێ. لە وڵاتێکی سەرمایەداریدا بە هۆی بوونی چین و توێژی جۆراوجۆر و ناهاوسەنگی کۆمەڵایەتی و ئابووری هەر کەسێک توانای گەیشتنی بەم پلەیەی نییە و ئەم دەرفەتە بە کردەوە لە دەست گرووپێکی باش پەروەردەکراو و ڕۆشنبیردا قەتیس دەمێنێتەوە. بێگومان ئەگەر تاکێکی سەربەخۆی ناحیزبی بەربژێری پارلمان و سەرۆککۆماریی بێ، بە هۆی نەبوونی دەرفەتی مالّی و ئینسانی بۆ بانگەشەکردن و هتد ئەگەری سەرکەوتنی ئەگەر نەڵێین نزیک بە سیفر، لە نزمترین ئاست دایە.

دێموکراسی فرەئەتنیکی

لە ڕۆژگاری ئەمڕۆدا، کەمتر وڵاتێک دەبیندرێ کە پێکهاتەیەکی یەک ئەتنیکی هەبێ. لە قارەی ئورووپا بەپێی پێوەری ئەتنیکی نزیک بە ٩٠ گەل دانیشتووی ٣٦ وڵاتن، واتە ژمارەی گەلە ئوروپاییەکان نزیک بە دوو جار زۆرتر لە ژمارەی وڵاتەکانە. بەم پێیە زۆربەی ئەم وڵاتانە بە چەشنێک تووشی کێشە جۆراوجۆرە ئەتنیکییەکان.(١) ئەم حاڵەتە لە ڕۆژهەڵاتی نزیک و دوور گەلێک ئاڵۆزتریشە. لە نێوەڕاستەکانی سەدەی نۆزدە زۆربەی زانایانی زانستی کۆمەڵایەتی لە سەر ئەم باوەڕە بوون دابەشبوونی کۆمەڵگە بە گرووپە جۆراوجۆرە ئەتنیکییەکان بەربەستێکی گەورە بۆ گەیشتن و جێبەجێکردنی دێموکراسییەکی سەقامگرتوویە. جان ستوارت میل بیرمەندی سیاسی لە ساڵی ١٨٦١ز. پێی وابوو «لە وڵاتێکی فرەنەتەوەدا ئەگەری پێکهێنانی ڕێکخراوە ئازادەکان تا ڕادەیەک کەمە، بە تایبەتی کاتێک ئەم گرووپە ئەتنیکییانە پێکەوە جیاوازیی زمانییشیان هەبێ.[....] ڕوودراو، کردەوە و سیاسەتی وەکیەک(هاوشێوە) بە چەشنی جۆراوجۆر کاریگەرییان لەسەر ئەوان هەیە و، هەر نەتەوەیەک زۆرتر ترسی لە زیان پێگەیشتن بە هۆی نەتەوەیەکی دیکەوە هەیە هەتا حوکمڕانی گشتی، واتە دەوڵەت.»(٢) بە پێی بیرۆکەی ستوارت میل بڕیاردانی دێموکراتیک تەنیا لە حالەتێکدا دەتوانێ کارامە بێ، کە ئەو جیاوازییانەی قەڕارە لە ناو بچن، زۆر نەبن. بەم پێیە ئەگەر بۆ دێموکراسی، کۆمەلگەیەکی تەواو هاوچەشنیش زۆر پێویست نەبێ، بەڵام لانیکەمێک لە یەکیەتی و تەبایی کۆمەڵایەتی و سیاسی پێویستە.

هەتا ئێستا چوار شێواز بۆ چارەسەرکردن و لەنێوبردنی جیاوازیی قەومی دیتراوە: کوشتاری قەومی و دەرکردن واتە سڕینەوەی قەوم یان نەتەوەیەک، پارچەپارچەکردنی وڵات وەکوو ئاکامی شەڕ و گشتپرسی یان هەوڵدان بۆ ئەنتگراسیۆن. ئەم حاڵەتانە دەتوانن بە جۆرێک لە جۆرەکان ببنە هۆی کۆمەڵکوژی، تواندنەوەی کەمینەکان، یان هەڵوەشانەوەی وڵاتێکی چەند ئەتنیکی. دێموکراسی فرەئەتنیکی هەوڵ و شێوازێکە بۆ پێکهێنانی بارودۆخێکی شیاو بۆ پێکەوەژیانی گرووپە جۆراوجۆرە ئەتنیکی، فەرهەنگی و ئایینیەکان، بێ هەڵوەشانەوەی ستروکتوری جوغرافیای سیاسی و تێکچوونی یەکپارچەیی ئەرزیی ئەو وڵاتانە.

لەم چەشنە سیستەمە سیاسییەدا چەند گرووپی ئەتنیکی، هەروەها ئایینی یان فەرهەنگی بەشداری لە دەستەڵات و بڕیارە سیاسییەکانی وڵاتدا دەکەن. تایبەتمەندییەکانی ئەم چەشنە دێموکراسییە بریتین لە:

* بەشداریی نوێنەرانی سەرەکی ئەتنیکەکان لە ڕەوتی بڕیاردان،
* هەبوونی ڕادەیەکی زۆر لە مافی خودموختاریی نێوخۆیی،
* دابەشکردنی دەستەڵات بە پێی گرینگیی گرووپەکان،
* هەروەها مافی ڤیتۆکردن لە لایەن کەمینەکانەوە.

لەم دێموکراسییەدا، لەوەدەچێ شێوەی بڕیاردان بە هۆی تایبەتی لە بواری بەڕێوەبردندا شکڵی جۆراوجۆری ڕێکخراوەیی هەبێ. باوترین چەشن، پێکهێنانی دەوڵەتێکی بەرفراوانی هاوپەیمان لە دێموکراسیی پارلمانی وەکو بێلژیک، مالێزی و دەستەڵاتی بەڕێوەبردنی حەوت کەسی لە سویس دایە. لە سویس ئەم ٧ کەسە نوێنەری تەواوی گرووپە ئایینی و زمانییەکان، هەروەها چوار حیزبی سەرەکیی ئەو وڵاتەن. سەرۆک کۆمار بە نۆرە لێیان هەڵ دەبژێردرێ و سەرۆکایەتیی بەڕێوەبەرییەکە لە نێو حەوت ئەندامی شووڕای فیدراڵیدا دەسووڕێتەوە و دەبێتە هۆی کەمکردنەوەی گرنگایەتیی دەستەڵاتی بەڕێوەبەریی و ڕێبەریی کاریزماتیک. لەوەدچێ زۆر جار سویسییەکان تەنانەت زانیارییەکی وردیان سەبارەت بە سەرۆک کۆماری وڵاتەکەیان نەبێ. سیستمی سیاسیی سویس لە چەشنی کۆنفیدراڵ و ناکۆجێیە و شارۆمەندی لە سەرەتادا لە کۆمۆن، پاشان کانتۆن و لە کۆتاییدا لە حکوومەتی ناوەندی یان فیدراڵ لە بێرن سەرچاوە دەگرێ. واتە کاتێک لە سویسییەک پرسیار بکرێ خەڵکی کوێیە، لە سەرەتادا

←

بۆ وێنە دەڵێ خەڵکی کۆمۆنی فراوئنکاپلێن، پاشان خەڵکی کانتۆنی بێرن و لە کۆتاییدا خەڵکی سویسە. سویس وڵاتێکی پلورالیستییە و چوار زمانی ئاڵمانی، فەرانسەیی، ئیتالیایی و ڕۆمانیایی زمانە فەرمییەکانی ئەم وڵاتەن و بە پێی ماددەی ٧٠ی قانوونی فیدراڵ – ئاڵمانی، فەرانسەیی و ئیتالیایی هاوکات زمانی فەرمی و ئیداریی دەوڵەتی فیدراڵن و تەواوی یاسا و ڕێساکان بەم زمانانە چاپ و بڵاو دەبنەوە.

پێکهێنانی هاوپەیمانی لە سیستمی سەرۆک کۆماریدا هەرچەند تا ڕادەیەک لە سیستمی پارلەمانی چەتوونترە، بەڵام ئەگەری دابینکردنی هەیە. بۆ وێنە لە لوبنان پلە و پایەکانی دەستەڵات لە نێوان گرووپە نەتەوەیی و ئایینیەکان دابەش کراوە. سەرۆک کۆمار بۆ مسیحییە مارۆنیەکان، سەرۆک وەزیری بۆ موسڵمانە سوننەکان و سەرۆکی پارلەمان بۆ موسڵمانە شیعەکان لەبەرچاو گیراوە.

لە دیموکراسیی فرەئەتنیکیدا، پەسەندکردنی بڕیارە گشتییەکان لە لایەن نوێنەرانی گرووپە جۆراوجۆرە ئەتنیکی و ئایینیەکانەوە بە ئاکام دەگا، بەڵام بڕیاردان لە کاروباری نێوخۆیی هەر ناوچەیەکی ئەتنیکی لە دەستەڵاتی نەتەوەکانی ئەو ناوچانەدایە. ئەگەر چڕ بوونەوەی گرووپە ئەتنیکییەکان باری جوگرافیایی هەبێ، لەوانەیە خودموختاریی ئەوان لە شێوەی فیدراڵیدا جێبەجێ ببێ، کە لەودا سنوورەکانی فیدراڵ لە گەڵ سنوورە ئەتنیکییەکان پێ بە پێی یەکترن و لە ئاکامدا یەکەی ئەرزی(بەشەخاک)ی دیاریکراو بۆ هەر پێکهاتەیەکی ئیتنیکی، بە تەواوی وەک یەک یا زۆرهاوشێوەی یەکتر دەبن. وەکو سویس کە زۆربەی کانتونەکانی یەک زمانین، یان ئەیالەتی کوبێک لە کەنادا کە زۆربەی دانیشتووانی فەرانسەیی زمانن. لە کاتی تێکەڵبوونی ئەتنیکەکان لە باری جوگرافیاییەوە خودموختاری شکڵی نائەرزی بە خۆیەوە دەگرێ. بۆ وێنە بە پێی یاسای بنەڕەتیی ساڵی ١٩٦٠ی قێبرس، دوو پارلەمانی هاوبەشی جیا بۆ یوونانیەکان و تورکەکانی ئەم وڵاتە پێکهاتوون کە دەستەڵاتی یاسادانانی تایبەتییان لە بواری ئایینی، فەرهەنگی و پەروەردەکردن هەیە. دەنگدەرانی یوونانی و تورک جیا لە یەک، دەنگ بە پارلەمانی خۆیان دەدەن.

لە دیموکراسیی فرەئەتنیکی هاوڕێژەیی پێوەرێکی سەرەتایی بۆ نوێنەرایەتی سیاسی، وەدەستهێنانی پلە و پایەی فەرمی و دیاریکردنی سەرچاوە میللییەکانە و دابەشکردنی پلەکانی پارلەمان و دەوڵەت دەتوانێ بە پێی ڕێژەی دانیشتووان و گرینگی تاقمە ئەتنیکییەکان بێ. کەڵک وەرگرتن لە سیستمی هەڵبژاردنی نوێنەرایەتی ڕێژەیی، گشتیترین و شیاوترین شێوەی دیاریکردنی نوێنەرایەتی ئەم گرووپانە لە پارلەمانداییە، ئەم حاڵەتە بۆ وێنە لە سویس و بلژیکدا دەبیندرێ.

شێوەکانی نیوەهاوڕێژەیی دەتوانێ مافی نوێنەرایەتی کەمینەکان مسۆگەر کات (بۆ وێنە لە لوبنان). لەو وڵاتانەی کە گرووپە ئەتنیکییەکان لە ناوچەیەکی تایبەتی جوگرافیاییدا جێگیرن(وەکوو کانادا) سیستمی یەکەکانی هەڵبژاردنی نوێنەر لەوەدەچێ هاوڕێژەییەکی شیاو پێک بێنێ. لەبەرچاوگرتنی ژمارییەکی دیاریکراو لە کورسییەکانی پارلەمان بۆ گرووپە ئەتنیکییەکان بە پێی ڕێککەوتنێکی نافەرمیی (بۆ وێنە لە مالیزی) شێوەیەکی دیکە بۆ دابینکردنی مافی کەمینەکانە.

تایبەتمەندییەکی دیکەی ئەم چەشنە دیموکراسییە، مافی ڤیتۆکردن لە لایەن کەمینەکانەوەیە و ئەم حاڵەتە لە پێوەندی لەگەڵ بابەتە گرینگ و بنەڕەتییەکان وەکو بڕیاردان سەبارەت بە سیستمی هەڵبژاردن، پەسەندکردنی قانوونی باجدان، سیستمی شارەداڕییەکان و هتد دەبیندرێ و زۆرتر بە پێی ڕێککەوتنی نافەرمیی گرووپە ئەتنیکییەکانە نەک ڕێسا فەرمی و قانوونیەکان یاخود یاسای بنەڕەتی وڵات.

وێڕای لەبەر چاوگرتنی ئەم تایبەتمەندییانەی دیموکراسیی فرەئەتنیکی، لەوەدەچێ مەترسی سەرکوتکردنی تەواوی گەل و کەمینەکانی دیکە لە لایەن گەلێکی دیکەوە هەرچەند بە ئەندازەی دەوڵەتێکی یەک نەتەوەییش نەبێ کە لەسەر بنەمای قەومییەتەوە پێک هاتبێ، بەڵام وەکوو ئەگەرێک بە تەواییش ڕەت ناکرێتەوە و تەنانەت ئەم مەترسییە هەیە کە چەند گروپی ئەتنیکی پاش بە دەستەوەگرتنی دەستەڵات دەست بکەن بە چەوساندەوەی گرووپە ئەتنیکییەکانی دیکە. سەرەڕای ئەوەش تایبەتمەندیی ئەم چەشنە دەوڵەتانە قبووڵکردن و بە فەرمی ناسینی جیاوازیی ئەتنیکیی گرووپە قەومی و نەتەوەییەکان و بەشداریی ئەوان لە چارەنووسی سیاسی خۆیان و گشت کۆمەڵگەدایە.

لەوەدچێ لە وڵاتە فرە ئەتنیکییەکاندا ناتەبایی و جیاوازیی فەرهەنگی، ئایینی، قەومی، زمانی، ئایدیۆلۆژی یان کۆمەڵایەتی و ئابووری، هەروەها کێشە لە ڕەوتی هەڵبژاردن و دەنگدان بەستێنێک بۆ پێکهاتنی زۆرینەیەکی سەرکەوتوو و کەمینەیەکی هەمیشە دۆڕاو، هەروەها ڕێخۆشکەری سەرەڕۆیی زۆرینە، لێکدابڕان و تەنانەت شەڕی نیوخۆیی بێ. لەم حاڵەتەدا چارەسەرکردنی کێشەکان لە ڕێگای سازان و وتوویژ هەتا گەیشتن بە ڕێککەوتن و خۆپارێزی لە بڕیاردان بەپێی دەنگی زۆرینەیە، دەتوانێ شێوازێکی شیاو بۆ پێشگیری لە سەرهەڵدانی ڕووداوە ناخوازیارەکان بێ. تەنانەت لە پارلەمان و شووڕای فیدراڵی ئاڵمانیش [نوێنەرایەتیی ئەیالەتەکان لە ئاستی فیدراڵدا] وەکو وڵاتێکی یەک نەتەوەیی، زۆر جار کێشەی نێوان دوو حیزبی ئۆپۆزیسیۆنی زۆرینە لە ڕێگای سازان و پێکهاتنەوە چارەسەر دەکرێ.

سەرەڕای ئەوە کە دیموکراسیی فرەئەتنیکی، شێوازێکی مەدەنی بۆ چارەسەرکردنی بەشێک لە کێشە نەتەوەییەکانە، بەڵام ئەستەمە بۆ وێنە کێشەی کورد هەتا دەستەبەرنەبوونی مافی چارەی خۆنووسین و پێکهێنانی کیان و دەوڵەتی نەتەوەیی لە چوارچێوەی ئەم چەشنە دیموکراسییەدا بە یەکجاریی چارەسەر بکرێ. بەڵام دابینکردنی دیموکراسییەکی ڕاستەقینە دەتوانی بارودۆخی پێویست و یاسایی بۆ کار و چالاکیی هێزە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان بە بیرو ڕای جۆراوجۆرەوە، گشتپرسییەکی دیموکراتیک و دەنگدانی ئازادانەی خەڵک بۆ مانەوە یان نەمانەوەی ئەوان لە چوارچێوەی وڵاتێکدا. پێک بێنێ. واتە بڕیاری کۆتایی بدرێتە دەست خەڵک هەتا ئەوان بە پێی ئاگایی و بەرژەوەندی نەتەوەیی خۆیان دەنگ بە دادێ ژیانی سیاسی خۆیان و وڵاتەکەیان بدەن. بۆ وێنە لە گشتپرسی بۆ سەربەخۆیی سکاتلەند لە ١٨ی سپتامبری ٢٠١٤ کە بە پێی ڕێککەوتنی دەوڵەتی سکاتلەند و بریتانیا بەڕێوەچوو، لە سەتا ٥٥ی خەڵکی سکاتلەند بە پێچەوانەی ئەو شتەی چاوەڕوانی دەکرا، دەنگیان بە جیانەبوونەوە لە بریتانیا دا، و حیزبی نەتەوەیی سکاتلەندیش وێڕای قبووڵی ئاکامی ڕیفراندۆمەکە درێژە بە چالاکیی خۆی بۆ گەیشتن بە سەربەخۆیی وڵاتەکەی دەدا. لە ٢٨ مارسی ٢٠١٧ پارلەمانی سکاتلەند دەنگی ئەرێنی بە جیابوونەوە لە بریتانیا داوەتەوە. لێرەدایە کە ناسیۆنالیزم و دیموکراسی پێوەندییەکی بە هێزیان بۆ چارەسەریی کێشەکان هەیە و بە پێی وتەی گیا نۆدیا وەزیری پێشووی پەروەردە لە گورجستان» بیرو هزری ناسیۆنالیزم بێ دیموکراسی وەدی نایە – لە ڕاستیدا بە خەیاڵیشدا نایە، و دیموکراسی هیچ کاتێک ناتوانێ بێ ناسیۆنالیزم بوونی هەبێ. ئەم دووانە بە چەشنێکی گەلێک ئاڵۆز لێکئاڵاون و ناتوانن بێ یەکتری بژین، بەڵام سەرەڕای ئەوەش پێکەوەژیانیان تا ڕادەیەکی زۆر لە گرژییەکی هەمیشەیی دایە.»(٣)

زۆر جار تێکەڵاوبوونی نەتەوەکان لە بواری جوگرافیایی وەکو هۆیەک بۆ پێکەوە ژیانی بە ناچاری نەتەوە و گەلە جۆراوجۆرەکان لەگەڵ یەک و پارێزکردن لە هەوڵ و چالاکی بۆ پێکهێنانی دەوڵەتێکی نەتەوەیی لە قەڵەم دەدرێ. لە نێو تاقمێک لە حیزب و کەسایەتییەکانی کوردیش هەوڵدان بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد تەنانەت لە چوارچێوەی فیدراڵیزمی جوغرافیایی و دیاریکردنی سنووری نیشتمانیی کورد وەکوو ڕێخۆشکەری شەڕی نیونەتەوەیی گەلە دراوسییەکان پێناسە دەکرێ و باس لە تەواوبوونی کاتی دەوڵەتسازی و ناسیۆنالیزمی کورد لە سەدەی ٢١ و چارەسەریی کێشەی کورد و گەلانی دیکە لە چوارچێوەی مافی شارۆمەندیدا دەکرێ.

جان ستوارت میل لە کتێبی «حکوومەتی هەڵبژاردە» پێی وابوو گەلەکانی مەجارستان وەکو مەجار، سلۆواک، کروات، سێرب، ڕۆمانیایی و (لە ناوچەگەلێک) ژێرمەنەکان لە باری جوگرافیاییەوە وەها لێکگرێدراون کە هیچ ئەگەرێک بۆ جیاکردنەوەی ناوچەیی ئەوان، هەروەها هیچ ڕێگایەک بێجگە لە پێکەوەژیانی ئاشتیخوازانە و پەیرەوی کردنیان لە ماف و یاساکانی بەرامبەر نییە» بەڵام ئەمڕۆکە، هەرکام لەم نەتەوانە سەرەڕای ئەوەی کە بەشێکی کەمیان وەکوو کەمینە لە چوارچێوەی چەند وڵاتیشدا دەژین، دوڵەت و کیانی نەتەوەیی خۆیان پێک هێناوە. مەجارستان بە پێی پەیمانی ئاشتی تریانۆن لە ساڵی ١٩٢٠ لە سەتا ٧١ی زەوی و سەتا ٥٨ی دانیشتووانی خۆی لەدەست دا. مەجارستان ئەمڕۆ لە باکوورەوە لەگەڵ سلۆواکی، لە ڕۆژهەڵات و باشووری ڕۆژهەڵاتەوە لەگەڵ ڕۆمانی، لەباشوورەوە لەگەڵ سێربستان و کرواسی، لە باشوری ڕۆژئاوا لەگەڵ سلۆوانی و لە ڕۆژئاواوە لەگەڵ ئوتریش، هەروەها لە باکوری ڕۆژهەڵاتەوە لەگەڵ ئۆکرائین هاوسنوورە.

جوغرافیایی سیاسی وڵاتەکان لە دوو سەدەی ڕابردوودا بە پێچەوانەی ویست و خواستی نەتەوە باڵادەست و حکوومەتە سەرەڕۆکان زۆرتر بە پێی ئاڵوگۆڕە سیاسیی جیهانی و ناوچەییەکان بە تەواویی گۆڕدراوە. « لە ساڵی شۆڕشی فەرانسە (١٧٨٩) لە هەموو جیهاندا ٢٣ دەوڵەت هەبوو. لە پێش شەڕی یەکەمی جیهانی (١٩١٤) ژمارەی دەوڵەتانی قارەی ئەفریقا نەدەگەیشتە ژمارەی پەنجەکانی دەستێک، هەمووی ئەم قارەیە موستەعمەرەی وڵاتانی بەریتانیا، پورتەقاڵ، بلژیک، فەرانسە و و هولەند و ... بوون؛ ئێستا ژمارەی وڵاتانی ئەم قارەیە پتر لە ٥٠ وڵاتە. لە کاتی دروستبوونی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان لە ساڵی ١٩٤٥ ژمارەی ئەو وڵاتانەی بوون بە ئەندام لەو ڕێکخراوە نەدەگەیشتە ٦٠ وڵات لە دەیەی ٥٠، ٦٠ و ٧٠ی زایینی پتر لە سەد وڵاتی تازە هاتنە سەر نەخشەی جوغرافیا، ئێستا ١٩٧ وڵات لە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان خاوەنی کورسین. داگیرکەرانی ئەو وڵاتانە ناچار بوون لە ئاست ئیرادەی نەتەوە سەربەخۆخوازەکان هەنگاو بە هەنگاو پاشەکشە بکەن. داگیرکەرانی کوردستان نە لە بریتانیا، نە لە فەرانسە، نە لە ئامریکا و نە یەکێتی سۆڤییەت بە هێزتر نین کە ناچار کران هیندوستان، ئەلجەزایر، ڤیتنام و ئەفغانستان بەجێ بهێڵن.(٥) پچڕاندنی ئەو پەتە(بەندە) سیاسییانەی کە خاکی نەتەوەیەک بە پێچەوانەی ویستی خۆی بە نەتەوەیەکی دیکە دەلکێنێ مافێکی ڕەوا و ئینسانیە. ئەم پێداویستیە بە شێوەیەکی جوان لە بەیاننامەی سەربەخۆیی ئەمریکا لە ساڵی ١٧٧٦ز گەڵاڵە کراوە» کاتێک لە ڕەوتی ڕووداوەکانی مرۆڤایەتی، نەتەوەیەک بۆ وەدەستهێنانی شوێنی جیا و بەرابەری خۆی لە نێوان هێزەکانی گوێ زەوی، کە بە پێی یاساکانی سروشت و سرشتی خودا ڕێگەی‌پێدراوە ناچار بە پچڕاندنی ئەو پەتە سیاسییانەی دەبێ کە ئەوانی بە نەتەوەیەکی دیکە لکاندوە، پێویستە ئەوان بە پێی ڕێزلێنانی شیاو لە بیرو ڕای مرۆڤەکان ئاماژە بەو هۆیانەی بکەن کە ناچاریان بە جیابوونەوە دەکا». بەم پێیە مافی بە دەوڵەتبوون مافێکی ڕەوا و ئینسانیە، بەڵام پێویستە هۆی جیابوونەوەکە، شی بکرێتەوە و بڕیاری کۆتایی بە پێی دیموکراسی نەک بە ڕێکخراوەیەکی تایبەتیی بەڵکوو بە خەڵک بسپێردرێ.

کۆتایی

پرۆفسۆر ساموێل هانتینگتۆن ڕاوێژکاری سیاسەتی بیانی و مامۆستای دەوڵەتیی زانستگای هاروارد لە بابەتێک بە ناوی «هەوراز و نشێوی شەپۆلەکانی دیموکراسی» لە ساڵی ١٩٩١ باس لە سێ شەپۆلی دیموکراسی سازی لە جیهان دەکا. دەستپێکی یەکەم بەرزەشەپۆلی دیموکراسی لە ساڵەکانی ١٨٢٠ی ز بە پێی پەرەگرتنی پانتایی مافی دەنگدان بۆ بەشێکی بەرچاو لە خەڵکی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا بوو. ئەم شەپۆلە نزیک بە سەدەیەکی خایاند و هەتا ساڵی ١٩٢٦ز هۆی سەرهەڵدانی ٢٩ حکوومەتی خەڵکسالار بووە. بەدەستەڵات گەیشتنی موسولینی لە ساڵی ١٩٢٢ لە ئیتالیا سەرەتای دەستپێکی شەپۆلێکی پێچەوانە و دابەزینی ژمارەی حکوومەتە خەڵکسالارەکان بە ١٢ وڵات لە ساڵی ١٩٤٢ بووە.

سەرکەوتنی وڵاتانی هاوپەیمان [متفقین] لە شەڕی دووهەمی جیهانی دەستپێکەری شەپۆلی دووهەمی دیموکراسی بووە، شەپۆلێک کە دەچوو ژمارەی حکوومەتە خەڵکسالارەکان لە ساڵی ١٩٦٢ بە ٣٦ وڵات بگەیەنێ. ڕەوتێکی پێچەوانە کە لە ساڵی ١٩٦٠ دەستی پێکرد و هەتا ١٩٧٥ دەوامی بوو، هۆی دابەزینی حکوومەتە دیموکراتەکان بە ٣٠ی وڵات بوو. شەپۆلی سێهەم لە ساڵەکانی ١٩٨٠–١٩٧٠ هاوکاتە لەگەڵ دامەزرانی حکوومەتە دیموکراتیکەکان لە یوونان، سپانیا و پورتۆغاڵ، وڵاتەکانی ئەمریکای لاتین، هەروەها کۆرەی باشوور، تایلەند و فلیپین لە ئاسیا و پاشان ڕووخانی یەکیەتی سۆڤییەتی و بەرەی هاوپەیمانی لە ڕۆژهەڵاتی ئووروپا و سەرهەڵدانی چەندین وڵاتی سەربەخۆی تازە لە سەر نەخشەی جیهاندا. هەرچەند پێش ساڵی ١٩٩٠ بەلانیکەم دوو خەڵکسالاریی شەپۆلی سیهەمی واتە سوودان و نیجێریە ڕۆتی پێچەوانەی خۆیان بەردەو دیکتاتۆری تەواو کردبووە، بەڵام بەلانیکەم لە نیوان ساڵەکانی ١٩٧٤ هەتا ١٩٩٠ ٣٠ وڵات ڕەوتی چوونە نیو دیموکراسیان تێپەراند و بە پێی ئامارێک، هەتا ساڵی ١٩٩٥ لە ١٩١ وڵاتی جیهان، ١١٤یان خاوەنی تایبەتمەندییەکانی دیموکراسی بوون.

گۆڕانکارییەکانی جیهانی سەردەم وێرای گەلێک بەربەست و کۆسپ لە بەرامبەر بە دیموکراسی پێشاندەری جیهانیبوونی هەرچی زۆرتری ئەم ڕەوتەیە و ئیتر ناکرێ بێ دابینکردنی دیموکراسییەکی سەقامگرتوو کێشە سەرەکییەکانی وڵاتێک و یەک لەوان کێشەی ئەتنیکی بە چەشنێکی مەدەنی چارەسەر بکرێ. بە پێی ئامارەکان، کێشە و شەڕی نێوخۆیی وڵاتەکان گەلێک زۆرتر لە کێشە و شەڕی نێوان دەوڵەتەکانە و تەنیا لە ساڵی ٢٠١٣ لە ٤١٤ کێشەی جیهانی، ٧٧ی لە پێوەندی لەگەڵ کێشە و قەیرانی نێوان دەوڵەتەکان و ٣٣٧ی کێشە نێوخۆییەکان بووە و ئەم کێشانە تەواوی گوێ زەوی لە ناوچەکانی ئاسیاوە هەتا قارەی ئەمریکا تەنیوەتەوە.(٦)

کێشەی کوردیش یەکێک لە کێشە سەرەکییەکانی چوار وڵاتی داگیرکەری کوردستانە و هەتا چارەسەرنەبوونی یەکجاریی ئەم کێشەیە و نەگەیشتنی ئەوان بە مافی چارەی خۆنووسین بەردەوام دەمێنێتەوە. نەبوونی دیموکراسییەکی ڕاستەقینە بەربەستێکی سەرەکی بۆ چارەسەریی ئاشتیخوازانەی مەسەلەی کورد. لەسەر کاربوونی دەوڵەتە سەرەڕۆکان ئیزنی چالاکییەکەی یاسایی بە حیزبە کوردستانییەکان نەداوە و سەرکوت، گرتن و کووشتنی ئازادیخوازانی کورد بەردەوام سیاسەتی سەرەکی دەوڵەتە داگیرکەرەکان بووە. لەم ڕەوتەدا حیزب و ڕێکخراوە کوردستانییەکانیش بێ لەبەرچاوگرتنی دروشمی کاتی یان درێژخایەن بۆ بردنەسەرەوەی ئاگایی نەتەوەیی و کۆکردنەوەی خەڵکو ڕێکخستنیان لە نێو پێکهاتە جۆراوجۆرە سیاسیی و مەدەنییەکان، پێویستیان بە بارودۆخێکی ئازاد و دیموکرات هەیە تا کاریگەریی ڕاستەوخۆیان لە ژیانی ڕۆژانەی گەڵەکەیان هەبێ.

نەبوونی ئازادی، دیموکراسی و میکانیزمی قانوونی بۆ چارەسەری ئاشتیخوازانەی کێشەی نەتەوەیی، هەروەها درێژەپێدانی سیاسەتی سەرکوتکەرانەی دەسەڵاتی ناوەندی، تەنیا هۆی ئاڵۆزتربوونی بارودۆخی سیاسی و کۆمەڵایەتی ئەم وڵاتانە و ڕادیکاڵیزەبوونی هەر چی زۆرتری بزاڤی ڕزگاریخوازانەی کورد بووە. گۆڕانی سیستمی دەستەڵات لە وڵاتە داگیرکەرەکان و دامەزراندنی حکوومەتێکی دیموکرات کە باوەڕی بە فرەنەتەوەیی بوونی وڵاتەکان و هەبوونی کێشەی نەتەوەیی بێ، دەتوانێ بەستێنێکی شیاو بۆ خەباتی ئاشتیخوازانە حیزبە کوردستانییەکان و چارەسەرکردنی مەسەلەی کورد پێک بێنێ.

سەرچاوەکان:

١) پروفسور دکتر هانس پترنویهولد، حق تعیین سرنوشت خلقها یا صیانت از اقلیتها، دمکراسی و انتگراسیون؟ ص ١٣٨، پروفسور دکتر کریستیان پان، سازمانیابی سیاسی اقلیتهای ملی بەمثابه پیششرط مشارکت دمکراتیک، ص ١٩٤ ترجمه ناصر ایرانپور، بازاندیشی در برخی مفاهیم کلیدی فلسفەی سیاسی، جلد اول، نشر روشنفگری، آلمان ١٣٩٥

٢) جان استوارت میل، حکومت انتخابی، ص ٣١٤، ترجمه علی رامین، کتابخانه الکترونیکی امین، ١٣٩٦

٣) وەرگیراو لە : جامعه مدنی، گفتارها، زمینەها و تجربەها، کاظم علمداری، ص ١١٤، توانا، آموزشکده آنلاین برای جامعه مدنی، ٢٠١٥

٤) جان استوارت میل، حکومت انتخابی ص ٣١٨، ترجمه علی رامین، کتابخانه الکترونیکی امین ١٣٩٦

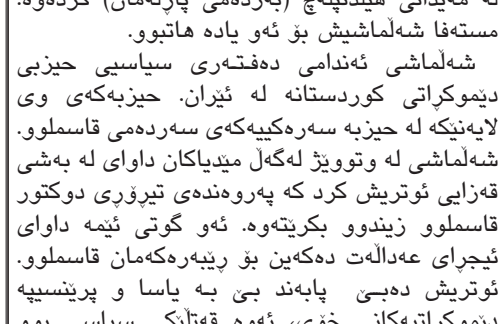
٥) سمایل بازیار، ڕۆژی گەشبینی بە داهاتووی خەباتی شوناسخوازیی کورد، کوردستان و کورد ئورگانی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان، ژمارەی ٧٤٠، ٣٠ی سەرماوەزی ١٣٩٧

٦) وەرگێراو لە صلح، عدالت و دموکراسی در جوامع چند قومیتی: دموکراسی توافقی با تاکید بر مقایسه تطبیقی کشورهای بوسنی هرزگوین و عراق، ستار عزیزی

مستەفا شەڵماشی بۆ «دی پریسە»: ئێمە داوای ئیجڕای عەدالەت دەکەین لە پەروەندەی تیرۆڕی دوکتور قاسملوودا

Kurdenmord in Wien: „Wir verlangen Gerechtigkeit für Ghassemlou“

Österreich müsse den Fall des vor 30 Jahren ermordeten Kurdenpolitikers wieder aufrollen, fordert Mostafa Shalmashi von der Demokratischen Partei Kurdistans. In der iranischen Bevölkerung wachse Unmut über das Regime.

کوردەکان: وەڵاتی ئوتریش دەبێ پەروەندەی تیرۆڕی دوکتور قاسملوو دوای سی ساڵ وەگەڕ خاتەوە.

مستەفا شەڵماشی لە حیزبی دیموکراتی کوردستان داوای وەگەڕ خستنەوەی پەروەندەی سیاسەتمەداری کورد دوکتور قاسملوو کە پێش سی ساڵان لە وییەن تیرۆڕ کرا، دەکا.

بێزاریی خەڵک لە ڕێژیم لە پەرەسەندن دایە، ئەوڕۆ ڕۆژێکە کە نوێنەرانی کوردی ئێران لە بیری ناکەن. لە ١٣ی جولای سی ساڵ لە مەوبەر، لە شاری وییەن، بەناوبانگترین سیاسەتمەداری کورد دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو و دوو لە هاوڕێیانی لە لایەن تیمێکی پیاوکوژی ئێرانەوە تیرۆڕ کران. ئەوان لە ئاپارتمانێک لە گەڕەکی سێ، دەگەڵ نوێنەرانی ڕژیمی ئێران بۆ وتوویژ کۆ ببونەوە، بەڵام وتوویژەکە تەڵەیەک بوو بۆ ئەوەی لە داویان بخەن. کاربەدەستانی ئوتریش لەژێر فشاری ڕژیمی ئێران قاتڵەکانیان بەبێ هیچ ڕێگرییەک ئازاد کرد. ڕۆژی هەینی ئەندامان و لایەنگرانی چەندین حیزبی کوردی یادی سی ساڵەی شەهید بوونی دوکتور قاسملوویان لە مەیدانی هێڵدنپلەچ (بەردەمی پارلەمان) کردەوە. مستەفا شەڵماشیش بۆ ئەو یادە هاتبوو.

شەڵماشی ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستانە لە ئێران. حیزبەکەی وی لایەنێکە لە حیزبە سەرەکییەکەی سەردەمی قاسملوو. شەڵماشی لە وتوویژ لەگەڵ میدیاکان داوای لە بەشی قەزایی ئوتریش کرد کە پەروەندەی تیرۆڕی دوکتور قاسملوو زیندوو بکرێتەوە. ئەو گوتی ئێمە داوای ئیجڕای عەدالەت دەکەین بۆ ڕێبەرەکەمان قاسملوو. ئوتریش دەبێ پابەند بێ بە یاسا و پرێنسیپە دیموکراتییەکانی خۆی، ئەوە قەتڵێکی سیاسی بوو دادستانی ئوتریش بەرپرسیارە کە لەو تیرۆرە بکۆڵێتەوە.

ئەوان (کوردەکان) وتوویژ ڕەت ناکەنەوە

شەڵماشی دادگای میکۆنۆسی لە ئەڵمان وەک نمونەیەکی بەرچاو هێنایەوە. لەوێ ساڵی ١٩٩٧ لە قەتڵێکی هاوشێوەدا بکوژەکانیان مەحکوم کرد. دادگای ئاڵمان ڕێبەرانی کۆماری ئیسلامی بە بڕیاردەرانی ئەو تیرۆرە ناساند.

خەبات بۆ مافی زیاتری کوردەکان لە ئێران، دوای کوشتنی قاسملوو بەردەوام و درێژەی هەبوو و حیزبی دیموکراتی کوردستان تا ئێستاش هەر ئامادەگی تێدایە بۆ وتوویژ. شەڵماشی ئێمە وەک پرەنسیپ وتوویژ هیچکات ڕەت ناکەینەوە، چونکە هیچ کێشەیەکی سیاسی بە شەڕ و ڕێگای نیزامی چارەسەر نابێ. بەڵام بەداخەوە ڕژیمی ئێران تا ئێستاش پرسی کورد بە چاوی ئەمنییەتی هەڵدەسەنگێنێ و هەڵسوکەوتی دەگەڵ دەکات. لە ڕێکەوتی مانگی سپتامبری ٢٠١٨ دا ئێران هێرشی مووشەکیی کردە سەر بنکە و بارەگاکانی دوو لایەنی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە هەرێمی کوردستانی باکووری عێراق. لەو هێرشەدا ١٦ کەس گیانیان لەدەست دا کە لە نێو قوربانیەکاندا ٦ کەسیان ئەندامانی ڕێبەریی حیزبی دیموکراتی کوردستان بوون. شەڵماشی کوتی ئێمە پێشنیاری وتوویژ و ڕێگا چارەی سیاسی دەکەین و ئەوان بە کوشتن و بڕین وەڵام دەدەنەوە. لایەنەکەی دیکەی حیزبی دیموکراتی کوردستان وێ دەچێ ئێستاش شەڕی چەکداری لە بەرنامەیدا هەبێ. پێتوایە پێشمەرگەکانیان ببن بە بەشێک لە هێزی نیزامی ئەمریکا؟ شەڵماشی گوتی: ئێمە هەموو حیزبەکان لەسەر یەک هەڵوێستین کە بە نوێنەرایەتیی هیچ لایەنێک شەڕ ناکەین. ئێمە کومیتەیەکی هاوبەشمان پێک هێناوە بۆ هەڵومەرجێک کە ئەگەر دەرفەت ڕەخسا بۆ وتوویژ دەگەڵ ڕێژیم یان ئەوە کە هەڵومەرجێک بڕەخسێ بۆ گەڕانەوەی هێزەکان کە بتوانین بە یەکەوە ئیدارەی کوردستان بکەین.

نان لە جیاتی چەکی ئەتۆمی

خەڵک ڕۆژ لەگەڵ ڕۆژ لە ڕێژیم بێزارتر دەبن. خەڵکی ئێران چەکی ئەتۆمیان ناوێ بەڵکوو نان و ژیانیان دەوێ. ئەوان لایەنگری شەڕ و کێشە لە گەڵ ئیسرائیل نین، ئەوان خوازیاری پێڕاگەیشتن بە قوتابخانە و نەخۆشخانەکانن، نەک ئەوە کە سەروەت و سامانی ئێران سەرفی گروپە تیرۆریستیەکان لە عێراق و یان لوبنان بکرێ.

کوردستان
• ژمارە ٧٥٤
٣١ی پووشپەر ١٣٩٨ _ ٢٢ی جولای ٢٠١٩

مستەفا شەڵماشی:
دەبا ئەو پەڵە ڕەشە لەسەر ئاسمانی قییەن نەمێنێ

(دەقی وتاری ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزب لە کۆبوونەوەی بەردەم پارلمانی ئوتریشدا)

خانمان و ئاغایانی بەڕێز!
دۆستانی خۆشەویست!

سپاستان دەکەین بۆ بەشداریتان لەم ڕێوڕەسمە کە بە بۆنەی ساڵڕۆژی سی ساڵەی تێرۆری ڕێبەری مەزنی حیزبی دێموکراتی کوردستان دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو و هاوڕێیانی گیراوە. سی ساڵ لەمەو بەر لە گەڕەکی سێبی شاری ڤییەن، سێ سیاسەتمەداری کورد، دوکتور عەبدولڕەحمانی قاسملوو، عەبدوللا قادریئازەر و دوکتور فازل ڕەسوول، لەسەر مێزی وتوێژ لەگەڵ نوێنەرانی کۆماری ئیسلامی؛ کەوتنە بەر دەستڕێژی گوللەی دیپلۆمات تیرۆریستانی ئەم ڕێژیمەوە و گیانیان لەدەست دا. هەڵبەت ئەو جینایەتەی کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی نە یەکەم جینایەت و نە دوایین جینایەتیشیان بوو. مێژووی چل ساڵەی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران پڕە لە جینایەت و کوشتن و برین. لە لای زۆربەی خەڵک ئاشکرایە کە لەو ماوەیەدا بە سەدان هەزار ئینسان یا ئێعدام کراون و یا بە شێوەگەلی دڕندانە لەنێو براون. لەنێوان ساڵەکانی ١٩٩١ تا ١٩٩٧ تەنیا لە کوردستانی عێراق پتر لە ٤٠٠ کەس لە ئەندامانی حیزبە ڕۆژهەڵاتییەکان لە ئاکامی چالاکییە تێرۆریستییەکانی ئەم ڕێژیمەدا کوژراون. لە ئێراندا لەلایەن دەزگای دادی ئەم وڵاتەوە حوکمی وەک سەنگسار کردن بۆ کەسانێک کە تووشی پێوەندی سازکردن لەگەڵ کەسانێک بێجگە لە هاوسەرەکانی خۆیان دەبن، دەستبڕین لە ئاکامی دزی کردن، لێدان بە قامچی و زۆر شێوازی سزادانی دیکە و تەنانەت لە سێدارەدان لەبەر چاوی خەڵکدا، زۆر بە ئاسایی بەڕێوە دەچێ.

سیستمی بەڕێوەبەرایەتیی ئێران سیستمێکی خەلافەتییە کە ڕێبەرییەکەی لە دەستی مەلاکان دایە و ڕێبەری سەرەکیی ئەم حکوومەتە بە «وەلی فەقیهـ» دەناسرێ و، خۆی بە نوێنەری خوا لە سەر زەوی دەزانێ و؛ بە دەسەلاتێکی بێسنورەوە لە لوتکەی ئەو سیستمەدا جێگیر بووە. یاسای سزادانی ئەو سیستمە لە خوێندنەوەیەکی تایبەتی لە ئایینی ئیسلام و ئایینزای شیعەی دوازدە ئیمامی سەرچاوە دەگرێ؛ کە پێبەندییەکی کرداری بە یاسا مرۆڤدۆستانە و نێونەتەوەییەکانەوە نییە.

سزادانی دژبەرانی سیاسیی کۆماری ئیسلامیی ئێران بە ئەشکەنجە و ئازارێکی زیاترەوە دەکرێ. ئەندامانی حیزبە کوردییەکانی دژبەری ڕێژیم لە لایەن ئەم حکوومەتەوە بە «مفسد فیالارض» و «محارب» ناو دەبرێن، کە بۆ ئەم کەسانە بەپێی یاسای سزای ئیسلامی چوار شێوە سزادان دیاری کراوە؛ کوشتن بە گوللە، هەڵاواسین بە دارەوە، بڕینی قۆڵی چەپ و ڕانی ڕاست و یان بەپێچەوانەوە و، چوارەمیش دوورخستنەوە.

ئەمڕۆ ئێمە لێرە کۆ بووینەتەوە بۆ وەبیرهێنانەوەی یەکێک لە سماناکترین جینایەتەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی. لە ١٧ی ٧ی ١٩٨٩دا گرووپێک لە تیرۆریستەکانی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران دوکتور عەبدولڕەحمانی قاسملوو و عەبدوللای قادریئازەر و دوکتور فازل ڕەسوولیان لەسەر مێزی وتوێژ تیرۆر کرد. ئەو سێ دیپلۆماتە کورەیە بەو هیوایەوە لەگەڵ بەناو نوێنەرانی کۆماری ئیسلامی دانیشتبوون کە چارەسەرێکی سیاسی و ئاشتیخوازانە بۆ مەسەلەی کورد لە ئێراندا ببینێنەوە. بەڵام مخابن بەرنامەی دەستەی نوێنەرایەتیی حکوومەتی کۆماری ئیسلامی شتێک نەبوو جگە لە ناردنی گرووپێکی کۆماندۆیی تیرۆریست بۆ لەداو خستنی دوکتور قاسملوو و هاوڕێیانی. لە هەمووی ناخۆشتر و چاوەڕواننەکراوتر کردەوەی دەوڵەتی ئەو کاتی ئۆتریش بوو لە بەرامبەر ئەو جینایەتە سامناکەدا. هەرچەند لە ڕۆژی یەکەمدا تیرۆریستەکان لە لایەن پۆلیسی ئۆتریشەوە دەستبەسەر کران و بردران بۆ لێپرسینەوە؛ بەڵام لە دواییدا بێ ئەوەی ئەم جۆرە هەوڵانە جۆرێک ملبەملەی زیانبار و نەخۆشی و دیاردەی تاکپەرستییشیان لە نێو ئەو حیزبانەدا پەرە پێداوە و، کولتوور و بنەماکانی حیزبایەتیشیان لە پێناویدا کراوە بەقوربانی، بەڵام ئەو هەوڵانە نەبوون بە هۆی دروستکردنی سەرکردە و ڕێبەری سیاسی و نمادێک بۆ هەموو ڕۆژهەڵات. هەر لە جێدا، ڕێبەرانێک کە لە حیزبەکەی خۆیاندا بە شێوەیەکی ناسروشتی و لە پڕۆسەی ملمالانێیەکی ناسالمی نێوخۆییدا بووبنە «ڕێبەر»، وەرگیرانیان لە بازنەیەکی گەورەتر و گشتیدا وەک «ڕێبەر» هاسان نییە.

بەرهەم نەدان و ناسەرکەوتوویی ئەم هەوڵانەش (هەوڵی ڕیبەرسازی)، دوو هۆی هەبووە:

هۆی یەکەم؛ سەرکردە و ڕێبەر لە ڕەوتی خەبات و تێکۆشان و نواندن و سەلماندنی تواناکانی ڕێبەری لە لایەن خودی کەسەکە و، داننانی کۆی حیزب و هەروەها جەماوەر بە قابلییەتەکانی سەرکردەبوونی دروست دەبێ نەک بە دەستی ئەنقەست و بە پوستێرسازکردن و دروشمدان و نمایشی سەیروسەمەرەی پلان بۆ دانراوی ژمارەیەک ئەندام و لایەنگری حیزبەکە بەتایبەتی لە تۆرە کۆمەڵایەتییەکاندا.

هۆی دووەم؛ هەر وا کە لە چەمی قووڵ و گەورە و لە دەریادا نەهەنگ دەدۆزرێتەوە نەک لە جۆگە و تەنکاواندا، ڕێبەری گەورەش لە حیزبی گەورەدا دروست دەبێ نەک لە حیزبی بچووکدا.

کەمایەسیی ڕێبەریی سیاسی لە ڕۆژهەڵات چۆن چارەسەر دەکرێ؟

ئێمە باس لە «ڕێبەریی سیاسی» بۆ ڕۆژهەڵات دەکەین. گۆڕەپانی سیاسیی ڕۆژهەڵاتیش، جگە لە حیزبە سیاسییەکان و ئەندامانیان، ئەکتەر و بەردەنگی دیکەشی تیدایە. بەردەنگە سەرەکییەکەی ئەو ڕێبەر یا ڕێبەرییە سیاسییە، خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستانە. بە سەرنجدان بەو فاکتەرەیە کە من دەمەوێ باس لە چارەسەری کەمایەسیی ڕێبەریی سیاسی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا بکەم.

بێ کۆتاییهێنان بە ناکۆکی و ملمالانێ حیزبییە زیانبارەکانی ئێستا، بێ بەخۆداچوونەوە و یەکگرتنەوە و کەوتنەوە سەریەکی حیزبە لەتبوو و لێکدابڕاوەکان، بە دوای ئەم دووهەنگاوەشدا، بێ یەکگرتنی حیزبە سیاسییەکان لە چوارچێوەی هاوپەیمانەتییەکی سیاسیدا، لەگەڵ کۆی ئەمانەشدا، بێ خوێندنەوەی ویست و زەرفییەت و تواناکانی خەڵک لە نێوخۆی ڕۆژهەڵات بۆ کاری سیاسی و خەبات بۆ مافەکانیان و بێ ڕاکێشانی پشتیوانییان، ڕێبەرییەکی سیاسی کارا و جێگای متمانەی خەڵک، دروست نابێ. لە دڵی ئەم ئاڵۆگۆڕانەی پێویستە بکرێن، دەکرێ ڕێبەرێکی سیاسی، شکڵ بگرێ و ڕۆڵی مێژوویی خۆی بنوێنێ. ئەو ڕێبەرییە بە تایبەتی لە سەرەتادا، ناتوانێ تاکەکەسی، یا تاکەکەس بێ. دەکرێ لە کۆمەڵێک سیما لە حیزب و ڕێکخراوی جیاواز، یا هەڵقوواڵو لە هەناوی چەند شێواز و بوار و مەیدانی خەبات، پێک بێ. دووریش نییە لە ڕەوتی چوونە پێشی ئەو هەنگاوانەدا، کەسایەتییەک لە نێویاندا ببێ بە بەرجەستەترین هێمای ڕێبەری سیاسی. بەڵام دڵنیام ئەو کەسە، ئەوە نابێ کە بوون بە سەرکردە و ڕێبەری هەرە دیاری ڕۆژهەڵات، ئارەزووی لە مێژینەیەتی. بەڵکوو کەسایەتییەک دەبێت بەو هێمایە کە دەتوانێ زۆرترین ڕۆڵی هەبێ لە دروستکردنی یەکگرتوویی و هاوپەیمانی لە ئاستی حیزبە سیاسییەکان و، لە ڕاکێشانی پشتیوانیی خەڵکی ڕۆژهەڵات بۆ لای ئەم هاوپەیمانییە و، لە پێک بەستنەوە و گرێدانەوەی خەڵک و بزووتنەوەی نەتەوەیی و ئازادیخوازی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا.

بۆشایی ڕێبەریی سیاسی بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە هۆکارەوە تا چارەسەر*

قادر وریا

باسەکەم بە ناردنی سڵاوی وەفا و ئەمەگناسی بۆ ڕێبەری شەهید د.قاسملوو و هاوڕێ عەبدوللا قادریئازەر لە ٣٠ ساڵەی تیرۆرکرانیاندا و، بە ئاواتخواستنی ڕووخانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی، بکۆژی شەهیدانی ٢٢ی پووشپەڕ و هەزاران تێکۆشەر و شۆڕشگێری دیکەی کورد و ئێرانی، دەست پێدەکەم.

تێبینی لە سەر چەمک و دەستەواژەی بۆشایی ڕێبەریی سیاسی

ئەم پانێلەی سمینارەکە، کە من تێیدا بەشدارم تەرخان کراوە بۆ باس لە بۆشایی ڕێبەری سیاسی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە دوای تیرۆری د.قاسملوو دا. هەر بۆیە دەمەوێ لەو پرسیارەوە دەست پێبکەم ئایا بە تیرۆری د.قاسملوو، بۆشایی ڕێبەریی سیاسی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دروست بوو؟ ئەم پرسیارە کاتێک باشتر وڵامی خۆی وەردەگرێتەوە کە لە بیرمان بێت، هەم ئەو حیزبەی د.قاسملوو ڕێبەرایەتیی دەکرد، دوای ئەویش لە سەر خەبات و تێکۆشان بەردەوام بووە –ئەگەر چی ئیستا لە تویی دوو حیزبدا بەردەوامە– ق هەم ئەو بیر و باوەڕ و بایەخانەی قاسملوویان پی دەناسرێتەوە، وێڕای خۆشەویستیی ئەو ڕێبەرە لە نێو هەر دوو بەشی دێموکراتدا، بەدی دەکرێن.

بۆ ئەوەی مەبەستی دەستەواژەی «بۆشایی ڕێبەریی سیاسیی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان» ڕوونتر بێتەوە، دەبێ ئەم تێبینییەش بکەین کە ناکرێ بڵێین بزووتنەوەی نەتەوەیی و ئازادیخوازی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بێ ڕێبەریی سیاسییە. ئەو حیزبانەی مێژوویەکی درێژیان لە ڕێکخستن و ڕێبەریی ئەو بزووتنەوەدا هەیە، یا تێیدا بەشدارن، بەتایبەتی حیزبی دێموکرات، بەشێکی هەر ئەسڵی لەو ڕێبەرییە سیاسییەن و، بە کردەوە دەبینین هەم لە نێوخۆ و لە لایەن خەڵکەوە، هەم لە لایەن تارانەوە، هەر وەها لە لایەن دنیای دەرەوەش، بە شێوەیەکی ڕێژەیی حیزبەکان وەک هێزێک کە نوێنەرایەتیی بزووتنەوە و خەباتی دژ بە کۆماری ئیسلامی دەکەن و کاریگەریی سیاسییان لە سەری هەیە، سەیر دەکرێن.

من بە نۆرەی خۆم ئەم چەمکە بەم جۆرە پێناسە دەکەم کە لە ئێستای بزووتنەوەی نەتەوەیی و ئازادیخوازیی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، کەسایەتییەک بەدی ناکەم کە «بەتەنیا» بووبێتە نماد یا هێمای ڕێبەری سیاسیی کوردی ڕۆژهەڵات. وەک هێزی سیاسییش، تاقە هێزێک بەدی ناکەم کە بڵێم «بە تەنیا» ڕێبەرایەتیی گۆڕەپانی سیاسیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەکا. بە بەراوردکردنێکی دۆخی ئەم ٢٠ ساڵەی دوایی بزووتنەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەگەڵ سەردەمی لە ژیاندابوونی د.قاسملوو، مەبەستەکەی خۆم ڕوونتر دەکەمەوە.

کاتێک د.قاسملوو لە ژیاندا بوو و سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات بوو، هەم حیزبەکەی بە مەودایەکی زۆرەوە، گەورەترین هێزی سیاسیی نێو گۆڕەپانی خەبات بوو، هەم کەسی یەکەمی ئەو حیزبە لە ئاستی کوردستان، ئێران و ناوچە و جیهاندا، وەک ناسراوترین و موعتەبەرترین سەرکردەی سیاسیی کوردستان، چاوی لێدەکرا. هەر دووی ئەم ڕاستییانە لە درێژایی سێ دەیەی ڕابردوودا گۆڕانیان بەسەردا هاتوە. واتە هەم حیزبەکەی، ئەو حیزبە یەکگرتوو و بە هێزەی جاران نەماوە– لەگەڵ ئەوەی هەر یەک لەو دوو دێموکراتە لە ڕیزی هێزی یەکەمی ڕۆژهەڵات دان–، هەم ڕێبەرێکی بە توانای وەک د.قاسملوو لە ڕەئسی حیزب و بزووتنەوەکەدا نییە.

هۆکارەکانی دروستنەبوونی تاکەکەسێک وەک هێمای ڕێبەری سیاسی

گومان لەوە دانیە کە کاتێک ڕێبەرانی کۆماری ئیسلامی نەخشەی تیرۆری دوکتور قاسملوویان دادەڕشت، دەیانزانی قاسملوو کاریگەرترین و گرنگترین سەرکردە و کەسایەتی لە بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی کوردستان دایە. ئەوەشیان دەزانی کە حیزبی دیموکرات و بزووتنەوەی کورد جێگای ئەو ڕێبەرەیان بۆ پڕ نابێتەوە و ئەمە گەورەترین زەبرە کە دەتوانن بیوەشێنن.

بۆ چی لەم ٣٠ ساڵەدا، قاسملوویەکی دیکە دروست نەبووەتەوە؟ من وا بیر ناکەمەوە کە مرۆڤی دیکە بەو توانا و بەهرە و لێهاتوویانەی د.قاسملوو، لە دایک نابنەوە. دەکرێ کەسانێک بە بڕوانامەی زانستیی بەرزتر لە د.قاسملوو، لە قاسملوو شارەزاتر لە دیپلۆماسی و پێوەندییە نێودەوڵەتییەکان، زمانزانتر لەو کەسایەتییە، هەر ئێستا هەبن، یا لە داهاتوودا پەیدا ببن. بەڵام لە خۆدا کۆکردنەوەی هاوکاتی هەمووی ئەو تایبەتمەندییانە و کۆمەڵێک بەهرە و ئیعتیبار و ئەزموونی دەوڵەمەندی سیاسی و حیزبایەتی، تەنیا لە پڕۆسەی خەبات و تێکۆشان و ڕێبەریکردنی چەندین ساڵەدا، بۆ کەسایەتییەک مسۆگەر دەبێ.

تازە دەبێ ئەوەشمان لە بیر بێ، سەردەمی ئێستا و سەدەی ئێستا لەگەڵ سەردەم و سەدەی پێشوو جیاوازییەکی گەورەی هەیە. سەرهەڵدان و شکڵگرتنی ڕێبەرێکی کاریزما، لە سەردەمی ئێستادا زۆر سەختترە لە سەردەمی پێشوو. تاکی سەردەمی پێشوو (چ لە نێو حیزب و چ لە نێو کۆمەڵ) پشکێکی کەمتری لە خوێندن و خۆ پێگەیاندن، دەستڕاگەیشتن بە زانیاری، پێوەندیگرتن بە دنیای دەرەوە، سوود وەرگرتن لە بەهرەکان و ماف و ئازادییەکانی خۆی پێ دەبڕا. خۆ فیداکردنی تاک لە پێناوی کۆدا، بایەخێکی هەرە بنەڕەتیی کاری شۆڕشگێرانە و خەبات و تێکۆشان لە سەردەمی پێشوودا بوو. لە ئاکامدا، ڕێبەران هاسانتر لە ئێستا دەیانتوانی حیزب ئیدارە بکەن. بە تایبەتی ئەگەر توانا و لێهاتوویی زۆریان هەبایە، زووتر دەبوونە جێگای سەرنج و متمانە و، حیزب و جەماوەرەکەی لە پشتیان ڕادەوەستان. لە سەردەمی ئێستادا تاکەکان چاو و گوێیان کراوەترە، هاسانتر دەتوانن ڕووداوەکان و کەسایەتییەکان نەقد بکەنەوە. توانایەکی زیاتریان هەیە بۆ هەڵسەنگاندن و نرخاندن، تەنانەت بۆ کێشەخوڵقاندن بۆ حیزبەکانیان. کولتووری حیزبایەتی و کاری سیاسی، گۆڕانی بە سەردا هاتوە. تاک هەموو شتێکی خۆی لە پێناوی بەرژەوەندیی حیزب و گشتیدا وەلانانێ. ئەم ڕاستیانەش ئەرکی ڕێبەریکردن لە لایەن تاکەکەسیان زۆر دژوار کردوە. لەگەڵ ئەوەی تەئکید دەکەمەوە کە د.قاسملوو، «سەرۆک» نەبوو و، حیزبەکەی بە شێوەی تاکەکەسی بەڕێوە نەدەبرد، بەڵکوو لە ڕەئسی ڕێبەرییەکی بە کۆمەڵدا بوو.

پێویستە دوو خاڵی دیکەش هەرلە پێوەندی لە گەڵ دروستنەبوونەوە یا هەڵنەکەوتنەوەی

د. قاسملوو

ئولگوویەک بۆ هەموو وەرزەکانی ژیان

کوێستان گادانی

د. قاسملوو لە کەمترین ئیمکاناتدا هەوڵی پەروەردەی بەرەی داهاتووی لە شاخەکان و لە زانکۆی سیاسیی حیزبدا هەردەدا. ئەو ئێمەی فێر کرد کە خوێندن هەر بۆ ناو و مااڵ نییە، بەڵکوو پەروەردە و فێرکردنی نەوەی نوێی کۆمەڵگە بۆ ئاوەدانی دواڕۆژی نیشتمان پێویستە

زۆر کارێکی دژوارە کە پێنووسی کولی من بیهەوێ لەسەر کەسایەتییەک بدوێ کە دەرفەت و شانازیی کاری ڕۆژانەم دەگەڵی نەبووبێ، لە ناوەندی بڕیاردان و کاری ئۆرگانیدا شانازیی ئەوەم نەبووە لە خزمەتیدا بم، بەاڵم هاوکات هەر لە دەستپێکی کاری سیاسیمدا ئەم کەسایەتییە ڕێبەرەم بە یەکێک لە ئۆلگووەکانی خۆم هەاڵبژاردوە. دژوارتر لەوە ئەوەیە کە بتهەوێ لەسەر کەسێک بدوێی کە لە کات و زەمانی خۆیدا ڕێبەر و کەسایەتییەکی خەللاق بووە و، منی قوتابیی قوتابخانەی شۆڕشی ئەوکات دوای ٣٠ ساڵ لە شەهید بوونی بمهەوێ کاریگەریی ئەم کەسایەتییە لە ژیانی حیزبیمدا دەربببڕم.

هەموو مندااڵ و الوێک تا دەگاتە کات و ساتی بڕیاردان و هەاڵبژاردنی ڕێگای ژیانی خۆی دەکرێ بااڵیین کە لەژێر کاریگەریی شێوە ڕوانینی بنەماڵەی خۆیدایە. بە تایبەتی لە کومەاڵگەی کوردەواریی خۆماندا و ئەویش ٣٠- ٤٠ ساڵ لەمەوبەر کە ئەم کاریگەرییە بەرچاوتر بوو لەچاو سەردەمی ئێستا. کەواتە ناسین و خوێندەویستیی ڕێبەری شەهید و هەروەها کاریگەریی لەسەر ژیانی من هەر لە سەردەمی منداڵیمەوە واتە لە تەمەنی ٦-٧ ساڵیدا لەژێر تەئسیری خوێندەویستی و تێکەاڵویی بنەماڵەمان دەگەڵ ڕێبەری شەهید؛ دوکتور قاسملوو دەستی پێکردوە. ئەم هەست و سۆز و خوێندەویستییە لەم کاتەوە تا ئێستا و لە داهاتووشدا بۆ یەک ساتیش لە ژیاندا نە کەم بۆتەوە نە کەمیش دەبێتەوە. بە نیشانەی ڕێزلێنان لە کەسایەتیی بەرزی شەهید قاسملوو، لەم چەند دێڕەی خوارەوەدا هەوڵ دەدەم لە چەند خاڵدا باسێک لە کاریگەریی بەڕێزیان لەسەر حیزبی بوونی خۆم بەکورتی بکەم؛

یەکەم، کۆمەاڵیەتی بوون و ڕووخۆش بوونی

لە کۆمەاڵگەی کوردەواریی ئێمەدا باوە کە ئەگەر کەسێک لە هەر بواریکەوە لە کۆمەاڵگەی خۆیدا لێهاتوویەک، خوێندەواری یان دەسەاڵتێکی مادی و مەعنەویی بەرچاوی هەبێ، بە شێوەیەک بەرخوردی دەگەڵ دەکەن کە ئەگەر ئەم کەسە کۆمەاڵگەی خۆی بە باشی نەناسێ و ژیرانە ئاگای لە خۆی نەبێ ئەم گەورەکردنەوە و ڕێزلێگرتنە تایبەتییە، بە زەرەری کەسایەتییەکە و بگرە کۆمەاڵگەش تەواو دەبێ. بەاڵم ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ دەورانی ڕێبەری شەهیدمان، کۆمەاڵیەتی بوونی ئەو، تێکەاڵوی و هەاڵسوکەوتی دەگەڵ خەاڵک هیچکات ڕێگای بەوە نەدا کە ئەم دیاردە کۆمەاڵیەتییە، ئەو بکاتە کەسێکی جیاواز و دوور لە خەاڵکەکەی خۆی. هەرچەندە ئەو ئیلێمانانەی کەوا دەرەنجامی ئەم دیاردە ناشیرینەی لێ دەکەوتەوە بەڕادەیەکی زۆر لە دوکتور قاسملوودا هەبوو، بەاڵم سەرەڕای ئەوەی د.قاسملوو لە بنەماڵەیەکی دەوڵەمەند و بە ناوبانگ گەورە ببوو، بە وەرگرتنی بڕوانامەی دکتورا لەو کاتەدا کە بە دەگمەن خەاڵکی الی خۆمان تەنانەت هەتا وەرگرتنی لیسانسیش هەاڵکشابوون، گەڕانەوەی لە ئوروپا و زانینی چەند زمانی بیانی و هتد؛ بەاڵم دێموکرات و عەدالەتخواز بوونی ئەو مەجالی بۆ چەسپاندنی ئەم دیاردەیە نەهێشتەوە.

ماوەیەک لە دەورانی مندااڵی منداڵ بەڕێزیان بە ناوێکی موستەعار لە ماڵی ئێمە ژیاون، بەاڵم هەر ئەوکات گەورەیی ئەوم لە ئاکاریدا هەست پێدەکرد کە هیچ کات خۆی لە ئێمە بە زۆرتر نەدەزانی و لە سااڵنی دواتریشدا، زیاتر سەلماندی کە ئەم شێوە ئاکارە کاریگەتێری بەرزی بەڕێزیان بوو کە یەکێک لە دەرسەکانی بووە بۆ ئێمە.

دووهەم، خوێندنەوەی تاکەکان و ڕێز لێگرتنیان

لە کۆڕ و کۆبوونەوە و بۆنە ڕەسمییەکانی حیزبیدا، کە ئێمە دەمانتوانی تێیدا بەشدار بین یان لە سەردانی بەڕێزیان بۆ قوتابخانە و لە میوانداریی تایبەت، ئارامی و لە سەرەخۆییەکی تایبەتم لە ڕەفتاری ئەم ڕێبەرەدا دەدیت. ئەوەندەی مەجال هەبا گوێگر بوو و هەوڵی ڕێنوێنی کردنی دەدا و ئەگەریش وااڵمێک نەبا یان شوێنەکە بۆ باسەکە گونجاو نەبا زۆر جار دەمانبیستەوە کە بەدواداچوونی بۆ کردوە. ڕەنگبێ زۆر جار چارەی کێشەکانیش نەکرابێ، بەاڵم گرینگ ئەوە بوو بەهەر شێوەیەک لێپرسینەوە و بەدواداچوونی دەکرد جا لە ڕێگای ئۆرگانی پەیوەندیدار یان بە شێوەی ڕاستەوخۆ بووبێ. ئەم گوێڕاگرتن و گرینگی پێدانە کارێکی وای کردبوو کە تەنانەت لە الیەن ئەو کەسانەوە کە چارەسەری کێشەکەشی بۆ نەدەکردن، یان دەگەڵیان بە ڕێککەوتن نەدەگەیشت بە ڕێزەوە باس دەکرا. لەم ڕێبەرە مەزنەوە فێر بووین کە دەبێ ئارامیی خۆمان لە کات و ساتی تایبەتدا بپارێزین و بە زمانی ڕێزەوە دەگەڵ خەاڵک بدوێین کە هەستی متمانە لە نێواندا پێک بێ. فێر بووین لە هەر کاتێک و لە هەر دۆخێکدا ڕۆحی ئاریکاریمان هەبێ.

سێهەم، گرینگی دان بە پەروەردە

پەروەردەی ئاکادێمیک ئەزموونی زۆری بە دوکتور قاسملوو لە ڕێگای فێربوون و خۆ پێگەیاندن بەخشیبوو، ڕێبەری ئێمە دەگەڵ ئەوەی لە زانکۆی فەرمیی دەوڵەتیی بەبۆنەی خەباتەوە وانەی نەدەگوتەوە، بەاڵم لە کەمترین ئیمکاناتدا هەوڵی پەروەردەی بەرەی داهاتووی لە شاخەکان و لە زانکۆی سیاسیی حیزبدا هەر دەدا. ئەو ئێمەی فێر کرد کە خوێندن هەر بۆ ناو و مااڵ نییە، بەڵکوو پەروەردە و فێرکردنی نەوەی نوێی کۆمەڵگە بۆ ئاوەدانی دواڕۆژی نیشتمان پێویستە. یەکێک لە وانەکانی لەم بوارەدا ئەوە بوو کە بەبێ چاوەڕوانی، زانست و تێگەیشتنەکانمان لەنێوان هاوڕێیانماندا بەش بکەین. ڕێبەری شەهیدی ئێمە پێداگر بوو لەسەر ئەوەی ئێمە بە جیاوازییەکانمانەوە جوانین و ڕەنگاوڕەنگی، نەخشێکی جوان دەخولقێنی و، تەمرینێکە بۆ دێموکراسی. ئەم شێوە پەروەردەیە لە ڕوانگەی منەوە، هەم وەک قوتابی، هەم وەکوو پێشمەرگە و کادرێکی ئەم حیزبە و چاالکی مافی ژنان و ... کاریگەرییەکی زۆری لەسەرم هەبووە. هەروەها دەبێ بڵێم بەگشتی نەسڵی ئێمە هەموو کارتێکەریی ئەم وانانەمان لەسەر بووە؛ کە بەدڵنیاییەوە لە هەندێکماندا ڕەنگدانەوەی زیاتری پێوە دیارە. کاتێک دەمدیت چۆن بۆ مافی ژنان و چاالک بوونی ژنان هەوڵ دەدا و دەگەڵ ئەوەی زۆر کۆسپی کولتووری لەسەر ڕێگای پێگەیاندنی ژنان دەهاتە سەر ڕێی، بەاڵم هیچکات شلۆ نەدەبوو و، تەنانەت هەمیشە هاندەری ژنانی نیو ماڵیش بوو کە لەو بوارەی خۆیان پێیان خۆشە کار بکەن و چاالک بن. بۆیە ئێستاش چاالکیی ماندوو نەناسانەی ئەو بەرەیە لە ژنان دریژەی هەیە و جێپێیان لە دەوروبەری خۆیان تێپەڕیوە و زۆربەیان بوونەتە ئۆلگوو بۆ ژنانی ڕۆژهەاڵتی کوردستان.

چوارەم، کەسایەتیی ناسراو و دیپلۆمات

ئێستا کە ئاوڕ لە دنیای دیپلۆماسی و سیاسیی کورد دەدەمەوە، ئێشی لەدەستدانی ڕێبەری دیپلۆماتمان بەژانتر دەبێ. من هەمیشە لەو بڕوایەدا بووم کە هەاڵسەنگاندن دەبێ بە پێوەری کاتی خۆی بێ نەک بە پێوەرەکانی ئێستا. دکتور قاسملوو دیپلۆماتێکی بێوێنە بووە لە سی_چل ساڵ لەوە پێشدا، هەر ئەوەش وای کرد کە تەنیا کەسایەتیی حیزبی و کورد نەبێ و بەڵکوو زۆرێک لە ئێرانییە سیاسییەکانیش وەک سەرمایەیەکی ئێرانی و نێونەتەویی ناوی ببەن. زانینی چەندین زمانی گرینگ، شارەزا لەسەر دۆخی کوردستان، ئێران و ناوچە و جیهان، بەڕۆژ و ئاپدەیت، لە هەمووی گرینگتر شارەزا بەسەر ویست و خواستی دوژمن (واتە بەتەواوی ناسینی دوژمنەکەی)، پارێزەری بەرژەوەندیی گەل و حیزبەکەی، هێشتنەوەی سەربەخۆیی سیاسی و بڕیاردانی سەربەخۆ، پێکهێنەری پێوەندیی دوولایەنە، بە پاڵن و بەرنامە کار کردن، بە وەخت هێنانە بەر باسی خاڵە گرینگەکان دەگەڵ الیەنەکان و ... خاڵە سەرکەوتووەکانی شێوەی کاری دیپلۆماسیی ڕێبەری ئێمەیان پێک دەهێنا. ئەگەر ئێمە دریژەدەرانی ڕێگای ئەم شەهیدە و ڕێبازی دێموکرات، تەنیا هەندێک لە خاڵە بەهێزەکانی ئەم ڕێبەرەمان لە باری دیپلۆماسییەوە ڕەچاو کردبا؛ بەدڵنیاییەوە ئێستا لەم بارەوە دەسکەوتی باشترمان دەستەبەر دەکرد. تواناییەکانی دوکتور قاسملوو ئەوەندە لەسەرەوە بوو کە نەوەک تەنیا هاوڕێیانی بەڵکوو دوژمنانیشی ناچار بە دانپێدانان کردبوو. هیوادارم ئەم کاریگەرییانەی لەم چەند خاڵەدا زۆر بەکورتی باسیان کرا، لەسەر منیش و هاونەسڵەکانیشم ڕەنگدانەوەی مەیدانیی زیاتری هەبێ .

لە کۆتاییدا پێویستە بڵێم بێگومان بەشێک لە هاوسۆزیی من بۆ ڕێبەری شەهیدمان بووە هۆی ئەوەی کە ئەم نووسراوەیە بنووسم، بەاڵم لەبەرچاو گرتنی تایبەتمەندییە باشەکانی ئەو پێوەندی بە خوێشەویستیی منەوە نییە. لە کاتێکیشدا ئەگەر هەستم کردوە کە پێویستە ڕەخنە لە کار و بڕیارێکی دوکتور قاسملوو بگرم، بەڕێزەوە ئەو کارەم کردوە چونکی بۆخۆی هەمیشە لەو بروایەدا بوو کە ڕەخنە گرتن بۆ بەهێزتر بوون و باشتر بوونە.

هاوکات لەگەڵ ئااڵگۆڕی خێرا و بەپەلەی دنیای دەوروبەرمان ئێمەش دەبێ حەول بدەین لەگەڵ ڕەوتەکاندا بڕۆین. پێویستە گۆڕان بەسەر خۆماندا بێنین و ئەمەش دەرسێکی دیکەیە کە لە خوێندنگەی ڕێبەری شەهیدمانەوە فێر بووین، کە وشیارانە چارەسەر بۆ کێشەکانمان ببینینەوە و دڵنیام ئەگەر دوکتور قاسملووش لە ژیاندا مابا؛ دەگەڵ ئااڵگۆڕی ئەم سەردەمەی ئێستا خۆی ڕێک دەخست.

یاد و ناوی ڕێبەری شەهیدمان هەر دەم پیرۆز بێ و ڕێگا و ڕێبازی دێموکرات بۆ گەیشتن بە ئامانجمان هەر پایەدار بێ.

بەرژەوەندیی پشتگیری لە جوواڵنەوەی کورد!

مەولوود سوارە

٢٢ی پووشپەڕ ڕۆژێکی لەبیرنەکراو و تاڵ بۆ کورد بەتایبەت لە ڕۆژهەاڵتی کوردستانە. ٢٢ی پووشپەڕی ئەمساڵ ٣٠ ساڵ بەسەر تیرۆری دکتۆر قاسملوو، سکرتێری حیزبی دێمۆکرات و ناسراوترین ڕێبەری کوردەکانی ڕۆژهەاڵت تێپەڕی. دوکتۆر قاسملوو پاش بەشداریی لە کۆنگرەی ئەنترناسیۆناڵی سۆسیالیست کە لە سوئێد بەڕێوە چوو، بۆ وتووێژ و چارەسەری مەسەلەی نەتەوایەتیی کوردەکانی ئێران و، دریژەی وتوویژەکان دەگەڵ نێردراوانی دەوڵەتی ئێران چوو بۆ وییەن.

قاسملوو لەسەر ئەساسی ئەو فکرە کە هەر لە بنەڕەت ڕا کورد خوازیاری شەڕ و کوشت و کوشتار نییە و، لە الیەکی دیکەش ڕاست لەو کاتانەدا کە ڕێژیمی ئێران پاش هەشت ساڵ شەڕی وێرانکارانە دەگەڵ ئێراق تازە ئاگربەس و کۆتاییهێنان بە شەڕی قبوول کردبوو و، واویدەچوو کە پێویستی بە بڕێک ئارامی و ئاوەدانکردنەوەی وااڵتی وێرانی خۆی هەبێ، بۆ نیشاندانی نیازپاکیی زیاتری کوردەکان و بۆ ئەوەی ئاشتی و ئارامی کوردستانیش بگرێتەوە، هەوڵی سازان و ڕێککەوتنی دەدا. هەر بەو مەبەستەش بێ لەبەرچاوگرتنی باری ئەمنیی دانیشتنەکان دەگەڵ بەڕواڵەت دیپلۆماتەکانی ڕێژیمی ئێران چووە سەر میزی گفتوگۆ. ئەو بە نییەتی باش و کۆتاییهێنان بە شەڕ لە کوردستان و چارەسەری مەسەلەی نەتەوایەتی کورد لە ئێران ڕێگای وتوویژی گرتە بەر. الیەنی بەرانبەریش واتا دەسەاڵتدارانی ئێران لە جیاتی قۆستنەوەی ئەو دەرفەتە، وەک سیاسەت و ئیدە و ڕەوشتی نەگۆریان، کە کوشتن و تیرۆر و لەنێوبردنە، پااڵنیان بۆ کوشتنی قاسملوو و هاوڕێیانی داڕشتبوو.

تیرۆری وییەن، نە یەکەم پیالنی تیرۆریستیی دەسەاڵتدارانی ئێران بوو و، نە لە دوای ئەم تیرۆرەش کۆتاییان بە سیاسەتی حەزفی فیزیکیی نەیاران و جیابیرانیان هێناوە. لە ماوەی هاتنە سەرکاری ئاخوندەکان لە ئێران، هەتا ئیستا زیاتر لە شەست هەزار کەس لە کوردەکان لە ڕۆژهەاڵتی کوردستان کوژراون. زیاتر لە ٤٠٠ کەس لە چاالکانی سیاسیی کورد لە باشووری کوردستان، بێ لەبەرچاوی گرتنی سەروەریی وااڵتی جیران لە لەالیەن تیرۆریستەکانی ئیرانەوە تیرۆر کراون. بەدەیان کەس ڕفێندراون و بێسەروشوێن کراون. لە زۆر وااڵتی ئوروپایی و تەنانەت وااڵتانی بەشەکانی دیکەی جیهانیش کردەوەی تیرۆریستی بەهۆی بەکرێگیراوانی سەر بەو ڕێژیمە لە دژی تێکۆشەرانی ئۆپۆزیسیۆنی کورد و ئێرانی کراون.

تیرۆر و لەنێوبردنی نەیاران و جیابیران بە هۆی کۆماری ئیسالمیی ئێران، شتێکی شاراوە نیە و هەموان لێی ئاگادارن. کوردەکان و نیشتمانەکەیان بەسەر چوار وااڵتدا دابەش کراون و، ئەوە بۆ زیاتر لە سەدەیەک دەچێ خەباتی ڕزگاریخوازانەی بەردەوام و بێ پسانەوەیان هەیە. ئەگەر لە ڕابردوودا هەوڵ دەدرا تەنانەت دەنگدانەوەی خەباتەکەشیان کپ بکرێ، ئیستا ئەم خەباتەیان بۆ ناشاردرێتەوە. ئەوانەی پێشتر قاسملوویان ناسیوە، دەزانن کە کەسایەتی و بیر و ئەندیشەی ئەو پیاوە دەیتوانی لە چارەسەرکردنی زۆر لە قەیرانەکانی ڕۆژهەاڵتی نێوەڕاستدا یارمەتیدەر بێ. لێرەدا پرسیار ئەوەیە ئەی چۆن بوو کە دەسەاڵتدارانی ئەو کاتی وااڵتی ئوتریش، کاتێک ئەو ڕێبەرە سیاسییە کورەە لە ڤییەن تیرۆر کرا، بە بەرچاوی هەموو جیهان و تەنیا لە پێناوی بەرژەوەندە ئابووری و بازرگانییەکانی دوو وااڵت، کە بێگومان ئەوەندە زۆریش نەبوون کە هەموو بایەخە مرۆڤایەتیەکانیان بۆ ژێرپێ بخرێ، تیرۆریستەکانی نارەدەوە تاران؟ ئایا نەدەبوو وااڵتانی ئوروپایی کە ناوەندی دەسەاڵتی دێمۆکراتیکی جیهانن، و بۆ خۆیان دەاڵێن لەسەر مافی مرۆڤ بە جوابن، لە ئاست ئەم ساتوسەودا شەرماوییەدا نارەزایەتیان دەربڕیبا؟ بڵێی کوردەکان بتوانن ئەم غەدرەی دەوڵەتی ئەوکاتی ئوتریش لەبیر خۆیان بەرنەوە؟

سێ ساڵ پاش ٢٢ی پووشپەڕی ٦٨ کۆماری ئیسالمیی ئێران بۆتە بنکە و ماکەی تیرور و کوشت و کوشتار. ئەم ڕێژیمە نەک هەر لە نیوخۆی وااڵتدا ژیانی لە خەاڵک کردوە بە جەهەننەم، بەڵکوو بۆ بنیادنانی دەسەاڵتێکی ڕەشی مەزهەبی، چاوی تەماحی بڕیوەتە وااڵتانی دیکەی ناوچە. بەبەرچاوی هەموو گەورە هێزەکان دەست لە کاروباری نیوخۆیی وااڵتانی ناوچە وەردەدا و ئیددیعای بەش و دەسەاڵتی هەیە. ئەوان لەهەر جێگایەک بن، کوشتن و ژێر پێنانی بایەخەئینسانییەکان بەدیاری دێنن، و کوردیش ئیستا لەو چوار وااڵتەی دراوسێدا بە گشتی بوونەتە قەاڵخان و دەبەرانبەر تیرۆر و تیرۆریسم و دەسەاڵتە دواکەوتوکاندا پێشەنگی خەبات و قوربانیدانن. بۆیە ناڕەوایە ئەگەر ئەم فیداکارییانە بێ وەاڵم بن و خەبات و قوربانیدانی ئێمە لە پێناوی ئەو بایەخ و ئامانج و پرەنسیپانەی کە بۆ هەموو مرۆڤایەتی جێگای ڕێزن، نەبیندرێ و بە تەنیا بهێڵدرێتەوە.

هەموو الیەک باش شارەزان کە کورد ئیستا گەورەترین میللەتی بێ وااڵتی جیهانە و بە توندترین شێوەی مومکین سەرکەوت دەکرێ و پێش بە چوونە پێشی دەگیرێ. حەق وایە و دەبەرژەوەندی هەموو الیەکدایە کە کورد بایەخی زیاتری پێ بدرێ و پشتی خەباتە ڕەواکەی بگیرێ.

لە ٣٠ ساڵەی تیرۆری قاسملوو و هاوڕێیانیدا جارێکی دیکە وێڕای ڕێزگرتن لە خەباتی ئەو کەسایەتییە گەورە، پەیمانی وەفاداری نوێ دەکەینەوە کە لەجاران زیاتر لەسەر خەباتی ڕەوای گەلەکەمان شێلگیرتر بین و، تا وەدیهاتنی ئاوات و ئارەزوەکانی ئەو ڕێبەرە شەهیدەمان، دریژەدەر و پێشمەرگەی ڕێگا و ئامانجەکانی بین.

بەڕەو جیهانێکی بێ کوشتار، بەڕەو داهاتوویەکی بەدوور لە سەرکوت و سڕینەوە و بێمافی بۆ نەتەوەی کورد.

کوردستان
• ژمارە: ٧٥٤
٣١ پووشپەر ١٣٩٨ _ ٢٢ی جولای ٢٠١٩

کەسایەتیی شەهید د. قاسملوو
لە ئیلهام بەخشین بە ژنانی نێو ڕیزەکانی شۆڕشدا

ئا: شەونم هەمزەیی

لە کەس شاراوە نییە یەکەم ڕێکخراو لە بزووتنەوەی سیاسی و نەتەوەییدا کە ڕێگەی بۆ بەشداریی ژنان لە کایە سیاسی و ڕێکخراوەییەکاندا کردەوە، حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو کە ٧٤ ساڵ پێش ئێستا بە دامەزراندنی «یەکیەتیی ژنانی دێموکرات» ئەم ڕچەشکێنییەی کرد.

باوەڕی حیزبی دێموکرات کە لە بەرنامە و پێڕەوی حیزبدا ڕەنگی داوەتەوە بە ڕوونی دەڵێ کە ژن و پیاو مافی وەک یەکیان هەیە. تەنانەت کاتێک لە بەرنامەی حیزبی دێموکراتدا باس لەوە کردوە کە «ژن و پیاو لە هەڵبژاردن و هەڵبژێردراندا مافیان وەک یەکە» کە، لە بەشێکی زۆری وڵاتانی پێشکەوتووی ئوروپایی، ژنان هێشتا مافی دەنگدانیان نەبووە!

مێعماری بەتوانای ئەم حیزبە بەو پێشەنگایەتییە، شەهید دوکتور عەبدوڵڕحمان قاسملووە کە دەڵێ: «لە تێکۆشانی حیزبی و سیاسیی ئێمەدا، دەبێ جێگایەکی تایبەتی بدرێ بە ژنان. وەک دەزانن حیزبی ئێمە مافی بەرابەریی تەاو لە گەڵ پیاوان بۆ ژنان دادەنێ. بەڵام دانانی ماف لەگەڵ پیادەکردنی ئەو مافە لە کۆمەڵدا مەودایەکی زۆریان لە بەیندا هەیە. دەبێ ئەو مەودایە بەرەبەرە لەبەین بچێ. بە بیروڕای حیزبی ئێمە هەرچی ژنان لە کارە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکاندا بەشدار بن، کۆمەڵ پێشکەوتوتر و بزووتنەوەکە پێشکەوتوتر و شانسی سەرکەوتن نزیکترە».

لە ٣٠ ساڵەی شەهیدبوونی د. قاسملوودا «کوردستان» ڕای چەند خاتوونێکی وەرگرتوە کە لە نیزیکەوە دوکتور قاسملوویان دیوە و وەک بۆ خۆیان دەڵێن بۆ ژیانی سیاسی و کاری ڕێکخراوەییان ئیلهامیان لێ وەرگرتوە:

هەڵاڵە قازی

لە ژیانمدا چەندین جار شانس و شانازیی ئەوەم بووە کە لە نیزیکەوە د قاسملوو ببینم و کاری لەگەڵ بکەم. پیش شەڕی سەراسەری و فتوای خومەینی دژی گەلی کورد لە چەند شوێنێک کە میوان کرابوو دیتم. کەسایەتییەکی سەرنجڕاکێش، بەڕێز و شارستانیی هەبوو. کەسیک بوو کە لە قەیرانی ڕێبەریی شۆڕشی ئێراندا دەیتوانی شوێنەواری بنەڕەتی لەسەر کۆمەڵگە دابنێ.

ئەو کاتەی لە تەشکیلاتی حیزبدا لە نیزیکەوە کارم لەگەڵ دەکرد، ئەرکێکی من تایپی «تێکۆشەر»، نامیلکەی نێوخۆیی حیزب بوو. هیندێک نووسراوە دەچوونەوە بەر دەستی بەڕێزیان و ئەم نووسراوانە دەبا من بردبام بۆ د قاسملوو.

حیزبی دێموکرات بەپێی تایبەتمەندیی ئەو کاتی کۆمەڵگەی کوردەواری دەبوا زۆر کاری بنەڕەتی بکا و و د. قاسملوو بەتەنیا نەیدەتوانی هەمو ئاڵۆگۆڕێک پێک بینی. بۆ نموونە لە بەرنامە و ئەساسنامەی حیزبدا بەرابەریی ژن و پیاو هەبوو، یارمەتیی ماددیی پێشمەرگەی ژن و پیاویش وەک یەک بوو، بەڵام ئەمە هەڵە و دەرفەتەی پیاوان هەیانبوو ژن نەیانبوو، بۆ نموونە پێشمەرگەی وەک زینەبە ڕەشمان هەبوو کە تانکی دەشکاند، کەچی پێشمەرگەکانی هاوڕێ کە پیاو بوون دەبوونە سەرپەل و، پیشمەرگە کچەکان هەر پێشمەرگە دەمانەوە.

لە بیرمە جارێک د. قاسملوو لە سەفەری دەرەوە ڕا هاتبوە و منیش بۆ بەخێرهێنانەوەی سەردانم کرد، وەک دیاری قەڵەمێک و عەترێکی دامی کە زۆر لە لام خۆشەویست بوو. دڵخۆش بووم کە ڕێبەری حیزبەکەم ڕێزی گرتووم و دیاریی تەنیا بۆ هاوکارە پیاوەکانی نەهیناوە. د. قاسملوو و د. سەعید ژن و مندااڵیان لە لا نەبوو و لە تەنیشت پێشمەرگەکان و وەک ئەوان دەژیان. لە بیرمە هەر ئەو کات نیوەڕۆیەک لە دەفتەر بەرەو مەقەڕی خۆمان لە تەشکیلات دەچوومەوە. د. شەرفکەندی دانیشتبوو لە نێو تەشتێکدا یەخەی کراسەکەی بە دوو قامکان گرتبوو و لێکی دەخشاند و دەیشوشت. لێی چوومە پیش و داوام کرد کە ئیجازە بدا من بۆی بشوم. گەڕاوە گوتی سپاست دەکەم، بەڵام قەت ئەو پیشیارەی بە هیچ پێشمەرگەیەکی دیکە مەکە. با نەڵێن چونکی تۆ کچی دەبی ئەو کارانە بکەی... دوکتور قاسملوو و دوکتور شەرەفکەندی ئەو جۆرە کەسایەتییانە بوون کە هەمیشە بە چاوی ڕێزەوە لە ژنیان دەڕوانی.

دیدارەکانی دواتری من لەگەڵ د. قاسملوو لە کۆبونەوەکانی حیزبی لە دەرەوەی وڵات بوو. ئەو کات کە لە دەرەوە بووم بۆم دەرکەوت بۆچی بە تایبەت د. قاسملوو کە بە چەند زمانی بیانی قسەی دەکرد دەبوا هاتوچۆی دەرەوە و کاری دیپلۆماسییان کردبا و کاری نێوخۆیی حیزبیان بە بەرپرسانی نێوخۆی وڵات سپاردبا. لە نامەیەکدا ئەو پیشنیار و داوایەم لێکرد کە وەاڵمێکی کورتی بۆ ناردمەوە.

ئەو نەوعە دێموکراسییەی د. قاسملوو باوەڕی پێی هەبوو لەگەڵ نێوەڕۆکی نیزامی سیاسیی ئێران و تەنانەت کۆمەڵگەی کوردیش نەدەگونجا. ئەو زۆر لەپێش خەڵکەوە بوو. دیسان وەک هەمیشە کاک دوکتور فەرمووی خەجیج خانم گۆشت ناخوا و برینجەکەی دەخوا. کاک دوکتور قسەکەی تەواو نەکردبوو من بە دەنگێکی بەرزەوە گوتم: نا ئەمن گۆشت دەخۆم و گۆشتیشم زۆر پێ خۆشە! کاک دوکتور قاقایەکی لێدا و فەرمووی: ئافەرین ئەوەم دەوێ! لەمێژە چاوەڕوانی ئەم قسەیەم. ئاخر کاتێک تۆ ناتوانی دیفاع لە مافی خۆت کە من دەیخۆم بکەی چۆن دەتوانی دیفاع لە مافی میللەتێک بکەی. د. قاسملوو بەو شتە سادەیە فێری کردم کە ناحەقی لە کەس قبوڵ نەکەم.

ماپەرە قەرەگۆلی

قاسملوو ئیمان و باوەڕی زۆری بە کورد و کوردایەتیی و حیزبی دێموکرات هەبوو. هەموو هەوڵی ئەو لە هەموو دەم و ساتێکدا ئەوە بوو کە کورد و پرسی ڕەوای کورد زیاتر بە دنیا بناسێنێ. د. قاسملوو هەمیشە ڕێزی بۆ بیروبۆچوونی خەڵکانی دەوروبەری دادەنا، کەسێکی خۆشئەخڵاق، زانا، بە دیسپلین بوو و ڕێزی لە دەوروبەری خۆی دەگرت و ئامادە بوو ڕاوێژیان پێ بکا. بیروباوەڕی بەرز و خۆڕاگریی ئەو کاریگەریی زۆری لەسەر هاوسەنگەرانی هەبوو.

ئەو باوەڕێکی زۆری بە خەباتی ژنان هەبوو و هەمیشە دەیگوت ئەگەر بۆخۆتان نەیەنە مەیدان و هەوڵ بۆ بەدەستهێنانی مافەکانتان نەدەن هیچ کەس ناتوانێ هەقی ئێوە وەدەست بێنێ و بتانداتێ.

شتێک کە قەت لەیادم ناچێتەوە ئەوەیە کە ساڵی ١٣٦٠ کاتێک دوای دەورەیەکی دەرمانی لە فەرانسە گەڕاینەوە، لەسەر داوای کاک دکتور چووینە ناوچەی ئالان کە دەفتەری سیاسیی حیزبیش لەوێ بوو. ڕۆژێک دواتر لە کاتی هاتنەوەدا قادری هاوسەرم پێی گوتم :»ئافرەت وەرە درەنگە با بڕۆین.» دوای ئەوە یەکسەر کاک دکتور بانگی کردمەوە و گوتی: جارێکی دیکە هەق بە کەس مەدە پێت بڵێ ئافرەت، ئافرەت بە مانای زەعیفە دێ و ژن زەعیفە نییە، ئەتۆش لەگەڵ پیاو هیچ جیاوازییەکت نییە و ژن زۆر لەوەی پیرۆزترە کە بە زەعیفە ناوی بێنن.

ئەسمەر عەباسی

دوکتور قاسملوو لە بنەماڵەی ئیمەدا زۆر خۆشەویست بوو، ئەمن لە بیرمە زۆر جاران نەنکم، دایکم و پووڕم لە مەڕاسیمەکانی بنەماڵەییدا یادیان دەکرد و ئاخیان هەڵ دەکێشا و دەیانگوت جێگای «بەبۆش» زۆر بەتاڵە. ناوی دکتور قاسملوو لە سەردەمیی منداڵییدا «بەبۆش» بوو.

زستانی ساڵی ١٣٥٧ لە تاران بووین کە پووڕم بانگی کردین و گوتی ئەمشەو میوانمان دێ و کەس نابێ بچێتە شوێنێک. ئێمە نەماندەزانی چ باسە. هێشتا ڕێژیمی شا نەڕووخابوو. هەموومان دانیشتبوون کە دیتمان کەسێکی خۆشمەشرەف و جوانکەڵە هاتە ژووڕێ. پووڕم دەسبەجێ باوەشێ پێدا کرد و دەستی کرد بە گریان... ئەمە یەکەم دیداری ئەمن و دوکتور قاسملوو بوو کە خزمی نیزیکم بوو. دەریایەک لە زانست و بەئەخلاق و مەجلیس خۆش. دوای شۆڕشیش زۆرترم لە ماڵی خزمان دەدی. بەڵام ئەو زۆر پڕکار و ماندوو بوو بە کاری حیزبەوە.

شەڕ لە کوردستان دەستی پێکردبوو. ڕۆژێک میوانی ماڵی ئێمە بوو. لە خزمەتیدا دانیشتبووم کە لەپڕ ڕووی تێکردم و گوتی ئەتۆ لە ماڵی چ دەکەی؟ بۆ نایەیە نێو حیزب. ئێمە دەمانەوێ بەشی ئازەریی ڕادیۆ وەڕێ بخەین و پێویستیمان بە وێژەر هەیە. ئەگەر بە دوومدا ناردی وەرە. کە من هاتمە نێو حیزب دەفتەری سیاسی لە شیوەجۆ بوو. پێشمەرگەیەکی زۆر لەو ناوچەیە بوو و د. قاسملوو نەزم و ئینزباتێکی سەیری لەوێ جێگیر کردبوو. هەر کەسە و کاری خۆی دەکرد. ئەمن دەمدی کە دوکتور قاسملوو لەگەڵ هەموو بلیمەتی و زانایی خۆی هیچ جیاوازییەکی نەدەکرد لە نێوان خۆی و پێشمەرگەکانی دیکەدا. لەگەڵ ئێمە نانی دەخوارد و لەگەڵمان دادەنیشت و باسی سیاسەت و حیزبایەتی و بارودۆخی ئێران و کوردستانی بۆ دەکردین. بەتایبەت ئێمەی ژنانی هان دەدا کە دەبێ بۆخۆمان لە فیکری ماف و ئازادییەکانی خۆماندا بین و نابێ چاوەڕوان بین ئەو مافانەمان بەبێ ڕەنج و ماندووبوونی خۆمان بدەنێ.

بیرەوەرییەکی خۆشم لە کاک دوکتور هەیە. باڵتۆیەکی هەبوو زۆر جار بە پێشمەرگەکاندا ناردبووی بۆی بدوورمەوە. دەمگوت خاڵە بۆ باڵتۆیەکی تازە ناکڕی؟ هەموو جارێ وەاڵمەکەم ئەوە بوو: «ئەگەر بۆ هەموو پێشمەرگەکانمان کڕی ئەمنیش دانەیەکم بەردەکەوێ.»

سەکینە حوسێنی

ڕەزبەری ١٣٦٠ی هەتاوی بوو کە دوای ئاشکرابوونی پێوەندیم بە حیزبەوە لە شاری سەردەشت هاتمە دەرێ و خۆم بە یەکەم بنکەی حیزب ناساند. دواتر بەپێی کاری پەروەردەییم پاش دیتنی یەکەم دەورەی مامۆستایی لە ئاوایی مووسااڵن و، دوای کۆنگرەی شەشەمی حیزب، لە سەر داوای کۆڕی پەروەردە ئەرکی مامۆستایەتیم لە بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزبدا درێژە پێدا. ئەو کات بۆ یەکەم جار لە نیزیکەوە و بە ئاودەنگی شەهید دوکتور قاسملوم دیت. سەردان و لێپرسین و لە ئیختیارنانی کەرەسەی پێویست و جێگاوڕێگا و بواری ئەمنییەتی و پشتیوانی و کەسایەتی پێدانی مامۆستا و قوتابیانی قوتابخانەی کوردی لە سایەی گرینگیپێدانی شەهید کاک دوکتور قاسملۆوە، حاشاهەڵنەگرە.

کاک دوکتور بەپێی دەرفەت و دەرەتان سەردانی خێوەتی دەرس تێداگوونتەوەی دەکردین. ئەو هەتا بڵێی بە گفت و لفت و قسەخۆش و مێهرەبان بوون دەگەڵمان. ڕاسپاردەی بەجیدیی بۆ نەهێشتنی کەموکوڕییەکانی قوتابخانە بە ئۆرگانی پێوەندیدار دەدا. مامۆستایانی بنکەی دەفتەری سیاسی چەند ژن بووین کە لە سایەی سەری ڕێنوێنی و کاریگەریی د. قاسملووەوە کەسایەتیی حەقیقی و حقوقیمان پارێزراو بوو و بە چاوی ڕێزەوە سەیر دەکراین. ژنان دەرەتانی نواندنی نەقش و چالاکییان لە هەموو کۆمیسیونەکاندا هەبوو، یەکیەتیی ژنان و یەکیەتیی لاون بە پشتیوانی و پشتگەرمیی کاک دوکتورەوە پتر ڕوو لە گەشەسەندن و دەورگێڕان بوون.

بەکورتی شەهید .ر قاسملوو ڕێبەرێکی بەوەج و لێهاتوو و زانای دێمۆکڕات بوو، ئوتوریتە و پرستیژ و گەورەیی و دەنگ و ڕەنگی حیزب لە سایەی ڕێبەریی ئەودا سنوورەکانی بەزاند و پێشکەوتن و سەرکەوتنی بەشی پەروەردە و بارهێنانی حیزب، لە گرینگی پێدان و پشتیوانی گەرموگوڕی شەهید قاسملووی دەزانم.

وەک مامۆستایەک خۆم بە بەختیار دەزانم کە لە نەتیجەی پەروەردەکردنی چەندین ڕۆڵەی ئەو حیزبەدا کە بە پلەکانی دوکتورا و خوێندنی باڵا و تەنانەت خۆدیتنەوەی بەشێک لەو ئازیزانە لە ڕێبەریی حیزبدا و لە دەورانی پڕ لە شانازیی وجودی دوکتور قاسملووی ڕێبەردا نەخشم بووە.

خەدیجە ڕۆستەمی

کاک د. قاسملوو باوەڕی تەواوی بە مافی ژنان هەبوو هەر بۆیەش هەر لە سەرەتای شورشدا لەنێو حیزبی دێموکراتدا ژنانیش توانییان بەشداریی چالاکەنەیان لەو شۆڕشەدا هەبێت. دوکتور قاسملوو هەر زۆر زوو کاریگەریی خۆی لەسەر دیاردەکانی کۆمەڵگە دانا و قەدەغەکردنی «ژن بە ژنە»، «گەورە بە بچووک» و ڕێگری لەوە پیاو دوو ژن بێنێ بۆ ئەم بەرنامە و سیاسەتانە دەگەڕێتەوە دوکتور قاسملوو دایڕشتبوون.

دوکتور قاسملوو هەمیشە دەیفەرموو ئەو کۆمەڵگەیە بەختەوەرە کە مافی ژنی تێدا دەستەبەر کراوە و، هیوادارم ڕۆژێک بێ ئەوە کۆمەڵگەی کوردەواریش بگرتەوە. وە بەحەق بۆ ئەوە هەوڵی دەدا و بووژاندنەوەی یەکیەتیی ژنان و مەیداندان بە ژنان لە کاری ڕێکخراوەیی بەشی زۆری بۆ هەوڵەکانی ئەو دەگەڕاوە. د. قاسملوو دەیفەرموو ئەرکی خوشکان زوور دژوارترە لە پیاوان، خوشکان دەبێ لە دوو بەرە و سەنگەردا خەبات بکەن، هەم بۆ ڕزگاریی گەلی کورد و هەم بۆ مافەکانی خۆیان لە کۆمەڵگەدا کە دیارە ئەم دوو ئەرکە پێکەوە زور دژوارن، بۆیەش خوشکان دەبێ پشوودرێژ بن، باوەڕیان بە خۆیان هەبێ و نەترسانە هەوڵ بدەن بۆ بە دەستهێنانی مافەکانی خۆیان لە کۆمەڵگەدا.

کاک د. قاسملوو هەوڵی دەدا کچان زیاتر بێنە مەیدانی خەبات و پێشمەرگایەتی، ئەگەرچی هەلومەرجی کۆمەڵگە و خەباتەکەش بۆ ئەوە زۆر گونجاو. بەڵام کاک د. قاسملوو سوور بۆو لەسەر ئەوەی کە ژنانیش سەرباری هەموو دژوارییەکان دەبێ بەشداربن لە شۆڕشدا.

ئەمن بۆخۆم یەکیک لەو کچانەم کە لە سەردەمی کاک د. قاسملوودا پێشمەرگە بووم و بیرەوەریی زۆر بەنرخم لەو سەردەمە هەیە. کاتی خۆی من لە هێزی پێشەوا بووم و پاش ماوەیەک بەهۆی بارودۆخی سەختی ناوچە بێ ئەوەی پێمخۆش بێ بەزۆر بەڕێی شوێنەکانی دەوروبووبەری دەفتەری سیاسی کرام. ئەمن ئەو بڕیارەم پێناخۆش بوو، بۆیە هەر کە گەیشتمێ داوام کرد کە د. قاسملوو ببینم. فەرموویی با بێت. ئانوساتێکی یەکجار خۆش بوو کە دەمدی لە نیزیکە لە خزمەت کاک دوکتور دام. نەمدەزانی چۆن دەست پێبکەم. دواجار هاتمە قسە و گوتم باشە بۆ چی پێتان وایە کچان هەر دەبێ لە نەخۆشخانە و قوتابخانە و ئینتشاراتدا پێشمەرگایەتی بکەن؟ فەرمووی قەولت پێ دەدەم وا نامێنێ لە داهاتوودا. واش بوو. دوایە ڕێژەی کچان زیادی کرد و کاری مەیدانیی زیاتریان پێ سپێردرا.

ئەمن هەموو کاتێ خۆم بە ئەمەگداری قاسملوو و بە ڕێبواری ڕێباز و ئامانجەکانی دەزانم.

کوردستان
• ژمارە: ٧٥٤
٣١ پووشپەر ١٣٩٨ _ ٢٢ی جولای ٢٠١٩

«ڕێبازی قاسملوو، ڕێبازی حیزبی دێموکرات» لە چەند سەردێڕێکدا (٣-٢)

سمایل شەرەفی

تەنیا دێموکراسییە کە کلیلی چارەسەریی دروستی کێشەکانە

تێگەیشتنی حیزبی دێموکرات بۆ دێموکراسی بە پلەی یەکەم تێکەڵ بە تێگەیشتن لە قازانج و بەرژەوەندییەکانی خەڵک و کۆمەڵگە و لە پلەی دووهەمدا تێکەڵ بە تێگەیشن لە چۆنیەتیی بەرەپێشچوونی ڕەوتی خەبات لە حیزبدا کراوە. گومان لەوەدا نییە کە لە هەموو حیزب و ڕێکخراوێکی سیاسییدا کێشەی فکری، تەشکیلاتی و ڕاهبوردی کە هەر هەموویان زادەی تێگەیشتن و بیروبۆچوونی جیاوازی ئەندامان و پێکهێنەرانی ئەو حیزب و سازمانەن، هەیە و دەبێ. حیزبی دێموکراتیش وەک هەموو ڕێکخراوێکی سیاسی، کێشەی جۆراوجۆری فکری، تەشکیلاتی و ڕاهبوردی هەبووە کە ڕاست بە پێچەوانەی ڕێکخراوە ئیدئۆلۆگ و دوگمەکان، پێڕەویکردن لە دێموکراسی وەک «کلیلی چارەسەریی کێشەکان»، توانیویەتی لە قەیرانی چاوەڕوانەکراو بپیاڕێزێ. شەهید دوکتور قاسملوو لەم پێوەندییەدا دەڵێ:

«بوونی بیروبۆچوونی جیاواز لەنێو ڕیزەکانی حیزبدا نە تەنیا بە خراپ نازانین، بەڵکوو بە کلیلی چارەسەرکردنی دروستی گیروگرفتەکانی دەزانین کە دەبێتە هۆی بەرەپێشچوونی حیزب».

حیزبی دێموکرات کە «دێموکراسی» بە یەکێک لە هۆکارە بنەڕەتییەکانی پێکێنانی خۆی دەزانێ، چ لە بەرنامەی سیاسیی خۆیدا بۆ چۆنیەتی دەستەبەرکردنی مافە نەتەوایەتییەکانی خەڵکی کوردستان لە ئێران کە باوەڕی وایە ئەو ئێرانە پێش هەموشتێک دەبێ «دێموکراتیک» بێت، چ لە مناسباتی دەروون تەشکیلاتیی خۆیدا پێداگری لە سەر دەکا و بەشێکە لە ماهییەتی سیاسی و ڕێکخراوەیی ئەم حیزبە. بۆیە لە هیچ حاڵەتێکدا حیزبی دێموکرات ئامادە نییە واز لە خەبات بۆ دێموکراسی و خەباتی دێموکراتیک لە پێناو ویست و داخوازییە نەتەوایەتییەکانی خەڵکی کوردستان بهێنێ و، لە میژە ڕاشکاوانە لە لایەن شەهید دوکتور قاسملوو، ڕێبەری ئەم حیزبەوە ڕاگەیاندراوە کە؛

«هەرگیز خەبات بۆ دێموکراسی نابێ بچێتە ژێر سێبەری خەبات بۆ مافی نەتەوایەتی یان خەباتی چینایەتی. چونکە ئەوە هۆی بنەڕەتیی پێکهاتنی حیزبی دێموکراتە و تا حیزبی دێموکرات ماوە، دێموکراسی مەبەست و ئامانجیەتی».

بەرەنگاریی پێشمەرگانە (چەکداری)

هەڵگرتن و بەکارهێنانی چەک لە حیزبی دێموکراتدا تەنیا «دژکردەوەیەکی ئیجباری» بووە و لە بڕگە و زەمەنی جیاوازدا و بەناچاری، چەک و «بەرهەڵستکاریی چەکدارانە» تەنیا ڕێگایەکی مومکین بووە. بەتایبەت دوای هاتنەسەرکاری ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران _کە نەتەنیا بە هیچ شێوەیەک ئامادە نەبوو گوێ لە ویست و داخوازییە ڕەواکانی خەڵکی کوردستان و حیزبی دێموکرات بگرێ، بەڵکوو بە دەرکردنی فەرمانی «جیهاد» وڵامی دانەوە_ ڕاگەیاندنی «بەرەنگاریی پێشمەرگانە» لە لایەن حیزبی دێموکراتەوە، وڵامێکی لۆژیکی و شۆڕشگێرانە بوو.

لەم پێوەندییەدا دوکتور قاسملوو دەڵێ؛

«ئێمە زۆر جارمان ڕاگەیاندووە کە لایەنگری ئاشتیخوازانەی چارەسەرکردنی مەسەلەی کوردین. زۆر جار وتوومانە کە میللەتی کورد شەڕخواز نییە، میللەتی کورد شەڕی ناوێ، بەڵام میللەتی کورد داوای حەقی مەشرووعی خۆی دەکا. ڕامانگەیاندووە کە حیزبی دێموکراتی کوردستان هەموو وەختێک ئامادە بووە و ئامادەیە بۆ ئەوە لە ڕێگای ئاشتییەوە میللەتی کورد بە ئاواتی خۆی بگەیێنێ و وەزعێکی وا پێک بێنێ کە میللەتەکەمان پاش وەرگرتنی خودموختاریی خۆی بتوانێ ژیانێکی بەختیار بۆ خۆی دروووست بکا. ئەوە ئێمە نەبووین، پێشمەرگە قارەمانەکان نەبوون کە ئەو شەڕەمان دەست پێکرد».

ئەم شێوە خەباتە لە بزووتنەوەی نەتەوایەتیی خەڵکی کوردستاندا کە لێکدانەوەی جۆراوجۆر و جیاوازی بۆ کراوە، لە ڕوانگەی حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە بە شێوازێکی ڕەوا و بەرحەق لە خەبات دێتە ئەژمار و خەباتی چەکداریی لە میژووی تێکۆشانی خۆیدا بە «لایەڕەیەکی زێڕین» لە تێکۆشان بۆ دەستەبەرکردنی ماف و ئازادییەکانی خەڵکی کوردستان دەزانێ. لەم پێوەندییەدا شەهید دوکتور قاسملوو دەڵێ:

«کاتێک لە وڵاتێکدا سەرەڕۆیی دەسەڵاتدار بێ، ئازادییەکان پێشێل بکرێن و مافە ئینسانییەکان بایەخیان بۆ دانەنرێ، خەڵکی ئەویندارى ڕزگاری و عەدالەت ڕێگایەکی دیکەیان بێجگە لە پەنابردن بۆ چەک نامێنێتەوە. مادام ڕێژیمی خومەینی دەرەتانی خەباتی سیاسی لە نێوخۆی وڵاتی بۆ نەهێشتووینەوە و شێوەی ئەسڵیی خەباتمان چەکداریە، زۆر بە جێیە کە بەشی هەرەزۆری تێکۆشانی ئێمە بۆ ڕێکوپێککردن و بەهێزیکردنی چەندی و چۆنیی پێشمەرگەکانمان تەرخان بکەین و زۆربەی ئیمکاناتی حیزبیش لە خزمەتی هێزی پێشمەرگەدا بێ».

دژایەتی لەگەڵ تێرۆریزم

حیزبی دێموکرات کە خۆی گەورەترین قوربانیی دەستی تێرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامی ئێرانە، نەتەنیا خۆی وەک ڕێکخراوێکی سیاسیی چەکدار –کە خوێناویترین خەباتی بەرانبەر بەم ڕێژیمە بەڕێوە – قەتی پەنا بۆ کردەوەی تێرۆریستی نەبردوە، بەڵکوو ئەم کردەوەیەی لە هەر شوێنێکی ئەم دونیایە و لە هەر شکڵ و شێوازێکدا بووبێ، ڕەت کردۆتەوە و ڕاشکاوانە مەحکوومی کردوە.

دژایەتیی حیزبی دێموکرات لە گەڵ تێرۆریزم لە باوەڕێکی قوڵ و ئوسوولییەوە سەرچاوە دەگرێ کە پێوەندیی ڕاستەوخۆی بە پرسی «ڕەوای»ی و «مەشرووعییەت»ی ویست و داخوازییە سیاسییەکانەوە هەیە. حیزبی دێموکرات لەو باوەڕە دایە کە ئەو بزووتنەوانەی کە پشتیان بە ئیرادەی میللەتی خۆیان ئەستوورە و لە پشتیوانیی خەڵک لە سیاسەت و تێفکرینەکانیان پشتیوانی دەکەن، هیچ پێویستییەکیان بە پەنابردنەبەر تێرۆریزم و ڕەشەکوژی نییە و، بە دڵنیاییەوە ئەوانەی پەنا دەبەنە بەر ئەم کردەوە نائەخلاقییە، خۆیان بەتاڵ لە پشتیوانیی گەڵدا دەبینن. لەم پێوەندییەدا شەهید دوکتور قاسملوو، دەڵێ:

«ئەو بزووتنەوانەی بە ڕێگای دێموکراتیدا دەڕۆن و لایەنگری و پشتیوانیی خەڵکیان لە گەڵە، پێویستییەکیان بە پانابردن بۆ تێرۆریزم نییە. حیزبی ئێمە لە گەڵ ئەوەی خومەینی چەندین جار دژی ئێمە لە شێوەکانی تێرۆریستی کەڵکی وەرگرتوە، قەت پەنای بۆ وەها کارهایەک نەبردوە. ئێمە تەنیا حیزبی ئێران بووین کە بە بارمتەگرتنمان لە سەفارەتی ئامریکا لە ساڵی ١٩٧٩ مەحکووم کرد. ئێمە هەمیشە تەیارە ڕفاندن و بۆمب دانانەوەمان مەحکووم کردوە».

هەوڵدان بۆ بەنێونەتەوەیی کردنی مەسەلەی کورد

لە ڕاستیدا خەباتی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە بەستێنی دێپلۆماسی و پێوەندییەکانی ئەم حیزبە بە ڕووی دنیای دەرەوەدا، قەرزباری شەهید دوکتور قاسملوویە. ڕوانینی دوکتور قاسملوو بۆ «زات»ی بزووتنەوەی نەتەوایەتیی گەلی کورد و پێوەندییە شەخسییەکانی لەگەڵ حیزب و کەسایەتییە بیانییەکان، لە دڕووستبوونی پێوەندییەکانی حیزبی دێموکرات بە دنیای دەرەوە، دوو هۆکاری هەرە ئەساسی بوون.

پێش هەموو شتێک دوکتور قاسملوو باوەڕی وابوو کە «مەسەلەی کورد، مەسەلەیەکی نێوخۆیی نییە». ئەم ڕوانین و خوێندنەوەیەش لە تێڕوانینی شەهید دوکتور قاسملوو بۆ «زات» و «نێوەرۆک»ی بزووتنەوەی کوردەوە سەرچاوەی دەگرت. لەم پێوەندییەدا شەهید دوکتور قاسملوو دەڵێ:

«مەسەلەی کورد لە هەموو ئەبعادی خۆیدا بەو شێوەیە کە هەیە لە واقعدا پرسی چەندین میلیۆن کورد کە دەبێ مەترەح بکرێ. ویستەکانمان ڕەوا، ئینسانی و دروستن. پێم وایە ئەگەر بەم شێوەیە لە مەسەلەکە بڕوانین و بچینە پێشی سەرکەوتنمان زیاتر دەبێ. موهیمییش ئەوەیە کە پەیامەکانی خۆمان کە ڕوا و دیموکراتیکن لە دەرەوە بەباشی وەربگیردرێ. دەبێ بە هەموو ئەو کەسانە کە گوێیان لە قسەکانی ئێمەیە، بڵێین کە داوای کورد زۆر سادە و ڕەوایە. کورد مافی نەتەوەیی خۆی دەوێ کە لە بەیاننامەی جیهانیی مافی ئادەمیزاددا هاتووە و شتێکی زیادی ناوێ. بۆیە داوای مافی دیاریکردنی چارەنووس، مەسەلەیەکی نێوخۆیی نییە. زۆر دەوڵەتان وەک دەوڵەتی ئێران کە باسی کورد دەکرێ، دەڵێن؛ ئەوە مەسەلەیەکی نێوخۆییە و کەس حەقی نیە دەستی تێوەر بدا. کەوابوو ئێستا کە ئێمە داوای خودموختاری دەکەین، مەسەلەیەکی نێوخۆیی نییە و بەشێکە لە مافی ئادەمیزاد. بۆیەش ئەو دەوڵەت و ڕێکخرا و شەخسییەتانە کە خۆیان بە لایەنگری مافی ئینسان دەزانن پێویستە لە داوا ڕەواکانی کورد پشتیوانی بکەن».

باوەڕمەند بە مەلەسەی ژنان

بۆ یەکەم جار لە میژووی بزووتنەوەی نەتەوایەتی گەلی کورد و لە کۆماری کوردستاندا، ژنی کورد بە شێوەی ڕەسمی و لە چوارچێوەی ڕێکخراوێکی تایبەتدا ئێعتراف بە ماف و ئازادییەکانی کرا.

گرینگیدان بە ژنان لە ڕوانگەی حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە پێوەندیی ڕاستەوخۆی بە پێشکەوتن و گەشەی ئازادییە کۆمەڵایەتییەکانەوە هەیە. حیزبی دێموکرات وێڕای ڕێزگرتن لە بیروباوەڕ و کلتووری کۆمەڵگەی کوردستان، بەرانبەر بە دیاردە باوە دواکەوتووەکانی دژە ژنی وەک: «ژن بە ژنە»، «گەورە بە چووکە»، «بایەخوێن» و «بەزۆر بە شوودان» هەڵوێستی ڕوونی هەبووە و هەوڵی داوە ژنی کورد بە بیانووی جۆراوجۆری بێبنەما مافی زەوت نەکرێ. لەم پێوەندییەدا حیزبی دێموکرات تەنانەت زۆر پێش لە دانانی یاسا پێشکەوتووەکانی وڵاتانی ئوروپایی، بە کردوە و بە دەرکردنی یاسا و بڕیار، مافی وەک یەکی لە گەڵ پیاوان بۆ ژنان پەسەند کردوە کە دەکرێ ئاماژە بە مافی هەڵبژاردن و هەڵبژێران بکەین. حیزبی دێموکراتی کوردستان لە سەردەمێکدا بە ڕەسمی لە ئامانجە گشتییەکانی خۆیدا باوەڕ بەوە دەهێنێ کە، «ژن و پیاو لە هەڵبژاردن و هەڵبژێردراندا مافیان وەک یەکە» کە، لە بەشێکی زۆری وڵاتانی ئوروپایی، ژنان مافی دەنگدانیان پێ ڕەوا نەزانراوە.

حیزبی دێموکرات دژ بە تێفکرینی ئەبزاری بۆ ژنان، لە سۆنگەی پرسی پێشکەوتنی کۆمەڵگەی کوردستان و ئازادییە دێموکراتیکە کۆمەڵایەتییەکانەوە، تێفکرینێکی دادپەروەرانەی بۆ ماف و ئازادییەکانی ژنان هەیە. لەم پێوەندییەدا شەهید دوکتور قاسملوو دەڵێ:

«لە تێکۆشانی حیزبی و سیاسیی ئێمەدا، دەبێ جێگایەکی تایبەتی بدرێ بە ژنان. وەک دەزانن حیزبی ئێمە مافی بەرابەریی تەاو لە گەڵ پیاوان بۆ ژنان دادەنێ. بەڵام دانانی ماف لەگەڵ پیادەکردنی ئەو مافە لە کۆمەڵدا مەودایەکی زۆریان لە بەیندا هەیە. دەبێ ئەو مەودایە بەرەبەرە لەبەین بچێ. بە بیروڕای حیزبی ئێمە هەرچی ژنان لە کارە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکاندا بەشدار بن، کۆمەڵ پێشکەوتوتر و بزووتنەوەکە پێشکەوتوتر و شانسی سەرکەوتن نزیکترە».

تێکەڵکردنی ئەخلاق و سیاسەت

بایەخدان بە ئیدەئاڵە ئینسانییەکان و هەوڵدان بۆ بنیاتنانی شێوازێکی دیکە لە کاری سیاسی کە دوور بێت لە تێڕوانینی «ڕەواییدان بە ئامرازی ناپەسەند لە پێناو ئامانجەکاندا»، ڕێبازێکی پڕ لە شانازیی حیزبی دێموکراتە. ئەم حیزبە کە دوای شەڕی جیهانیی دووهەم و سەرهەڵدانی ڕووداوە شەرمهێنەرەکانی وەک هۆلۆکاست لە دڵی ئوروپا و قەڵاچۆی نەتەوە بەشخوراوەکان بە دەستی باوەڕە ئیمپراتۆرخوازەکانی عوسمانی و سەفەوی و لە سەردەمی سڕینەوەی جۆراوجۆرییە جوانە ئینسانییەکان لە سەردەمی سیاسەتی ئاسمیلاسیۆنی نەتەوەیی ڕەزاخاندا بوونی خۆی ڕاگەیاند، بایەخدان بە ئەخلاق و مەعریفەی کرد بە بنەمای کار و تێکۆشانی خۆی.

حیزبی دێموکرات کە پشتی بە گەلەکەی و ئەقڵییەتی دێموکراتیکی خۆی قاییمە، هیچ کات وڵامی سیاسەت و ڕوانینە پڕ لە درۆ و دوور لە ئەخلاقییەکانی ڕێژیم و نەیارانی بە بێپرنسیپی نەداوەتەوە. بۆیە شەهید دوکتور قاسملوو بەرانبەر بە هەموو ئەو جنێو و بۆختان و قسە سووکانەی بە حیزبی دێموکرات و خەڵکی کوردستان دەکران قورس و قاییم و بە باوەڕبەخۆبوونێکی تەواوە دەڵێ:

« ئێمە بێئوسوولی و جنێوفرۆشی لە سیاسەتدا ڕەت دەکەینەوە، بۆ جێگرکردنی ئەخلاق لە سیاسەتدا تێ دەکۆشین و یەکەم حیزبی ئێرانی بووین کە ئەخلاقمان واریدی سیاسەت کردوە».

یەکێک لە شانازییە هەیە گەورەکانی دوکتور عەبدوڵڕەحمان قاسملوو کە قەت لە دووپاتکردنەوەی ماندوو نەدەبوو ئەوە بوو کە، ئەوەندەی دەگونجێ دەبێ بایەخ و ئیدەئاڵە ئینسانییەکان لە تێکۆشان و کاروباری ڕۆژانەی بزووتنەوەدا ڕەنگدانەوەیان هەبێ. حیزبی دێموکرات هیچ کات لە گەڵ زیندانییەکان بە خراپی ڕەفتاری نەکردوە. لە پێوەندی و هەڵسوکەوت لە گەڵ خەڵکدا پەنای بۆ فشاری زۆرەملی نەبردوە. قەت بارمتەی نەگرتوون، هیچ کات فڕۆکەی نەڕفاندووە یان لە شوێنی گشتی دا بۆمبی بۆ دوژمن دانەناوەتەوە و شەڕێ نەکردوە.

واقعبینیی سیاسی

یەکێک لەو تایبەتمەندییانەی کە حیزبی دێموکرات لە هەموو بزووتنەوە سیاسییەکانی پێش خۆی لە کوردستان جیا دەکاتەوە، ئەوەیە کە ئەم حیزبە لە ڕوانگەیەکی «واقعبینانە»وە ڕوانیویەتە «سیاسەت».

کاتێک کە «کۆمەڵەی ژیانەوەی کوردستان» دەگۆڕدرێ بە «حیزبی دێموکراتی کوردستان»، ڕێبەریی حیزب بە تایبەت پێشەوا قازی محەممەد ڕوانگە و تێفکرینێکی واقعبینانەتر پێڕەو دەکەن و بە سەرنجدان بە دۆخی سیاسیی ئەو کاتی ئێران، ناوچەکە و زەرفییەتە سیاسی، کۆمەڵایەتی و ئابووریییەکانی کۆمەڵگەی ئەو کاتی کوردستان هەنگاو دەنێن.

لە قۆناغەکانی دواتری خەباتی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا کە چەند جارێک «لاڕێ»بوونی تێدا ڕووی داوە، گەڕانەوە بۆ ڕێڕەوی دروستی خۆی لە جۆری سیاسەتکردن و تێفکرین لە چۆنیەتی هەنگاونان بەرەو گەیشتن بە ئامانجەکان، هەمیشە وەک زەروورەتێکی سیاسی سەیر کراوە. بۆ ئەم مەبەستەتە هەوڵ دراوە بە ڕوانین و خوێندنەوەیەکی «بوێرانە» لە سەر میژووی بزووتنەوەکانی کورد و جۆری سیاسەتکردن و لێکدانەوەی ئاکامەکان، بەردەوام وەبیر بهێنرێتەوە کە سیاسەت عیلم و زانستە.

لەم پێوەندییەدا شەهید دوکتور قاسملوو ڕوو بە قوتابیانی لە زانکۆی حیزبی دێموکراتدا دەڵێ: «با ئێعتراف بکەین کە لە تاریخی میللەتەکەماندا کورد سیاسەتەکەی ئەوە بووە، یا هەموو شتێک یا هیچ شتێک، نەتیجەکەی بۆتە چی؟! بۆتە «هیچ». لە سیاسەتدا زۆر جار هەیە دوو هەنگاو دەچیە، شتێک وەردەگری، لە پاشان دیسان خەبات دەکەی بۆ شتێکی دیکە، ئەوە سیاسەتە. ناویان ناوە هونەری مومکین. سیاسەت هونەری مومکنە. لە سیاسەتدا ڕەش و سپی نییە، هەموو شتێک و هیچ شتێک، هەرکەس ئاوا سیاسەت بکا سەرناکەوێ». لە حیزبی دێموکراتدا، سیاسەت پێوەندییەکی ڕاستەوخۆی بە مەفهوومی «بەرپرسیارێتی»یەوە هەیە، بەرپرسیاربوون بەرانبەر بە چارەنووسی نەتەوەیی و نیشتمانیی میللەتێک. کەوابوو تێگەیشتن لەم بەرپرسیاریتییەیە کە ڕێبەریی حیزبی دێموکراتی ناچار بەوە کردوە کە دڕووست سیاسەت بکا و خۆی دوور بگرێت لەوەی کە پێ دەگوترێ «خەیاڵ و ئارەزوو».

«واقعبینیی سیاسی» لە حیزبی دێموکراتی کورستاندا بەرهەمی دوو ئەسڵی «لێهاتوویی لە تەحلیل» و «ئازایەتی لە بڕیاردان»ە. ڕێبەریی ئەم حیزبە بە پێڕەویکردن لە «ئەقڵی بە کۆمەڵ» و خۆ بە بەرپرس زانین بەرانبەر بە چارەنووسی بزووتنەوەی نەتەوایەتیی خەڵکی کوردستان، لێهاتووانە هەوڵی تێگەیشتن لە ڕووداو و گۆڕانکارییە دوور و نزیکەکان و، کاریگەرییان لە سەر بزووتنەوەی کورد داوە. لە قۆناغێکی دیکە لە خۆ بە بەرپرس زانین بەرانبەر بە خەڵک و بزووتنەوە و گرتنە پێشی سیاسەتێکی دڕووستی واقعبینانە، ئازایانە بڕیاریان داوە و ئەوەی بە دڕووست و قازانجی خەڵکیان زانیوە، ڕایانگەیاندوە.

مافی دیاریکردنی چارەنووس

حیزبی دێموکرات لە دەلاقە و مەفهوومی «سەروەریی نەتەوەیی»یەوە پێناسەی «مافی دیاریکردنی چارەنووس» دەکا. بەو مانایە کە هەر شکڵێک لە ئیدارەی سیاسی، چ خودموختاری بێت چ فیدراڵی یان هەر شێوازێکی دیکە، بتوانێ مافی دانانی چارەنووس بۆ کورد دابین بکا، ئەو بە باشی دەزانێ و ئەم «خودموختار»بوونەی پێ جۆرێک لە سەروەریی نەتەوەییە. ئەم تێفکرینە لە «ماف» و «خۆسەروەربوون»ە ئەوەندەی گرینگی بە نێوەرۆک دەدا، کەمتر خولیای فۆرم و ڕواڵەتە.

لە پێوەندی لە گەڵ ئەم ڕوانینەی حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ «مافی دیاریکردنی چارەنووس»، شەهید دوکتور قاسملوو لە شیکردنەوەی دڕووشمی بنەڕەتیی ئەو کاتی حیزب، (دێموکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستان)دا دەڵێ:

«ئەگەر خودموختارییەکی ڕاستەقینەمان دەست کەوت بەو مانایەیە کە «مافی چارەنووس»، جێبەجێ کراوە. مەسەلە ئەوە نییە کە ئێمە نوێنەرێکمان لە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکاندا هەبێ و ئالای تایبەتی و دراوی خۆمان هەبێ. هەر ئێستا زۆر میللەت ئەوانەیان هەیە – بەتایبەت لە ئافریقا کە پێشتر داگیرکرابوون و ئێستا ئازاد کراون – بەڵام هیچ هەست بەوە ناکەن مافی دانانی چارەنووسیان هەیە. مەبەستم ئەوەیە کە بوونی شکڵی ڕواڵەتیی سەربەخۆیی یان ئیستقلال، مانای ئەوە نییە کە میللەتەکە مافی دانانی چارەنووسی دەست کەوتبێ. عەکسی ئەوەش هەر ڕاستە.»

ئەمە تا ئێرە بەشێک لە ڕوانگە و تێفکرینی حیزبی دێموکرات بۆ مافی دیاریکردنی چارەنووسە کە پێوەندیی ڕاستەوخۆی بە «جێبەجێبوونی ئەو ئیدئالانەوە هەیە کە حیزبی دێموکرات لە شێوازی خودموختاری یان فیدرالیدا گەڵاڵەی کردوون و وەک بەرنامەی سیاسیی ئەم حیزبە فورموولە کراون. بەشێکی دیکەی ئەم تێفکرینە باوەڕ بە «ڕەواببوونی جیابوونەوەی میللەتانی زوڵمێکراو»ە لەو وڵاتانەی کە مافەکانیان تێدا زەوت دەکرێ. حیزبی دێموکراتی کوردستان لەم پێوەندییەدا جیابوونەوە بە بڕیارێکی ڕەوا و مەشرووع دەزانێ. بەڵام کە دەگاتە سەر پرسی «جیابوونەوە»ی بەشەکانی کوردستان لەو دەوڵەتانەی کە بەسەریاندا دابەش کراون، پێی وایە چیدیکە «جیابوونەوە» هیچ مەفهوومێکی نامێنێ و ڕاشکاوانە باس لەوە دەکرێ کە ئەمە «یەکگرتنەوە»یە. لە ڕوانگەی حیزبی دێموکراتی کوردستانیشەوە؛ «مافی یەکگرتنەوە لە مافی جیابوونەوە زیاترە».

شەهید دوکتور قاسملوو لەم پێوەندییەدا دەڵێ؛ «مافی دانانی چارەنووس بۆ نەتەوەی کورد، یانی هەموو کوردستان نە لەیەک جودابوونەوەیە، بەڵکوو بە پێچەوانە، یەکگرتنەوەیە. پێکەوە یەکگرتن مافی جیابوونەوە نیە، مافی یەکگرتنەوەیە، جوودابوونەوە لە میللەتەکانی دیکەیە. لە واقعدا حەقی یەکگرتنەوە تەنانەت لە حەقی جودابوونەوەش زیاترە. کەوابوو ئێمە وەک نەتەوەی کورد ئەو حەقەمان هەیە کە ڕۆژێک یەک بگرینەوە، چونکە دابەشبوونی کوردستان، دابەشبوونێکی دەسکردە».

کوردستان
• ژمارە: ٧٥٤
٣١ پووشپەر ١٣٩٨ _ ٢٢ی جولای ٢٠١٩

هەڵبژاردنی شاخ و شۆڕش

برایم چووکەڵی

ئەوینی ڕێبەر و ڕقی پیرۆزی پێشمەرگە

کاتژمێر ٥ی ئێواری بوو، لە پشت ئاوایی گڵۆڵانی خواروو لە ناوچەی گەورگی مەهاباد، هێزی پێشمەرگە بۆ پشوو دانێک لایان دابوو و خەریک بە نان خواردن بوون، یەکێک لە پێشمەرگەکان کە ئەرکی نیگابانی پێ سپێردرا بوو فەرماندەکانی لە هاتنی هێزی ڕێژیم ئاگادار کردەوە. بە بیستنی ئەو هەواڵە پێشمەرگە وەک هەمیشە بەخێرایی خۆیان ڕێک خست و هەر دەستە و پەلێک، بەپێی ئەرکێک کە بۆیان دیاری کرا بەرزاییەکانیان لە دوژمن گرت و پەلامارەکەیان تێک شکاند. پاش دوو سەعات شەڕ سپای ڕێژیم بە کوژراو و بریندار بوونی ژمارەیەک لە هێزەکانی سەرشۆڕانە ئەوەندەی توانیان ڕایان کرد، پێشمەرگەش بە سلاوەتی بەرەو ئاوایی «کانیبەند»ی سەقز کشانەوە. ئەم ئاواییە پێشتر نیشانی دابوو کە چەندەی پێشمەرگەی کوردستان خۆش دەوێ و هەموو کات بە باوەشی ئاوەڵاوە بەخێرهاتنی ڕۆڵە گیان لەسەر دەستەکانی نیشتمانیان دەکرد؛ هەر بۆیە لە دوای شەڕێکی دوو سەعاتە و ڕێپێوانێکی زۆر و هەست بە دڵنیایی کردن لەوێ، دەرفەتی ماندوو حەسانەوەیان بۆ ڕەخسا.

پێشمەرگەکان پاش پشوودانێکی کورت لە نێو ئەو خەڵکە حیزب خۆشەویستەدا، نانی سبەینێیان پێچاوە و بەڕیز و بە نیزامی پێشمەرگایەتی بەرەو چیای پیرچۆپان کە لە نێوان گوندەکانی شێخچۆپان، گوێزێ و میرگەنەخشینەدا هەڵکەوتوە ڕێگایان بڕی. کاتژمێری ٣ی بەیانیی ڕۆژی ١٩ی پووشپەڕی ساڵی ١٣٦٩ی هەتاوی بۆ پشوودان لە دەوروبەری ئەو چیایە مانەوە. هەر لەو بەرەبەیانییەدا ١٥ کەس لە پێشمەرگەکان بۆ کەمین دانەنەوە و پاراستنی هاوڕێیانیان و هەروەها پێشگیری لە هاتن و هەر جموجۆڵێکی ڕێژیم دیاری کران.

هەڵومەرجی گونجاو و شەڕی پارتیزانی، پێشمەرگەی وا بار هێنابوو کە هەڵسووڕ بێ، پێشمەرگەکانی دێموکرات لە ناوچە جۆراوجۆرەکانی کوردستان نیشانیان دابوو کە بیروبڕوایان ئەوەندە قایم و پتەوە کە هەم سەختی و دژواریی هاتوچۆ و جووڵەی بەردەوام لە ناوچەدا تەحەمول دەکەن، هەمیش خۆیان لەگەڵ هەر ئاڵوگۆڕێک لە مەیدانی شەڕ و بەربەرەکانیدا دەگونجاند.

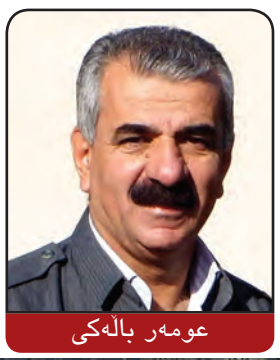
کاتژمێری ٥ی بەیانی ڕۆژی ١٩ی پووشپەڕ، کە تەنیا ٢ ڕۆژی مابوو بۆ یەکەمین ساڵڕۆژی شەهید بوونی ڕێبەری مەزنمان دوکتور قاسملوو، گرمەی ئارپیجی و قریشکەی بیکەیسی و چەکی دیکە لە خەوی ڕاپەڕاندن و دەرکەوت کە دوژمن پەلاماری هێزی پێشمەرگەی داوە، پێشمەرگە وەک هەمیشە کە بە دەیان جار بەو شێوەیە کەوتبوە بەر هێرشی کوتوپڕی دوژمن، قۆڵیان لێ هەڵماڵی و کاتێک لەگەڵ دوژمن دەرگیر بوون بە ڕقوقینی شۆڕشگێڕانەوە دەستیان پێکرد و بە قارەمانەتی و ئازایەتی، بەبێ دوودڵی زەبری کوشندەیان لە ڕێژیم دا.

دوژمن لە کاتێکدا لەگەڵ کەمینەکانی سەر چیای پیرچۆپان تووش ببوو، بەڵام لەو لاوە بە دەیان تیربار و چەکی دیکە پەلامارەی ئەو پێشمەرگانەیان دا کە لە حاڵی پشوودانداا بوون. ئەوە نە یەکەم جار و نە ئاخر جار بوو کە بە شێوەی «کەمتیار» پەلامارەی هێزی پێشمەرگەی دەدا، کوڕانی دێموکرات بەپێی ئەزموونێکی کە لە مەیدانی بەرخۆدان وەسەریەکیان خستبوو بە یادی دوکتور قاسملوو بڕیاریان دا دەرسێکی لەبیر نەکراو بە هێزی دوژمن بدەن، بۆیە لە دوژمنی کۆنەپەرست ڕاسان و لە ماوەی ٢٠ دەقیقەدا پشتیان لەدوژمنی داخ لەدڵ گرت و سەری هێرشکەرانیان پان کردەوە و پشتیان شکاندن. کاتێک هێزی دوژمن کە بەو گوردانە واتە گوردانی «جندالله»ی سەقز مانۆڕی بەهێز بوونی دەدا، لەماوەی نیزیک بە ٣ سەعات ئەوەی توانی لە مەیدانی شەڕ ڕای کرد و خۆی دەرباز کرد، ئەوانی دیکە یا کوژران یا بەدیل گیران. لەو عەمەلیاتەدا لە گوردانێکی ٢٠٠ کەسی زیاتر لە ٦٠ کەلاک بەجێ ما و ٩١ کەسیش بەدیل گیران. ئەم دەسکەوتانە لە سایەی ورەی بەرز و بڕوای پۆڵایین و هەڵسووڕ بوونی هێزی پێشمەرگە وەدەست هات.

لەو عەمەلیاتەدا کە ٣ سەعاتی خایاند لە دوو بەرەی جیاوازدا ٨ قارەمانیش بەناوەکانی عەلی شەهابی، سالح شەریفی، عەبدوڵڵا چراغوارە، خدر عەڕەبی، برایم پوورسەعید، محەمەد خانەخا، سەعید شکەنجە و برایم جەهاندیدە تێکەڵ بە کاروانی سووڕخەڵاتی شەهیدانی گەل بوون و؛ بوونە نرخ و قوربانیی ئەو سەرکەوتنە پیرۆزە.

ئەو عەمەلیاتە لە چەند بارەوە گرینگیی تایبەتی بوو. یەکەم؛ بە یادی شەهید دوکتور قاسملوو لە یەکەمین ساڵوەگەڕی شەهید بوونیدا بەڕێوە چوو و، دوژمنیش پێی وابوو دەتوانێ لەو کات و زەمەنەدا زەبرێک لە هێزی پێشمەرگە بوەشێنێ؛ بەڵام لەگەڵ شکست ڕووبەڕوو بۆوە و پێشمەرگە تاڵەواری مەرگیان پێچێشتن. دووهەم؛ شوێنی عەمەلیاتەکە گرینگییەکی تایبەتی بوو لە هەموو ناوچەکانی سەقز، بۆکان، مەهاباد و بانە ڕا دیار و بەرچاو بوو و چەندین مۆڵگە و جادە، چیای پیرچۆپانی تەنیبوو، هەر بۆیە ئەم تایبەتمەندییانە ببوە هۆی ستراتێژی بوونی ناوچەکە. سێهەم؛ ڕێژیم زۆر مانۆڕی بە گوردانی «جندالله»ی سەقزەوە لێدەدا و پێی وابوو ناوچەی گەورکی سەقز جێگای تەراتێنی ئەوانە، بۆیە کاتێک هەواڵی شکستی ئەو گوردانە بە شاری سەقز و سپای پاسدارن گەیشتەوە، ڕێژیم بە چەندین گرووهی زەربەتی لە بانە، مەهاباد، بۆکان و میاندواو و ساینقەڵا و گوردانی تیپی «مدینه منوره»ی زیراندۆڵ بۆ قەرەبووی شکستەکەی پەلکێشی مەیدانی شەڕ کرد؛ بەڵام بەتەواوی تاسابوون و بەهۆی بێورەییەوە نەیانتوانی خۆ لە قەرەی پێشمەرگە بدەن. چوارەم: ئەوەی جێگای سەرنجە پێشمەرگە لەو شوێنە لە تاکتیکی شەڕی شێر و کەمتیار کەلکی وەرگرت و توانیی زەبری گورچکبڕ لە ڕەوەی کەمتیار بدا.

«نقاشی قهوه‌خانه»
دارابی و مانه‌وه‌ی له ئاڵمان

عومەر باڵەکی

دوای ڕووخانی نیزامی پاشایەتی و هاتنە سەرکاری نیزامی کۆماری ئیسلامی، دارابی پاش ماوەیەک بە قسەی خۆی بۆ خوێندن ڕوو لە وڵاتی ئەڵمان دەکا، بەڵام لەوێش دەست لەو هەڵەشەیی هەڵناگرێ و ناچێتە ژێر نەزم و یاساکانی ئەو وڵاتە. ناوبراوی خۆی لە لاپەرەی ٧٤ی کتێبەکەیدا ئاوا باس لە هەڵسوکەوتی خۆی دەکا: «بە هۆی سەرپێچی کردن لە شۆفیری بۆ یەک ساڵ ئیجازەی شۆفیریم لە لایەن پۆلیسەوە زەوت کرا، بەڵام لە ماوەی ئەو یەک ساڵەدا زیاتر لە هەموو کاتێکی دی شۆفیریم کرد...». ئەو هەر لەو لاپەرەیەدا باس لە کڵاو لەسەرنانی پۆلیسی ئاڵمان دەکا کە چۆن توانیویەتی بە حوقەبازی لە دەستیان ڕابکا. نموونەیەکی دیکە لە کارەکانی دارابی لە ئاڵمان هێرشکردنە سەر شوێنی نیشتەجێبوونی خوێندکارانی زانکۆ بووە و لە ڕاستیدا هەر ئەو نموونەیە بوو بە هۆی ئەوە پۆلیسی ئاڵمان بۆ ماوەی دە ساڵ کار و کردەوەکانی ناوبراو لە ژێر چاوەدێریدا بگرێ و لە پەرەوندەی میکوونوسدا لێ زیندوو بکرێتەوە. دارانی لە لاپەرەی ٧٧ی کتێبەکەیدا دەگێڕێتەوە: «ساڵی ١٩٨٢ ڕەسمەن موجاهیدینی خەڵق لە بەرامبەر نیزامی کۆماری ئیسلامیدا ڕاوستا و هەر ڕۆژە ئیمە هەواڵێکمان لە تیرۆری کۆڕی موجاهدین لە نێوخۆی ئێران دەبیست.... هەواڵمان پێ گەیشت کە موجاهدین بە هاوکاریی لایەنگرانی «پەیکار» و «چریکی فیداییانی خەلق « لە حەوت یا هەشت لە کۆڕەکانی حیزبوڵڵای وەفادار بە نیزامی کۆماری ئیسلامییان داوە و لە هایم کەمپی نیشتەجێبوونی خوێندکاران دەریان کردوون. ئەوان سکالایان لای پۆلیس تۆمار کردوە بەڵام پۆلیس گوێی پێ نەداوەن هەر بۆیە بڕیارمان دا لە هەموو ئەنجوومە ئیسلامییەکانی دەوروبەری فرانکفۆرت هاوڕێیانمان بانگ بکەین و لە حوسێنییەی فرانکفۆرت کۆیان بکەینەوە... ڕادەمان گەیشتە سەد کەس.... لە سەرەتادا هەموو لایەنی قەزیەکەمان لێک داوە و بەسە دە گرووپی دەکەسی دابەش بووین و هەر گرووپە ناوێکی بۆخۆی دیاری کرد وەک «میثم «، «عمار « و «مقداد» ... خۆمان گەیاندە هایم کە دوازدە قات بوو و هەر تاقمەی وەزیفەی بوو بچێتە قاتێک و بچێتە ئەو ژوورەی کە مەبەستمان بوو وکەسانی هێرشبەری تێدا بوون.... لە ژوورەکانیاندا بە دار و گۆپاڵ پەلامارمان دان و دەرگا و پەنجەرە و تەلەویزیون و تەلەفون و تەواوی کەڵوپەلی خوێندکارەکانمان شکاند.... قەرارمان بوو کە دوایەس ڕانەکەین هەتا پۆلیس دەگاتی و پێیان بڵێین کە وەڵامنەدانەوە بە سکاڵای دۆستانی ئیمە وەڵامەکەی ئاوا دەبێ. پۆلیس هات و لە تێکهەڵچوون لەگەڵ ئەواندا پازدەکەسی ئیمە بەتوندی بریندار بوون و لە پۆلیسیش چەند کەسێک بریندار بوون. پۆلیس چەند کەس لە ئیمەی گرت و ڕۆیشت. ئیمە کە نزیک بە نەود کەس مابووینەوە بڕیارمان دا بە خۆپێشاندان و شوعاری مەرگ بۆ ئەمریکا و ئیسرائیل بەرەو بنکەی پۆلیس بچین کە لەپڕ زیاتر لە سەد پۆلیسی دەمامکدار بە ئامبۆقەیان داین و دوای لێدان وکوتان چەند کەسێکی دیکەشیان لێ دەستبەسەر کردین کە ئەمن یەک لەوان بووم...»

ئەو ڕووداوە دەنگدانەوەی زۆری هەبوو لە ڕۆژنامەکانی ئەو کاتی نێوخۆی ئاڵمان و ئیدارەی گشتیی پۆلیسی شاری مایتنس. دواجار پۆلیسەوە لە ڕێکەوتی ٧/ ٥/ ١٩٨٢دا بڕیاری دەرکردنی کازمی دارابی لە ئاڵمان و ناردنەوەی بۆ ئێرانی دەرکرد، بەڵام هادی خامنەیی کە ئەوکات نوێنەری مەجلیس بوو، دەچێتە ئاڵمان و لەگەڵ ئاڵمانییەکان دەسازین کە پازدە کەس دەر بکرێن و بنێردرێنەوە بۆ ئێران، بەڵام با ئەوە بە ویستی خۆیان بێ. بەمجۆرە کازم دارابی لە ناردەوە بۆ ئێران ڕزگاری دەبێ، چونکە دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی کەسانی وەک «کازم دارابی»یان لە ئاڵمان و ئەورووپادا پێویست بووە.

پەروێز دەستماڵچی لە کتێبی «تیرۆر بە ناوی خودا»دا بەمجۆرە باسی ئەو ئەم ڕووداوە دەکا: «... باڵوێزخانەی ئێران ئاوا لەگەڵ وەزارەتی دەرەوەی ئاڵمان و دەزگای بەڕێوەبەریی ئەیالەتی ڕێک دەکەون کە پێویستە بە سەرنجدان بە وەزعییەتی کەسەکەن و خوێندنیان، هەتا کۆتایی خوێندن لە ئاڵمان بمێننەوە. لێرە دایە کەباڵوێزخانەی ئێران لە شاری «بۆن» بە لایەنگری لە دارابی دێتە مەیدان، چونکە بۆ دەرکردنی دارابی هیچ بەربەستیکی قانوونی نەبوو. دارابی ئەو کات سەڵت بوو و ژنی نەهێنابوو، هەروەها خوێندنیشی دەست پێنەکردبوو. باڵوێزخانەی ئێران لە بۆن بە هێشتنەوەی دارابی بەدوای ئامانجی تایبەتیی خۆیەوە بوو. باڵوێزخانەی ئێران لە ڕێکەوتی ١١ی سێپتامبری ١٩٨٦ و ٢٦ی ژوئەنی ١٩٨٧ دوو نامە بۆ دەوڵەتی ئاڵمان دەنێرێ و هەوڵ دەدا بۆ دارابی و خوێندکارەکانی دیکەش کە ئیجازەی کاتی و مەرجداریان بۆ ماندەوە لە خاکی ئاڵماندا پێبوو ، ئیقامەی هەمیشەییان بۆ وەرگرێ. لە ڕوانگەی دادگاوە هۆکاری ئەو کارەی باڵوێزخانەی ئێران نیشانەی ئامادەیی دارابی بووە بۆ هەنگاونان لە پێناو ئامانج و بەرژەوەندییەکانی کۆماری ئیسلامیدا بۆ تیرۆرکردنی دوژمنانی ئەو ڕژێمە لە ئەورووپا. ئەو ڕاستییەی کە

کوردستان
• ژمارە: ٧٥٤
٣١ پووشپەر ١٣٩٨ _ ٢٢ی جولای ٢٠١٩

گەواهینامەی میژوومان
(بۆ قاسملوو، سەرکردە و پێشمەرگەی کوردستان)

مەهاباد قەرەداغی

لە میژووم پرسی
لەم سی ساڵەدا کێی وا دەناسی
پێشمەرگە بووبێ، سەرکردە بووبێ و
عاشقی ڕاستی؟

کێی وا دەناسی؟
هەسارەی زەوی جێی نەهێڵابێ یادی
پڕ شکۆی
خوێنی بووبێتە گەشترین تابڵۆی
چوار وەرزەی خەبات
بۆ هەرکوێ چووبێ
لە نێو هزریدا هەڵیگرتبێ چوارپارچەی
وڵات

لەم سی ساڵەدا
کێی وا دەناسی؟
دڵی هەمیشە لێی دابێ بۆ ژیان، ئازادی
و عەشق
گیانی هەمیشە مەشخەڵێ بووبێ لە
مەیدانی مەشق

کێی وا دەناسی
دیرۆکی پیری کوردستانی من
ئەی پەڕاوەکەی پڕ داستانی من

کێی وا دەناسی؟
لەم سی ساڵەدا
خەندەی ئاوێتەی خۆرهەڵات بووبێ
بەردەوام گزنگ ماچی کردبێ
بیروبۆچوونی
هەردەم وەک ئاسمان فراوان بووبێ
ناخی دەروونی

کێی وا دەناسی؟
مەلی ئاواتی دڵی میللەتی
فێری فڕینی بێ وەستان کردبێ
کێی وا دەناسی مەرگ نەناسێت و
هەر کەسیش بیری لە مەرگی گیانی
پیرۆزی کردبێ
دەستبەجێ مردبێ!

کێی وا دەناسی ئەی میژووی دێرینم
لەم سی ساڵەدا شەیداترین بێ بۆ
خۆشەویستی
هەوێنی هزری
بەبێ هەدادان هەنگاوی نابێ بەرەو
سەربەستی؟!

***

میژوو پێی گوتم: ڕاستیت پێ بێژم؟
لەم سی ساڵەدا ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر
شانازی و شکۆ
دەبێتە بەشی سەرکردەیەکی خاکیتر لە
خاک
پاکژتر لە پاک
بەناوی قاسملۆ!
میژوو پێی گووتم: ڕاستیت پێ بێژم؟
سەرسامم بەو ڕۆژەی کە ڕەنگێکی
سوور
لە ڕۆحی ڕژا و
بوو بە مەرەکەب بۆ خامەی هەتاو
هەر لەو ڕۆژەوە پڕشنگ دەباری
هەر کاتێ ناوی ئەو بێتە سەر زار
جۆش و خرۆشی شۆڕش وەک ڕووبار
دەرژێتە شادەمار!
دیرۆک پێی گوتم:
ئەمە ڕاز نییە، ئاشکرایە خۆ
لاپەڕەیەکی گەشتر لەپەڕەی دیرۆکی
ئەوم، نەدیوە بە خۆ!
سی ساڵە باڵای بەرزتر دەبێ بڕوا و
ڕێبازی
تیژتر دەڕوانێ چاوی وەک بازی
زووتر دەگاتە جێ پەیامەکەی
پێشمەرگە لە نێو سەنگەری بەرگری
دەیخوێنێتەوە وشە بە وشەی
بڕوانامەکەی!

میژوو پێی گوتم: موژدەت دەدەمێ
دڵۆپەکانی خوێنی خۆرئاسای
قازی و قاسملۆ و
هەزاران پێشمەرگەی ئازای نێر و مێ
بوونەتە دەیان زێ
زێکانیش یەک دەگرن دەبنە زەریا
هێندەی نەماوە ببنە ئۆقیانووس
سوێند بێ بە مەزدای مەزنی تێکۆشان
سوێند بە چارەنووس
سوێند بە کوردستان
هێندەی نەماوە تیایدا بخنکێ ڕێژیمی مەرگ
و تاریکپەرستی
هێندەی نەماوە کۆتایی پێ بێ شەوگاری
پەستی
ئەوسا دەبینن چەند بە شکۆوە
مەشخەڵی ڕزگاری دەبەنە سەر کێوان
پۆل پۆل پێشمەرگەی بەئاکاری کورد
نەورۆزێکی نوێ
دەکەنە شادیڕی میژووی سەرکەوتن
بۆ بەهاری کورد!
ئەوسا دەبینن چۆن جارێکی تر
قەت لەبار ناچێ و لە کوردستاندا
لە دایک دەبێ کۆماریکی تر!

گەڕانەوەیەک بۆ بیرەوەریی دانیشتنەکانی گۆڕاییەکەی «قەڵاتی شا»

ئەحمەد شێربەگی

پێش ڕووخانی ڕێژیمی شا ناوبانگی دوکتور قاسملووم بیستبوو، بەڵام نەمدەزانی ڕەنگ و ڕوخساری چۆنە، بۆ یەکەم جار لە ١١ی ڕەشەمەی ساڵی ١٣٥٧ی هەتاوی لە میتینگی سەت هەزار کەسی گۆڕەپانی تۆپی پێی شاری مەهاباد دووراودوور دیتم و گوێم لە دەنگی بوو. دواییش لە چەندین بۆنەی پێوەندیدار بە ڕووداوەکانی کوردستان وەک وتەبێژی هەیئەتی نوێنەرایەتیی کورد دیتم. هەتا ڕۆژی ٢٩ی جۆزەردانی ساڵی ١٣٥٩ دوو ڕۆژ دوای دەستبەکاربوونی دەنگی کوردستانی ئێران بۆ یەکەم جار کە هاتمە شاخ لە نیزیکەوە دەستی لەنێو دەستی نام و بەخێر هاتنی کردم بۆ نێو شۆڕش. لەم ڕێکەوتە بەملاوە بەردەوام دوکتور قاسملووم لە نیزیکەوە دیوە، چ لە کۆبوونەوەکانی ڕادیۆ و ئینتشارات، چ لە کۆبوونەوە گشتییەکانی دەفتەر و چ لە بۆنە و شەودانیشتنەکاندا. دوکتور قاسملوو لەگەڵ بەرپرسیارەتیی قورسی سکرتێری حیزبی دێموکرات و ڕێبەریی بزووتنەوەی کوردستان یەکێک لە نووسەران و هاوکارانی بەردەوامی ڕادیۆی دەنگی کوردستانی ئێران و ڕۆژنامەی کوردستان بوو. لە سەرەتاکانی کاری میدیاییدا بە هۆی کەم ئەزموونی زۆر کڵۆڵ بووم، تەنانەت لە خوێندنەوەی دەقەکانیشدا گرفتی یەکجار زۆرم هەبوو، ئێواران کاتی شێوخواردن لە گۆڕاییەکی چووکە لە داوێنی قەلاتی شای لە دەوری یەک کۆ دەبووینەوە. دوکتور قاسملوو زۆر جار بە هێمنی و زۆر مامۆستایانە بۆ ئەوەی کە لە ئەرکەکەمدا دڵسارد نەبمەوە دەستنیشانی ئەو وشانەی کردبوو کە لە ڕادیۆ بە هەڵە خوێندبوومنەوە. ئەودەم وەک لاوێکی مەهابادی کە هاتمە شاخ و لە دەنگی کوردستانی ئێڕاندا درێژەم بە ئەرکی حیزبی دەدا ئەو زاراوەیەم ڕاگرتبوو کە خەڵکی مەهاباد قسەیان پێدەکرد. هەموجارێ دەیگوت:
کاک ئەحمەد ئێمە لە ئەدەبیاتی حیزبدا نااێین خێن؛ دەڵێین خوێن، نااێین خێڕی؛ دەڵێین خوێڕی. دەبێ زارت کۆکەیەوە، مەڵێ کوردوستەن؛ بڵێ کوردستان، وەک پاکستان، خووزستان، پیتی ئەلەف درێژ کەوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا هەموو جارێ تەشویقی دەکردم کە دەنگم زۆر باشە، دەنگم دەنگی شاخە و شوێندانەرە لەسەر بزووتنەوە. دەبێ زۆر هەوڵ بدەم، دەبێ زۆر ڕاهێنان بە خۆم بکەم. بەمجۆرە ساتەکانی شاخ دەهاتن و دەڕۆیشتن. هەتا زەمان زیاتر تێدەپەڕی زیاتر لە دەریای زانست و گەورەیی دوکتور قاسملوو دەگەیشتم. لە شەودانیشتنەکانی شاخ کاتێک دەهاتە قسە بە دەنگێکی ئارام و بزەی سەر لێوان باسی ڕووداوەکانی کوردستان و چونێتیی خەبات و تێکۆشانی دەکرد. شرۆڤەکانی هەمووی هیوابەخش بوون. هەستت دەکرد شوورەیەکی پۆڵاییینت لە پشتە و بە بوونی ئەو هێز شک نابەی زەفەرت پێ بەرێ. خاکەڕایی و سادە ژیانی و هەڵسوکەوتی باوکانەی وای لێدەکردی کە بە هەموو تواناتەوە کار بکەی. دوکتور قاسملوو سادە دەژیا و هەرچێکی هەبایە بە لەزەتەوە لەگەڵ ئێمە دەیخوارد. بۆ تاقە جارێکیش نەمدیت گلەیی لە خواردن هەبێ. زمانێکی پاراو و خاوێنی هەبوو. تەنانەت لەگەڵ نەیارەکانیشی بە زمانێکی زبر قسەی نەدەکرد. ئەویندارێ کوردستان و خەڵکی کوردستان بوو. باوەڕێکی یەکجار زۆری بە هێزی جەماوەریی خەڵک هەبوو. دڵگەرم بوو بەو پشتیوانییەی کە خەڵکی کوردستان لە حیزبی دێموکراتیان دەکرد. حیزب هەموو ژیانی بوو، هەمیشە هیوای لێی دەباری. هەتا دیتوومە پێکەنینی لەسەر زار بوو. هەمیشە نوکتەی خۆشی دەگێڕایەوە. جەفەنگی لێ دەدا. هەرچەند ئەو کەسی یەکەمی حیزب بوو بەڵام لە مەجلیساندا قەت وای خۆی نیشان نەدەدا کە کەسی یەکەمە. فەزایەکی پێک دەهێنا کە بتوانی قسە بکەی. ڕێزی کادر و پێشمەرگەی زۆر لەبەر بوو. دوکتور قاسملوو هەر بەتەنیا سکرتێر و کەسی یەکەمی حیزب نەبوو و، ئەو کۆکراوەی چەندین کەسایەتیی گەورە بوو کە دوکتور قاسملوویان پێناسە دەکرد. د.قاسملوو بێجگە لەوەی سیاسەتمەدارێکی ناوازە و ئابووریزانێکی گەورە و زمانزانێکی کەمویێنە بوو کەسێکی بە فەرهەنگ و ئەدیب و ئەدەبدۆست، مێژووناس، شێعرناس، بەئەخلاق، مەجلیس خۆش، نوکتەزان، ورد و دەقیق و، ئاراستە و پاک و خاوێن بوو، هەتا لەکوردستان بوو بۆ جارێکش نەمدیت لە بەرگی پێشمەرگایەتی جیا بێتەوە و جامانەی بەسەرەوە نەبێ. ڕێکوپێکترین پێشمەرگە بوو. وەک کتێبخانەیەکی گەڕۆکی دەوڵەمەند لێم دەڕوانی کە پڕ بوو لە ئەخلاق، لە نەبەزین و ڕاوەستان، لە ڕوانین بۆ ئایندە.
لە ماوەی ئەو چەند ساڵەدا کە شانازیی ئەوەم هەبوو لە نیزیکەوە کاری لەگەڵدا بکەم و وەک مامۆستایەکی مەزن لێی بڕوانم گەلێک بیرەوەریی تاڵ وشیرینم لەگەڵی هەیە. لێرە تەنیا ئاماژە بە گێڕانەوەی بیرەوەرییەک دەکەم کە زۆر لەسەر هەستی دوکتور قاسملوو شوێندانەر بوو.
شەوانە کە لەدەوری یەک کۆ دەبووینەوە پاش بیستنی باس و خواسەکانی شار و شاخ، نۆرەی گەڕەلاوژە دەهات. هەرکەسە لە نۆرەی خۆیدا یان گۆرانییەکی دەگوت یان نوکتەیەکی دەگێڕایەوە. یەکەمجار من سروودی «خوایە وەتەن ئاوا کەی»م وت. ئەوکاتە دەنگم لەوپەڕی بەرزی و ڕەساییدا بوو. بێدەنگی باڵی بەسەر دۆڵەکەدا کێشابوو، دەنگم کە لێ بەرز کردەوە زایەڵەی دەنگی خۆمم گوێ لێ دەبۆوە. سروودەکەم کە خوێندەوە هەموو وێکڕا سەربەندەکەیان لەگەڵ دەگوتمەوە. هەستم کرد ئەم سروودە شوێنێکی یەکجار قوواڵی لەسەر د.قاسملوو داناوە. فرمێسک لە چاوی چزا بوو. ئەو سەردەمە بەهۆی تەئسیراتی ژەهراویی حیزبی تووندە بەیتێکیان لەو سروودە زیاد کردبوو کە:
« ستالین پێشەوایە بۆ کوردان وەک باب وایە
هەستن هەڵکەن ئااێە ئەوا بەرلین گیراوە...»
هەرکە دەگەیشتمە کۆتایی سروودەکە د. قاسملوو دەیگوت ئاخرییەکەی نەڵێی کاک ئەحمەد. ئێستاش نەمزانی د.قاسملوو چ بیرەوەرییەکی لەم سروودە هەبوو کە هەموجارێ کە دەیبیست فرمێسکی لە چاوان دەگەڕا.
سڵاو لە گیانی نەمری ڕێبەری مەزنی کورد د.قاسملوو، یاد و ناوی بەرز و پیرۆز بێ.

Ji bo bîranîna rêberê her tim bi ken

Sî sal bi ser wê roja tarî re derbas bûn dema ku şandên ehrîmen, li xaniyek bê parêz li bajarê Wienê kena li ser lêvên rêberê bêhempaye kurd Dr. Qasimlo yê mezin bi kîna veşartî di mejiyê bi gemare tije fen u xape dêvên dijberî mirovatiyê de bersiv dan. Qasimlo, bi dilek paqij ber bi mesaja aştiyê ve çû, lê haya wî jê nebû ku li pişt maskeya aştiyê, jahriya şer u kuştinê veşartiye. Komara Îslamî, bi teror kirina Qasimlo xwest ken û hêviyê ji gelê kurd bistîne, lê sal piştî vê roja reş li her ٣٠ ,niha deverek axa paqije Kurdistanê bi wêne u hêviyên Dr. Qasimlo re tê himberanî hev. Qasimlo bû sembola berxwedana gelê xwe, u Komara tarîtiyê di nava gemara îdeolojiya sedasalên navîn de jahriyê hildimije

Ji bo bîranîna Qasimlo yê her tim rêber

Sal çi qas derbas bibin
Tu hin qas zindîtirî...
Di kenê zarokan de
Di dilê evîndaran de
Di rondikên çavên dayîkan de
,Di roniya çavên li rê
,tîrêjên tava jiyanê
u hêviya sawayên di nava pêçolkan de

Her ku demsal tên
Tu jî bi wan re têy
Weke tu bi xwe sal u demsal bî
Nûbûn u vejînê bi xwe re bînî

عەبدوڵلا حیجاب

Tu u xweza niha yek in
Bi baranê re dibî dilop
Bi tavê re dibî tîrêj
Bi bayê re dibî hilim
Bi befrê re dibî kuliyên aram
Ji avê re dibî cobar
Ji deştê re dibî balge
Ji çiyan re dibî xemil
Zozan bi te rûgeş dibin
Hêvî li Kurdistanê şîn dibe
Pêşmerge pê dilxweş dibin

Jîna te ketiye jiyanê
Bûye hêz bo berxwedanê
Tu namirî, her tim dijî
Weke kurd u Kurdistanê

KURDISTAN

The Organ of Kurdistan Democratic Party-Iran

NO:754 22 july2019

ماڵپەڕی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان، ڕۆژنامەی «کوردستان» لە تۆڕی جیهانیی ئینتێرنێت دا:

www.kurdistanukurd.com

info@kurdistanukurd.org info@kurdistanukurd.com

www.kurdch.tv: Yahsat 1A @ 52.5° East MHz 11958

polarization: Vertical -27500 FEc : 7/8

Radiodk59@gmail.com

ئیمەیل و تەلەفوونی تەشکیلاتی نهێنی:

+9647508483312

Tashkilat.kdp92@gmail.com

کوردستان، ڤییەن، پێرلاشێز و لەندەن

نوێکردنەوەی پەیمانی وەفا

حیزبی دێموکراتی کوردستان لە سییەمین ساڵیادی تیرۆری دوکتور قاسملوودا، چەند بۆنە و ڕێوڕەسمێکی لە نیوخۆی کوردستان و دەرەوەی وڵات بەڕێوە برد.

ئوتریش _ ڤییەن

لە کاتێکدا ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و هۆگرانی بیری قاسملوو لە نیوخۆی وڵات بە کار و چالاکیی تەبلیغی بەرەو پیلی ٢٢ی پووشپەڕ دەچوون، ڕێبوارانی ڕێبازی شەهید قاسملوو لە ئوتریش، ڕۆژی هەینی، ٢١ی پووشپەڕ لەبەردەم پارلمانی ئەم وڵاتە لە ڤییەن کۆبوونەوە. لەو ئاکسیۆنەدا کە بە بەشداریی سەدان کەس لە ئەندامانی حیزب لە زۆربەی وڵاتانی ئوروپا بەڕێوە چوو، وێڕای بیرهێنانەوەی تیرۆری ڤییەن داوا لە کاربەدەستانی ئەو وڵاتە کرا پەروەندەی تیرۆری دوکتور قاسملوو و هاوڕێیانی وەگەڕ بخرێتەوە.

ئەم کۆبوونەوەیە بە خوێندنەوەی وتاری دەفتەری سیاسی لەلایەن کاک مستەفا شەڵماشی، ئەندامی دەفتەری و بەرپرسی کۆمیتەی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە دەرەوەی وڵات دەستی پێکرد و دواتر وتاری کۆمیتەی ئامادەکاریی ڕێوڕەسمی ٣٠ ساڵەی تیرۆری ویپەن لەلان عەلی مازووجی، بەرپرسی پێوەندییە نێودەوڵەتییەکانی حیزب لە وڵاتی ئوتریش خوێندرایەوە و؛ مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە، سیاسەتمەدار، سکرتێری پێشووتری حیزبی دێموکرات و لە یارانی نیزیکی د. قاسملوو وتەیەکی بەو بۆنەیەوە پێشکێش کرد.

لە درێژەی کاری کۆبوونەوەکەدا ئەم کەسایەتییە سیاسی و لایەنانە قسەیان کرد و لەسەر کەسایەتیی د. قاسملوو و لایەنە دیار و شاراوەکانی تیرۆری ڤییەن بۆ بەشداران دوان:

دوکتور پیتێر پیلچ، _کە پتر لە هەموو لایەنێک خۆی بۆ بەداواداچوونی پەروەندەی تیرۆری ڤییەن ماندوو کردوە_؛ خاتوو بێریڤان ئەسڵان، پارلمانتار؛ دوکتور شتیڤان گیرگات، بەرپرسی ڕێکخراوی «ستوپ دە بۆمب»؛ میکاییل گیێر، سەرۆکی ڕێکخراوی «پەنابەر لە قەیراندا»؛ «دیدی تساخ»، سەرۆکی حیزبی کۆمۆنیستی ئوتریش؛ «نیکۆلاز کوسرات»، ئەندامی ئەنجومەنی شارەوانیی ڤییەن و «کاک حەمە کەریم»، نوێنەری یەکیەتیی نیشتمانی کوردستان لە ئوتریش.

ئەم کۆبوونەوەیە بە خوێندنەوەی پەیامی حیزب و لایەنەکانی بەشدار لە ئاکسیۆنەکە و چەند پەخشان و خوێندنەوەی قەتعنامەیەک کە بەرەوڕووی کاربەدەستانی ئوتریش کرابوو، کۆتایی پێهات.

فەڕانسە، پاریس _ پێرلاشێز

ڕۆژی شەممە، ٢٢ی پووشپەڕ لە پێرلاشێزی بەناوبانگ ڕێبواری ڕێبازی قاسملوو و دۆستان و هۆگرانی ئەم زاتە گەورەیە لەسەر مەزارەکەی کۆبوونەوە و پەیامی وەفایان نوێ کردەوە.

لەم ڕێوڕەسمەدا کاک سەعید بەگزادە، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان وتاری حیزبی بەم بۆنەیە پێشکێش کرد و پەیامی ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران لەلایەن کاک سوڵتان گوڵاوی، بەرپرسی کۆمیتەی ئاڵمانەوە خوێندرایەوە.

لەم ڕێوڕەسمەشدا کۆمەڵێک لایەن و کەسایەتی لەسەر شەخسییەتی کاریزماتیکی د. قاسملوو و ڕووداوی تیرۆری ڤییەن بۆ بەشداران دوانکە بریتی بوون لە: دوکتور عەزیزی ماملێ، کەسایەتیی سیاسی؛ دوکتور فردریک تیسۆ، دۆستی لەمێژینە گەلی کورد؛ دوکتۆر حوسێن لاجوەردی، بەرپرسی ئەنجوومەنی توێژەرانی ئێران.

خوێندنەوەی پەیامی بنەماڵەی شەهیدانی ١٧ی خەرمانان لەلایەن کاک مەنسوور خوسرەوی، هاوسەری شەهید سۆیلا قادری؛ پەیامی لوئیس ئەیالا، سکرتێری ڕێکخراو ئینتێرناسیۆنالی سۆسیالیست لەلایەن کاک مەولوود سواڕە و؛ خوێندنەوەی پەیامی ڕێکخراوە و لایەنە سیاسییەکانی بەشدار لە کۆبوونەوەکە چەند بڕگەیەکی دیکەی ئەم کۆڕیادە بوون.

کوردستان _ هەولێر

ڕۆژی شەممە، ٢٢ی پووشپەڕ لە شاری هەولێر و لە ڕێوڕەسمێکی بەشکۆدا یاد و بیرەوەریی د. قاسملوویان بەرز ڕاگرت. لەم ڕێوڕەسمەدا کاک مستەفا مەولوودی، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان پەیامی دەفتەری سیاسیی حیزبی بەو بۆنەیە پێشکێش کرد و دواتر پەیامی ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران لەلایەن کاک ئارام مودەڕیسی، نوێنەری کۆمەڵە لەو ناوەندە خوێندرایەوە.

لە بڕگەکانی دیکەی ئەم ڕێوڕەسمەدا هەرکام لە بەڕێزان عەدنان موفتی، سیاسەتمەدار و سەرۆکی پێشووی پارلمانی کوردستان؛ ئومێد خۆشناو، ئەندامی سەرکردایەتیی پارتی دێموکراتی کوردستان و سەرۆکی فراکسیۆنی پارتی لە پارلمانی کوردستان؛ د. کاوە مەحمود، سکرتێری حیزبی شیوعیی کوردستان و، خاتوو سینەم بەدرخان، دۆستی بنەماڵەیی دوکتور قاسملوو لەسەر کەسایەتیی شەهید دوکتور قاسملوو و بابەتەکانی پێوەندیدار بە پرسی کورد و تیرۆری ڤییەن بۆ ئامادەبووان قسەیان کرد.

چەپکەسروودێکی کۆڕی هونەریی حیزب لە یادی د. قاسملوو، خوێندنەوەی شێعر لەلاین خاتوو مەهاباد قەرەداغی، خوێندنەوەی دەقێکی عەبدوڵڵا حیجاب بۆ ڕێوڕەسمەکە لەلایەن «ژیهات خوراسانی» و چەند سروودێک بە دەنگی هونەرمەند تاهیر خەلیلی و مەقامێک بە دەنگی ئاسۆ مۆئمێنی؛ بڕگەکانی دیکەی ئەم ڕێوڕەسمە بوون.

بریتانیا _ لەندەن

ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران ڕۆژی یەکشەممە، ٢٣ی پووشپەڕ بۆ مەحکوومکردنی تیرۆری ڤییەن و ڕەخنە لە کاربەدەستانی ئوتریش سەبارەت بە داخستنی ئەم پەروەندەیە کۆبوونەوە و، خۆپیشاندانیان کرد.

لەم خۆپیشاندانەدا کە بە بەشداریی سەدان کەس بەڕێوەچوو، پەیامی ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستان لەلایەن کاک فەرید دەیهیم، بەرپرسی کۆمیتەی حدکا لە بریتانیا خوێندرایەوە و پەیامی هاپەیمانیی «هاوپێوەندی بۆ ئازادی و بەرابەری لە ئێران» لەلایەن کاک کەیوان ڕەسوولی، ئەندامی کۆمیتەی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە بریتانیا پێشکێش کرا.

بەشدارانی ئەم ئاکسیۆنە پاشان بە دروشمدان بەرەو باڵوێزخانەی ئوتریش لە لەندەن کەوتنە ڕێ و، کۆبوونەوەکە لەبەردەم باڵوێزخانە بە خوێندنەوەی بڕیارنامەی خۆپیشاندەران و چەند شێعر و پەخشانێک لە وەسفی د. قاسملوو و شەهیدانی کوردستاندا درێژەی پێدرا.

بەرلەماڵاوایی

سپاس و پێزانینی کۆمیسیۆنی تەشکیلاتی حیزبی دێموکراتی کوردستان سەبارەت بە چالاکییەکانی تایبەت بە یادی ٣٠ ساڵەی تیرۆری دوکتور قاسملوو

پانتایی کار و چالاکییەکانی پێوەندیدار بە یادی سی ساڵەی تیرۆری شەهید دوکتور قاسملوو، بۆ جارێکی دیکە و بەهێزتر لە هەمیشە ئەو ڕاستییەی سەلماند کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی چ هەڵەیەکی گەورەی کرد کە پێی وابوو بە تیرۆری ڕێبەرانی کورد دەتوانێ کۆتایی بە بزووتنەوەی مافخوازانەی خەڵکی کوردستان بێنێ. لە سی ساڵەی ئەم یادەدا ڕێبوارانی ڕێگای شەهید دوکتور قاسملوو لە ئاستێکی بەرێنی بێوێنەدا لەنێوخۆ و دەرەوەی وڵات سەلماندیان، درێژەدەرێ ڕاستەقینەی ڕێگای شەهیدانن و هاوکات لەگەڵ ڕێزگرتن لە ڕێبەران و کەسایەتییەکانی گەل، کردەوە تیرۆریستییەکانی کۆماری ئیسلامی ئێرانیش لە بیر ناکەن.

لە سی ساڵەی تیرۆری ڤییەندا چالاکان و تێکۆشەرانی سەر بە حیزبی دێموکرات لە نێوخۆی وڵات هەر لە لورستانەوە تا ورمێ بە باڵاوکردنەوەی وێنەی شەهید دوکتور قاسملوو و تراکتەکانی تایبەت بەم یادە و نووسینی دروشمەکانی هەڵگری پەیامی ڕیزگرتن لە یادی دوکتور قاسملوو و مەحکوومیەتی تیرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامی ئێران، حەماسەیەکی بێوێنەیان خوڵقاند. لەم پێوەندییەدا ئەندامانی و لایەنگرانی حیزب لە سەر داوای کەمپەینی «پێکەوە بەرەو یادی ٢٢ی پووشپەڕ»، بە شێوەی جۆراوجۆر لە ڕەنگی شین کەڵکیان وەرگرت و پەیامی یەکبوون و یەکگرتوویی بڵاو کردوە. دانانی وێنەی شەهید دوکتور قاسملوو و داگیرسانی مۆم، بەشێک لە کارە سەمبولیکەکانی دیکەی خەڵکی کوردستان لەم یادەدا بوو.

ئەمساڵ لە کردەوەیەکی ڕچەشکێنانەدا کەسایەتییە سیاسی، ئەدەبی و هونەرییەکانی نێوخۆی وڵات بە دانانی پۆستی جۆراوجۆر و بەرهەمەکانیان لە تورە کۆمەڵایەتییەکاندا، گوڕ و تینێکی دیکەیان بەم یادە بەخشی. لەم پێوەندییەدا بە سەدان کەس لە کەسایەتییەکانی کورد لە شار و ناوچە جۆراوجۆرەکانی کوردستان بەبێ ترس لە دەسەڵاتی سەرکوتکەر، بۆ یەکەمجار ئەم ڕچەشکێنیەیان کرد و ڕاشکاوانە بە ناوی خۆیانەوە ڕێزیان لە یاد و ناوی ڕێبەری ناوداری کورد دوکتور قاسملوو گرت.

لە دەرەوەی وڵات، کوردانی تاراوگە و ئەویندارانی ڕێبازی شەهید دوکتور قاسملوو لە چەند شوێنێکی وەک؛ گۆڕستانی پرلاشێز لە پاریس، ڤییەن و بروکسێل و.. ئاکسیۆن و کۆبوونەوەی بەرینیان وەرێخست و وێڕای بەرزڕاگرتنی بیر و ئەندیشەکانی شەهید دوکتور قاسملوو، جارێکی دیکە و لە ئاستێکی بەرینتدا سەرنجی وڵاتان و کۆڕوکۆمەڵە نێونەتەوەییەکانیان بۆ تیرۆری ڤییەن و تیرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامی ئێران ڕاکێشا. لەم کۆبوونەوانەدا کە یەکڕەنگ و یەک دەنگ بوون، ڕۆڵی ئۆرگان و کۆمیتە و ئەندامانی سەر بە تەشکیلات و ڕێکخستنی حیزبی دێموکرات جێی سەرنج بوو.

هاوکات لەگەڵ ئەم کاروچالاکییە بێوێنانە، کۆماری ئیسلامیی ئێران وێڕای بە ئەمنیەتیکردنی سەرجەم شار و ناوچەکانی کوردستان بە مەبەستی پێشگیری لە بەڕێوەچوونی چالاکیی تێکۆشەرانی دێموکرات لە نێوخۆی وڵات کە بە خۆشییەوە تیایدا سەرکەوتوو نەبوو، تۆپخانەکانی سپای پاسداران بۆ ماوەی چەند ڕۆژ بە بیانووی بوونی بنکە و بارەگای حیزبەکانی ڕۆژهەلاتی کوردستان، هێرشیان کردە سەر ناوچە سنووریییەکانی بناری هەڵگوورد و کێلەشین و بە خەستی بوواردمانی کردن. لەم پێوەندییەدا لە گەڵ ئەوەیکە زەرەر و زیانێکی زۆری مادی بەر دانیشووانی ئەو سنوورانە لە دیوی باشووری کوردستان کەوت و چەند کەسێکش شەهید و بریندار بوون، پێشمەرگە چاونەترسەکانی کوردستان لە چیا سەرکەشەکاندا مانەوە و ڕۆژانێکی پڕ لە ئیمان بە ڕێبازی سەخت و دژواری خەبات بۆ ڕزگاریی خاک و خەڵکەکەیان تەجرووبە کردەوە.

کۆمیسیۆنی تەشکیلاتی حیزبی دێموکراتی کوردستان بەم بۆنەوە سپاس و پێزانینی خۆی پێشکەش بە: کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان، تێکۆشەران و ئەندامانی ئەرکوەخۆگری حیزب لە نێوخۆی وڵات، چالاکان و کەسایەتییەکانی نێوخۆ و ڕێکخراوە مەدەنییەکان، کوردانی تاراوگە، ئەندامانی حیزب لە دەرەوەی وڵات و پێشمەرگەکانی کورستان دەکا و بۆ جارێکی دیکە بە دەنگێکی بەرز ئافەرینیان پێ دەڵێ.

ئافەرین بۆ هەموو ئێوە کە سەلماندتان «قاسملوو هەمیشە لە ڕێبازیدا زیندووە.»

حیزبی دێموکراتی کوردستان
کۆمیسیۆنی تەشکیلات
٢٤ی پووشپەڕی ١٣٩٨ی هەتاوی